

LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”

**LOKALNA STRATEGIA
ROZWOJU NA LATA
2016-2023**

2015

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA	4
I.1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA.....	4
I.2. OBSZAR	4
I.3. POTENCJAŁ LGD.....	5
II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	8
III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.	11
III.1. SPÓJNOŚĆ OBSZARU	11
III.2 STRUKTURA LUDNOŚCI	12
III.3 CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI.....	15
III.4 RYNEK PRACY	17
III.5 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA.....	19
III.6 PROBLEMY SPOŁECZNE.....	20
III.7 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	22
III.8. ROLNICTWO.....	23
III.9. DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I ZABYTKI.....	24
III.10 TURYSTYKA, KULTURA I FUNKCJA UZDROWISKOWA OBSZARU	29
III.11. GRUPY SZCZEGÓLNIIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR.....	31
IV. ANALIZA SWOT.....	32
V. CELE I WSKAŹNIKI.....	35
V.1 LOGIKA REALIZACJI LSR	35
V.2 PROCES FORMUŁOWANIA CELÓW OGÓLNYCH, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ DLA POTRZEB LSR.....	35
V.3 SPOSOBY REALIZCJI PRZEDSIEWZIĘĆ	50
VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.	51
VI.1 FORMY WSPARCIA OPERACJI W RAMACH LSR.....	51
VI.2 CEL TWORZENIA PROCEDUR.....	52
VI.3 ZAKRES PROCEDUR.....	52
VI.4 FORMUŁOWANIE KRYTERIÓW WYBORU	54
VI.5 INNOWACYJNOŚĆ – DOTYCZĄCA CAŁEGO PROCESU TWORZENIA I REALIZACJI LSR.....	56
VII. PLAN DZIAŁANIA.....	57
VIII. BUDŻET LSR.....	58
IX. PLAN KOMUNIKACJI	58
X. ZINTEGROWANIE.....	60
XI. MONITORING I EWALUACJA	62
XI.1 DEFINICJA POJĘĆ.....	62
XI.2 PLANOWANIE MONITORINGU I EWALUACJI.....	64
XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	65

WPROWADZENIE

Lokalna Strategia Rozwoju została przygotowana przez członków Stowarzyszenia „Królewskie Ponidzie” - Lokalnej Grupy Działania dla wykorzystania potencjałów rozwojowych i aktywizacji społeczności lokalnej, dzięki możliwościom, jakie daje Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w działaniu Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER w poddziałaniu Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Niniejszy dokument przygotowano zgodnie z wymogami Ustawy z 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (DZ.U z 2015 r. poz. 378).

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Dokument powstał dzięki zaangażowaniu i pracy zespołowej pracowników LGD „Królewskie Ponidzie” w składzie:

Renata Nasieniak – specjalista ds. wdrażania LSR; rozdz. VI i XII
Katarzyna Szczukiewicz - Kaluźna – specjalista ds. księgowości; rozdz. VII i IX
Ewelina Rędzińska – specjalista ds. doradztwa i szkoleń; rozdz. II i X
Marta Strzelecka – specjalista ds. funduszy europejskich; rozdz. IV i X
Michał Podkova – specjalista ds. promocji i współpracy z ngo; rozdz. III
Ewa Satora- dyrektor; rozdz. I, V, VIII, XI i XIII; korekta, redakcja i skład;

Za merytoryczny wkład w pracę nad strategią zespół opracowujący składa podziękowania Zarządowi LGD „Królewskie Ponidzie” w składzie:

Artur Cygan – Prezes Zarządu
Małgorzata Donoch – Wiceprezes Zarządu
Mirosław Rajtar – Członek Zarządu
Kazimierz Zdziebko – Członek Zarządu
Piotr Strach – Członek Zarządu
Anna Kafara – Członek Zarządu
Aneta Palmąka – Członek Zarządu
Stanisław Wcisło - Członek Zarządu

oraz wszystkim mieszkańcom, liderom i aktywnym obywatelom zaangażowanym w proces konsultacji społecznych niniejszego opracowania.

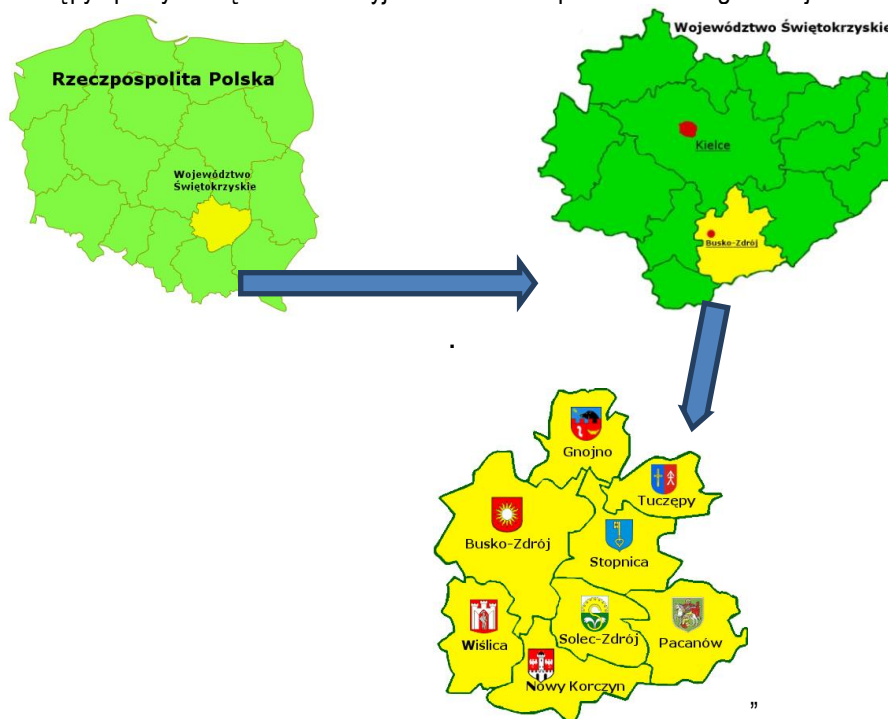
I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

I.1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie” powstała w wyniku fuzji dwóch LGD funkcjonujących w okresie programowania 2007-2013: Stowarzyszenie „G5” z siedzibą w Pacanowie oraz Buskiej Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” z siedzibą w Zbludowicach przy jednoczesnym akcesie Gminy Tuczępy i Gnojno. Pozostaje nadal partnerstwem trójsektorowym zarejestrowanym w dniu 27 lipca 2007 r. w rejestrze stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego pod nr 0000285456 jako Lokalna Grupa Działania, czyli stowarzyszenie, którego szczególną formę prawną określają ustawy: z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.) ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427 z 2007 r.) oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378). Walne Zebranie Członków w dniu 27 lutego 2015 r. podjęło decyzję o rozszerzeniu obszaru działania LGD Stowarzyszenie „G5” oraz zmianie nazwy, a wprowadzone zmiany zostały odnotowane w danych KRS. Stowarzyszenie „Królewskie Ponidzie” posługuje się nadanym Stowarzyszeniu „G5” numerem NIP 655-19-24-559 oraz REGON 260183826. Jest partnerstwem trójsektorowym skupiającym partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych, działającym na rzecz obszarów wiejskich objętych jego zasięgiem. Nadzór nad działalnością Stowarzyszenia prowadzi Marszałek Województwa Świętokrzyskiego. Siedziba LGD znajduje się w Busku-Zdroju na ul. Grotta 3

I.2. OBSZAR

Polem działania LGD „Królewskie Ponidzie” jest obszar 8 gmin: Busko-Zdrój, Stopnicę, Pacanów, Nowy Korczyn, Wiślicę, Solec-Zdrój, Gnojno i Tuczępy i pokrywa się administracyjnie z obszarem powiatu buskiego w województwie świętokrzyskim.

Rysunek 1 Obszar LGD „Królewskie Ponidzie

Tabela 1. Ludność i powierzchnia obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju wg stanu na dzień 31.12.2013r.

Gmina	Ludność	Powierzchnia w km ²
Busko-Zdrój	32825	235,50
Stopnica	7810	125,43
Pacanów	7639	123,89
Nowy Korczyn	6245	117,31
Wiślica	5642	100,58
Solec-Zdrój	5093	84,90
Gnojno	4549	96,31
Tuczępy	3788	83,62
RAZEM	73591	967,54

Źródło: Dane GUS

I.3. POTENCJAŁ LGD

I.3.1 Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

„Królewskie Ponidzie” jako Lokalna Grupa Działania powstała w wyniku fuzji LGD Stowarzyszenie „G5” i BLGD „Słoneczny Lider” przy akcesie gmin Tuczępy i Gnojno. W okresie programowania 2007-2013 obie grupy wybrane były do wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju i w całości rozliczyły środki PROW. Przygotowania do nowej perspektywy finansowej oraz wprowadzone zmiany przepisów wymusiły konieczność budowania partnerstw na obszarze obejmującym więcej niż 1 gminę. Sytuacja ta spowodowała, że władze Buskiej Lokalnej Grupy Działania „Słoneczny Lider” rozpoczęły proces poszukiwania partnera, z którym mogliby tworzyć i realizować Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2014-2020. Naturalnym partnerem do rozmów była LGD Stowarzyszenie „G5” obejmująca swym zasięgiem 5 gmin powiatu. Do rozważenia propozycji współpracy zaproszono również samorząd gminy Tuczępy funkcjonujący dotychczas w LGD „Dorzecze Wisły” oraz Gnojno będący składową LGD „Białe Ługi” tak, aby spróbować stworzyć LGD o zasięgu powiatowym. Na Walnym Zebraniu Członków 27 lutego 2015 r. podjęto stosowne uchwały, w wyniku których rozszerzono obszar LGD Stowarzyszenie „G5” o 3 kolejne gminy i zmieniono nazwę na „Królewskie Ponidzie”. Przygotowując się do kolejnej edycji programu LEADER w perspektywie finansowej 2014-2020 LGD rozpoczęła akcję włączania społeczności lokalnej w proces budowy Lokalnej Strategii Rozwoju i aktywnego udziału mieszkańców w procesie identyfikacji problemów w obszarze, a także formułowania celów do realizacji w kolejnych latach. Bardzo ważnym aspektem i oddolną potrzebą wg osób uczestniczących w procesie tworzenia Strategii okazało się trwałe i sukcesywne budowanie partnerstw lokalnych i tworzenie jednolitej marki obszaru, a wspieranie kapitału społecznego obszaru niezwykle potrzebnym elementem w zrównoważonym rozwoju regionu.

W procesie tworzenia strategii brali udział mieszkańcy poszczególnych gmin na każdym kluczowym etapie budowania dokumentu uczestnicząc w spotkaniach grup fokusowych, procesie ankietyzacji, w warsztatach rozwoju lokalnego, które były organizowane na przestrzeni 2014 i 2015 r. Obecna strategia jest sumą wszystkich analiz stanu rzeczywistego terenu oraz oczekiwań społecznych prowadzonych przy udziale merytorycznym konsultantów, moderatorów, pracowników różnych urzędów oraz firm działających na przestrzeni lat. Przez ten okres prowadzono szereg działań przy wykorzystaniu różnorodnych metod partycypacyjnych.

LGD „Królewskie Ponidzie” nie jest zatem nowym podmiotem w obszarze, a ekipą współpracujących ze sobą od lat władz stowarzyszenia, samorządów, pracowników i członków o potencjale będącym sumą doświadczeń funkcjonowania dwóch LGD („G5” i BLGD „Słoneczny Lider”).

Realizując swoje cele statutowe poza wdrażaniem Lokalnych Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007-2013 obie LGD (które przed fuzją funkcjonowały oddzielnie) realizowały również inne projekty, które przyczyniały się do kompleksowej realizacji przyjętych misji. Posiadane doświadczenie LGD w aplikowaniu, realizacji i zarządzaniu projektami finansowanymi z różnych źródeł potwierdzają zakończone i rozliczone dotacje z następujących programów:

1. Stowarzyszenie „G5”:
 1. „Dobra informacja to prostsza edukacja” – 2008-2009; dofinansowanie 33 963,61 zł; Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich PO KL 2007-2013;
 2. „U źródeł pełnej mocy- kampania promocji turystycznej gmin Południowego Ponidzia: Nowego Korczyna, Pacanowa, Solca-Zdroju; Stopnicy i Wiślicy” - 2009-2011; dofinansowanie 1 728 800,00 zł; Działanie 2.3 RPO WŚ;
 3. Zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez współorganizację 2 imprez: Kingonalii w Nowym Korczynie oraz Harmonii Zdrowia i Muzyki w Solcu-Zdroju; dofinansowanie 7 000,00 zł; Samorząd Województwa Świętokrzyskiego;
 4. „Zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez współorganizację 2 imprez: Festiwal Lipy w Stopnicy oraz Festiwal Kultury dziecięcej w Pacanowie; dofinansowanie 5 000,00 zł; Samorząd Województwa Świętokrzyskiego;
2. BLGD „Słoneczny Lider”
 5. „Podnoszenie kompetencji językowych i komputerowych na Słonecznym Szlaku”; dofinansowanie 49 202,60 zł Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich PO KL 2007-2013;

W okresie programowania 2007-2013 LGD Stowarzyszenie „G5”, BLGD „Słoneczny Lider” oraz „Perty Ponidzia” realizowały Projekt Współpracy „Festiwal Smaku”, w którym grupą koordynującą był BLGD „Słoneczny Lider” został zrealizowany i rozliczony.

Obie Lokalne Grupy Działania wdrażające Lokalne Strategie Rozwoju w okresie programowania 2007-2013 realizowały cele związane z rozwojem turystyki w obszarze, wzmocnieniem kapitału społecznego, zachowaniu dziedzictwa oraz budowie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. Podejmowały również staranie o wspieranie nowotworzonych i istniejących podmiotów gospodarczych, gdyż bardzo ważne z punktu widzenia LGD jest tworzenie sprzyjającego klimatu do rozwoju przedsiębiorczości i przeciwdziałania migracjom mieszkańców. Takie postrzeganie rozwoju obszaru będzie kontynuowane przez LGD „Królewskie Ponidzie”, która wyodrębnia cel związany z rozwojem przedsiębiorczości i przeznaczają na niego ponad 50% swojego budżetu.

Z uwagi na fakt, że w chwili obecnej obszar LGD obejmuje gminy uzdrowskie Busko i Solec – Zdrój oraz turystyczne, z prastarą Wiślicą, szlakiem królewskim i dziecięcą stolicą bajki w Pacanowie – nie sposób zaprzestać wspierania rozwoju sektora turystyki i rekreacji oraz rozwijania i tworzenia infrastruktury okolicy turystycznej. Również w tym obszarze LGD będzie kontynuować swoją politykę i projektuje odpowiadający jej cel działania w perspektywie finansowej 2014-2020, gdyż potrzeby w tym zakresie wciąż są duże a mieszkańcy żywo zainteresowani kontynuacją rozwoju obszaru w oparciu o turystykę uzdrowską, pielgrzymkową, krajoznawczą, przyrodniczą i edukacyjną.

Każda w gmin tworzących LGD „Królewskie Ponidzie” posiada cenne zasoby – czy to przyrodnicze, czy kulturowe czy historyczne i we wzajemnej współpracy dostrzega szansę na zrównoważony rozwój. Zadaniem LGD w tej kwestii – jako innowacyjny sposób podejścia - będzie budowanie i wspieranie lokalnych partnerstw celem uzyskania efektu synergii, nawiązywania i umacniania współpracy międzysektorowej oraz zwiększenia zasięgu oddziaływania projektów. Zamiarem „Królewskiego Ponidzia” jest wykreowanie rozpoznawalnej marki obszaru objętego LSR – służyć temu ma m.in. wyodrębniony cel ogólny III.

Realizując strategię działania w kolejnym okresie programowania LGD „Królewskie Ponidzie” będzie wykorzystywać i rozwijać zbudowany dotychczas potencjał – zarówno ludzki jak i infrastrukturalny.

Kapitał społeczny obszaru to bezcenny efekt wdrażania PROW 2007-2013, który gwarantuje powodzenie misji założonej do realizacji w ramach LSR 2014-2020. W LGD liderzy społeczności są przygotowani do działania, organizacje i ich liderzy współpracują ze sobą realizując wspólne przedsięwzięcia. LGD posiada dobrze wyposażone biuro oraz wykształconą i doświadczoną kadrę pracowniczą zatrudnioną na umowy o pracę, posiadającą umiejętności w zakresie wdrażania i realizacji działań podejściem LEADER. Realizacja LSR 2007-2013 dała realizatorom doskonałe rozpoznanie w zakresie potrzeb i działań na obszarze LGD przyczyniając się do powstania silnych relacji partnerskich. Obszar jest zorganizowanym partnerstwem trójsektorowym posiadającym ukształtowaną strukturę organizacyjną, wiarygodnych i zaufanych partnerów.

I.3.2 Reprezentatywność LGD

Na przestrzeni lat 2007-2014 LGD funkcjonujące wówczas jako Stowarzyszenie „G5” liczyło 140 członków. Po fuzji z BLGD „Słoneczny Lider” i akcesie gmin Gnojno i Tuczepy liczba członków „Królewskiego Ponidzia” wynosi 214, z czego:

- **sektor gospodarczy** liczy 35 podmiotów (w tym 10 rolników) tj. 16,35%
- **sektor publiczny** liczy 12 podmiotów (8 gmin i 4 GOK) tj. 5,61%
- **sektor społeczny** (organizacje pozarządowe) liczy 45 organizacji tj. 21,03%
- **grupę mieszkańców** (osób fizycznych) reprezentuje 122 członków tj. 57,01%

Reprezentatywność sektorowa w LGD jest więc zachowana, a Stowarzyszenie ma charakter otwarty. Zasady nabycia bądź utraty członkostwa regulują zapisy § 8 Statutu Stowarzyszenia.

Wielu spośród członków LGD było Beneficjentami działań PROW 2007-2013 i posiada doświadczenie w realizacji projektów, zna zasady i obowiązki związane z wnioskowaniem oraz żywo interesuje się podejmowanymi przez LGD działaniami aktywizacyjnymi, animacyjnymi i informacyjnymi. Szczególnie liczną grupą podmiotów w strukturze LGD stanowią organizacje pozarządowe, dla których funkcjonowanie we współpracy z LGD jest szansą na rozwój i umocnienie pozycji III sektora w powiecie buskim. Przez wiele lat organizacje te funkcjonowały nie mając wsparcia merytorycznego i edukacyjnego w prowadzeniu swej – jakże ważnej – działalności w sferze pożytku publicznego i zaspakajania potrzeb w lokalnych społecznościach. Wiele z nich nie potrafi współpracować z samorządami, a pozostawione same sobie tracą zapał i aktywność. Obserwując tę tendencję i uwzględniając wnioski z warsztatów rozwoju lokalnego skierowanego do tej grupy uznano małe organizacje społeczne jako należące do grypy defaworyzowanej w obszarze i zaplanowano dla nich odpowiednie działania w ramach LSR. W zamyśle LGD jest wspieranie współpracy międzysektorowej przez organizacje pozarządowe, samorządy i przedsiębiorców funkcjonujących na rynku. Podmioty gospodarcze będące członkami LGD to w większości małe, często jednoosobowe firmy osób fizycznych, które świadczą usługi na lokalnym rynku. Jednakże obok nich wyraźnie zaznaczają się hotele, pensjonaty, restauracje oraz uzdrowisko – słowem branża turystyczna i medical spa & wellness. Mając na uwadze, iż obszar „Królewskiego Ponidzia” jest ściśle związany z turystyką, w tym turystyką uzdrowską LSR przewiduje wspieranie i premiowanie tego obszaru działalności. Najważniejsze obecnie, z punktu widzenia mieszkańców biorących udział w konsultacjach społecznych, jest przeciwdziałanie migracjom ludzi młodych oraz tworzenie sprzyjającego klimatu do podejmowania i wspierania rozwoju działalności gospodarczej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Ten obszar interwencji LGD uznaje za kluczowy i wydziela na niego cały cel przeznaczając ponad 50% budżetu przewidzianego na wdrażanie LSR. Mieszkańcy i instytucje publiczne również żywo włączają się w działania LGD, toteż partnerstwo powstałe w jej ramach i doświadczenia wdrażania PROW w okresie 2007-2013 sprawiają, że jest ono zdolne zmierzyć się z działaniami na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy oraz przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Przedstawiciele wszystkich sektorów tworzących Lokalną Grupę Działania „Królewskie Ponidzie” zgodni są co do przyjętych w LSR kierunków działania w okresie programowania 2014-2020 i uważają je za adekwatne do potrzeb dając tym samym społeczną akceptację celom.

Metody i narzędzia komunikacji z grupami określonymi w diagnozie jako szczególnie ważne z punktu widzenia wdrażania LSR zawiera Plan komunikacyjny (rozdz. IX), a działania do nich skierowane i środki finansowe opisuje Plan działania (rozdz. VII).

I.3.3 Poziom decyzyjny – Rada.

Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie” ma powołaną Radę LGD, do kompetencji której należy wybór operacji oraz ustalanie kwoty wsparcia zgodnie z art. 34 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. Rada wykonuje swe zadania w oparciu o Regulamin Pracy Rady, a przy dokonywaniu oceny i wyboru operacji do dofinansowania kieruje się zasadami określonymi w stosownych procedurach. Skład osobowy rady LGD „Królewskie Ponidzie” przedstawia Tabela nr 2 i kształtuje się on następująco:

Tabela 2. Skład osobowy Rady LGD „Królewskie Ponidzie”

Lp.	Imię i nazwisko	Reprezentowany sektor
1	Jacek Balicki	publiczny
2	Tomasz Mierzwa	publiczny
3	Krzysztof Rogala	społeczny
4	Monika Kulczyk	społeczny
5	Sebastian Kiciński	społeczny
6	Dagmara Bieniek	gospodarczy
7	Artur Pałys	gospodarczy
8	Stanisław Stańczyk	gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego wynika, że w 8 osobowej Radzie LGD sektor publiczny reprezentuje 2 osoby co stanowi 25%, mieszkańców - 3 osoby co stanowi 37,5%, sektor gospodarczy reprezentuje 3 osoby co stanowi 37,5%. Skład Rady gwarantuje reprezentatywność sektorową przy uwzględnieniu zasady, że żaden sektor ani żadna grupa interesu nie ma więcej jak 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Zasada ta jest spełniona w odniesieniu do składu Rady jako całości, a procedura oceny i wyboru operacji zapewnia również parytet sektorowy na poziomie podejmowania poszczególnych decyzji (patrz rozdz. VI). Struktura Rady oprócz podstawowej zasady reprezentatywności sektorowej, posiada w swoich szeregach kobietę oraz osobę poniżej 35 r. życia, co zapewnia równościowe podejmowanie decyzji i włączanie ludzi młodych w proces kształtowania otaczającej rzeczywistości.

Członkowie Rady wykonują swe obowiązki osobiście i nie mogą upoważnić osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji. LGD zapewnia również działania dyscyplinujące wobec członków Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach organu decyzyjnego lub też podczas dokonywania oceny nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny). Stosowne zapisy regulujące te kwestie zawiera Regulamin Pracy Rady, stanowiący Zał. nr 19 do Wniosku o przyznanie pomocy (WoPP).

Walne Zebranie Członków wybierając kandydatów do Rady LGD kierowało się ich doświadczeniem, kompetencjami oraz reprezentatywnością sektorową. W większości są to osoby, które pracowały w organie decyzyjnym w poprzednim okresie programowania i znają specyfikę tej pracy oraz odpowiedzialność, która idzie w ślad za tym. Niemniej jednak, by wciąż podnosić kompetencje i wiedzę tego organu, LGD przygotowała plan szkoleń dla członków Rady w zakresie oceny wniosków oraz obsługi elektronicznego systemu oceny wniosków. Szczególnie ważnym aspektem wymagającym szkoleń i znajomości procedury będzie ogłaszanie przez LGD konkursów grantowych, za których prawidłowość i rzetelność realizacji LGD odpowiada w najszerszym zakresie. Ten zakres pracy Rady może wiązać się z rozbieżnymi ocenami poszczególnych członków, lecz LGD w stosownej procedurze wprowadza mechanizmy pozwalające uniknąć tej sytuacji. Poza tym LGD opracowała przejrzyste kryteria wyboru, które nie powinny budzić wątpliwości w sposobie oceny i ilości przyznawanych punktów.

I.3.4 Zasady funkcjonowania LGD.

Podstawowym dokumentem regulującym zasady funkcjonowania LGD „Królewskie Ponidzie” jest statut, który dosyć precyzyjnie określa prawa i obowiązki członków oraz kompetencje organów LGD.

Walne Zebranie Członków uchwała i aktualizuje następujące dokumenty:

1. Regulamin Pracy Zarządu (Zał. nr 21 do WoPP), określający kompetencje i obowiązki członków Zarządu
2. Regulamin Pracy Rady (Zał. nr 19 do WoPP), określający w szczególności zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny, zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania oraz wynagradzania członków Rady.

Zadania oraz zasady funkcjonowania biura LGD zostały określone w następujących dokumentach:

1. Regulamin Pracy Biura (Zał. nr 15 do WoPP) wskazujący sposób organizacji pracy biura, strukturę organizacyjną, zakresy obowiązków pracowników, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD oraz opisujący metody oceny efektywności doradztwa świadczonego przez pracowników LGD.
2. Regulamin Zatrudniania Pracowników (Zał. nr 22 do WoPP)

3. Procedury postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników „Królewskiego Ponidzia” o określonych wymaganiach (Załącznik nr 23 do WoPP)
4. Regulamin premiowania pracowników (Załącznik nr 24 do WoPP)
5. Polityka bezpieczeństwa danych osobowych (Załącznik nr 25 do WoPP)

Biuro LGD odpowiada przed Zarządzeniem w ramach uchwalonego przez niego Regulaminu Pracy Biura oraz innych procedur, a także w ramach zakresów obowiązków pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach pracy.

Przyjęte przez LGD regulacje dotyczące funkcjonowania organów oraz biura „Królewskiego Ponidzia” zapewniają rzetelne i przejrzyste funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz wprowadzają mechanizmy reagowania na nieprzewidziane i konfliktowe sytuacje. Aktualizacja powyższych dokumentów dokonywana jest w miarę potrzeb i w odpowiedzi na zmieniające się otoczenie. Uchwały Walnego Zebrania Członków, Rady i Zarządu odbywają się zwykłą większością głosów przy udziale przynajmniej połowy składu (wyjątek stanowi WZC, które w sytuacji braku quorum w pierwszym terminie przywidyuje odbycie zebrania w drugim terminie i podejmowanie uchwał większością obecną na WZC). Uchwały WZC, Rady i Zarządu publikowane są na stronie www Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie”.

I.3.5. Potencjał ludzki LGD

Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie” dysponuje potencjałem posiadającym odpowiednie kompetencje i zasoby do tworzenia i zarządzania procesami rozwoju na poziomie lokalnym. Osoby zaangażowane do pełnienia wybranych funkcji w organach i biurze posiadają wiedzę i doświadczenie odpowiadające zakresowi merytorycznemu LSR. Struktura organizacyjna oraz zakresy obowiązków pracowników opisane są w Regulaminie Pracy Biura stanowiącego Załącznik nr 15 do WoPP. Szczegółowy opis wymagań w stosunku do osób zatrudnionych/ubiegających się o pracę w LGD na poszczególnych stanowiskach reguluje Uchwała nr 16/2015 z dnia 02.12.2015 r. Zarządu „Królewskiego Ponidzia” w sprawie opisu stanowisk stanowiąca Załącznik nr 13 do WoPP. Informacja na temat wiedzy i doświadczenia pracowników zatrudnionych w biurze wnioskodawcy istotnych dla wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym wraz z dokumentami potwierdzającymi posiadanie wiedzy zawarta jest w Załącznik nr 16 do WoPP. **Wszyscy pracownicy LGD „Królewskie Ponidzie” pracowali w LGD w poprzednim okresie programowania i odpowiedzialni byli m.in. za proces zmian i aktualizacji LSR.** Regulamin Pracy Biura określa strukturę organizacyjną, zakresy obowiązków oraz metody oceny efektywności świadczonego w biurze doradztwa. Zarząd stanowią osoby o wysokim poziomie znajomości kwestii merytorycznych związanych z PROW oraz wdrażaniem podejścia LEADER, doświadczone w zarządzaniu LGD („G5” i BLGD „Słoneczny Lider”) w okresie 2007-2013. Rada LGD posiada doświadczenie i odpowiednie kompetencje, gdyż w większości są to te same osoby, które dokonywały oceny i wyboru operacji w procesie wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju dla okresu 2007-2013. Niemniej jednak, aby w sposób ciągły i systematyczny podnosić kwalifikacje kadry odpowiedzialnej za wdrażanie LSR w LGD „Królewskie Ponidzie”, opracowano plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego i pracowników biura, który stanowi Załącznik nr 14 do WoPP.

Osoby pełniące funkcje w Zarządzie, Radzie LGD oraz pracownicy posiadają wiedzę, kompetencje i doświadczenie w realizacji zadań wynikających z ich kompetencji statutowych oraz przyjętych procedur i regulaminów pracy. Praca w strukturach LGD w okresie programowania 2007-2013 oraz zaangażowanie społeczne w prawidłową realizację zadań spoczywających na organach oraz biurze LGD sprawiło, że potencjał kadrowy jakim dysponuje „Królewskie Ponidzie” należy ocenić bardzo wysoko.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Budowa Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru działania LGD „Królewskie Ponidzie” oparta była na partycypacyjnym modelu tworzenia dokumentów o charakterze strategicznym. Prace nad jej przygotowaniem trwały wiele miesięcy (w sposób ciągły od października 2014 do grudnia 2015). W procesie tym uczestniczyły wszystkie środowiska lokalne zaangażowane w rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny regionu: mieszkańcy, rady sołeckie, organizacje pozarządowe, nieformalne zrzeszenia społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, przedsiębiorcy, rolnicy, organy samorządu terytorialnego i ich jednostki pomocnicze, instytucje kultury.

LGD „Królewskie Ponidzie” spośród istniejących metod partycypacyjnych wybrała kilka narzędzi angażowania społeczności lokalnej w proces budowania LSR, których wyniki wykorzystywała na poszczególnych kluczowych etapach przygotowania dokumentu. Są one następujące:

1. Ustanowiono **punkt konsultacyjno-informacyjny** każdym Urzędzie Gminy, podczas lokalnych wydarzeń społecznych i kulturalnych oraz konsultacje ciągłe w biurze LGD (czerwiec 2014-sierpień 2015)
2. Opracowano formularz **ankiety** zawierający pytania w formie otwartej pozwalające na swobodne formułowanie myśli ankietowanych oraz wypunktowany (sformułowany) spis problemów i propozycji ich rozwiązania, z którego respondent miał wybrać te, które jego zdaniem są najważniejsze, a które dotyczyły kluczowych obszarów budowy LSR (otrzymano 1351 ankiet zwrotnych od października 2014 r. do sierpnia 2015 r.).
3. Zorganizowano 8 spotkań **grup fokusowych** w każdej gminie należącej do LGD, w których łącznie wzięło udział 174 osoby (dokumenty potwierdzające prowadzenie spotkań stanowią Załącznik Nr 20 do WoPP), reprezentujące samorządy

- (14.12.2014r.), kościoły i związki wyznaniowe (07.12.2014 r.), rolników (20-30.12.2014 r.), nauczycieli (17.09-23.11.2014 r.), przedsiębiorców (16.09. – 09.11.2014 r.), instytucje kultury (26.10.2014 r.), organizacje pozarządowe (06.06. – 19.10.2014 r.) i młodzież (06- 17.06.2014 r.)
4. Udostępniono formularz **fiszki projektowej** na stronie internetowej LGD oraz samorządów ją tworzących, która dała możliwość zgłoszenia on-line własnego pomysłu na projekty do realizacji w ramach LSR (wpłynęło 20 fiszek lipiec – grudzień 2015 r.).
 5. Zorganizowano wywiad grupowy w postaci **warsztatów rozwoju lokalnego** z udziałem społeczności lokalnej, moderowanych przez eksperta zewnętrznego (68 uczestników); wyniki prac prezentuje *Raport z przeprowadzonych warsztatów partycypacyjnych na terenie LGD „Królewskie Pomieście”* stanowiący Zał. Nr 27 do WoPP. W warsztatach uczestniczyli przedstawiciele: jst (24.08.2015 r.), instytucji kultury (24.08.2015 r.), organizacje pozarządowe (25.08.2015 r.), rolnicy (25.08.2015 r.), przedsiębiorcy (26.08.2015 r.) i osoby chcące założyć działalność gospodarczą (10.09.2015 r.)
 6. Utworzono na stronie **www.krolewskiepomiescie.pl** zakładkę *Konsultacje* wraz z formularzem uwag, który dawał możliwość wyrażania opinii o przygotowywanych projektach poszczególnych części LSR.
 7. Rozpoczęto prowadzenie konsultacji przy wykorzystaniu **fanpage’a** na portalu społecznościowym.
 8. W sposób ciągły prowadzono **konsultacje telefoniczne i spotkania indywidualne** w biurze LGD.
 9. Przeprowadzono 12 **spotkań konsultacyjnych** w ramach planu włączenia społeczności lokalnej na terenie każdej gminy wchodzącej w skład LGD, w których uczestniczyło 216 osób w dniach 16.10 – 09.11.2015 r. (dokumentacja stanowi Zał. Nr 20 do WoPP).
 10. Utworzono **listę mailingową** członków LGD, którym przesyłano wszystkie dokumenty wymagające konsultacji bezpośrednio na elektroniczne skrzynki z żądaniem potwierdzenia otrzymania wiadomości (lista liczy 175 adresów).
 11. Zorganizowano w dniu 11.12.2015 r. **otwarte forum** podczas Walnego Zebrania Członków mające zaopiniować strategię przed jej przyjęciem uchwałą Zarządu (liczba uczestników - 67). Zaprezentowano projekt LSR jako całość i poddano dyskusji jej ostateczny kształt.

W zależności od etapu przygotowania strategii korzystano z danych uzyskanych powyższymi metodami, uwzględniając sugestie, propozycje i wnioski z nich płynące.

Pierwszym etapem budowy dokumentu było **zdiagnozowanie sytuacji społeczno-gospodarczej**, charakteryzującej obszar LGD przy udziale społeczności lokalnej. W tym celu przeprowadzona została analiza statystyczna, uwzględniająca przede wszystkim trendy demograficzne, stan infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i dziedzictwa lokalnego, poziom aktywności obywatelskiej oraz poziom rozwoju przedsiębiorczości i stan rolnictwa. Rozpoczęto proces ankietyzacji i zbierania danych od mieszkańców, którzy mają wpływ na rozwój obszaru objętego planowaniem i docelowo mogą być beneficjentami LGD. Ankiety służące badaniu opinii lokalnej społeczności zostały sformułowane tak, by wskazywały poszczególne etapy budowy kluczowych elementów dokumentu i jednym badaniem objąć jak najwięcej aspektów mających wpływ na jego kształt. Zawierały pytania w formie otwartej pozwalające na swobodne formułowanie myśli o określonych problemach w poszczególnych dziedzinach życia i pomysłach na ich zmniejszenie. Ponadto w drugiej części ankiety wypunktowano spis problemów i propozycji ich rozwiązania, z którego respondent miał wybrać te, które jego zdaniem są najważniejsze. Uruchomiono funkcjonowanie punktów konsultacyjno – informacyjnych w urzędach gmin oraz podczas wydarzeń społecznych i kulturalnych. Ankiety badające wskazany obszar tematyczny dostępne były w tychże punktach, na stronie www LGD, stronach internetowych samorządów tworzących LGD oraz w biurze. W rezultacie do opracowania zebrano 1351 ankiet zawierających ważne wskazówki pozwalające określić pożądany kierunek rozwoju. Jednocześnie zostały zorganizowane spotkania 8 grup fokusowych na poszczególnych gminach Uczestnicy grup definiowali problemy jakie dostrzegają w obszarze oraz potrzeby, których zaspokojenie może służyć zrównoważonemu rozwojowi. Na bazie tychże narzędzi opracowano raporty ewaluacyjne ex-post ówczesnych LGD Stowarzyszenie „G5” oraz BLGD „Słoneczny Lider” (w proces ankietyzacji oraz spotkań grup fokusowych włączono również społeczność gmin Gnojno i Tuczępy - raporty dostępne na stronie www.stowarzyszenieg5.pl oraz www.slonecznylider.pl) będące jednocześnie raportem ex-ante dla LGD „Królewskie Pomieście. W sposób ciągły gromadzono również dane niezbędne do opracowania partycypacyjnej diagnozy przy użyciu fiszki projektowej dostępnej na stronie internetowej LGD. Na tym etapie budowy opierano się też w dużej mierze o dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacje zawarte w dokumentach przygotowanych przez Urzędy Gmin poszczególnych jednostek, wchodzących w skład LGD. W tej części LSR starano się wykazać jedynie specyficzne uwarunkowania obszaru, wyróżniające go w otoczeniu i stanowiące potencjał rozwojowy. Zebrane dane pozwoliły również określić grupy docelowe (tj. potencjalnych beneficjentów: mieszkańców, przedsiębiorców, instytucje kultury, samorządy, kościoły i związki wyznaniowe) a wśród nich zidentyfikować grupy defaworyzowane, którymi na obszarze LGD są: dzieci i młodzież nie objęta ofertą spędzania czasu wolnego, osoby starsze, III sektor oraz osoby o utrudnionym dostępie do rynku pracy. Z rezultatów wdrażanej strategii korzystać będzie szersze grono odbiorców, jakimi są liczni turyści i kuracjusze. Szczegółowe wyniki analizy zawiera rozdział III niniejszego dokumentu. Kolejnym etapem, mającym dostarczyć jak najpełniejszego obrazu LGD była **analiza SWOT**, czyli opracowanie zawierające analizę zasobów wewnętrznych obszaru „Królewskiego Pomieścia” oraz analiza otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla dalszego rozwoju. Wyniki analizy SWOT przygotowano w oparciu o prace warsztatowe członków LGD (warsztaty rozwoju lokalnego i grupy fokusowe) oraz wnioski z ankiet i spotkań bezpośrednich. Spotkania grup fokusowych pozwoliły

opracować cząstkowe analizy SWOT poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD¹, które następnie zestawione stworzyły podwaliny do analizy SWOT potencjału Lokalnej Grupy Działania. Przeprowadzone warsztaty wspólnie z wynikami analizy statystycznej pozwoliły na wskazanie elementów determinujących kierunek rozwoju obszaru LGD, wyznaczenie celów i określenie misji. Analiza SWOT została zamieszczona na stronie WWW LGD wraz z formularzem uwag.

Następnie przystąpiono do prac nad określeniem misji – tj. naczelnego celu rozwoju LGD „Królewskie Ponidzie”, przyświecającego przyszłym działaniom Lokalnej Grupy. Powołano zespół do opracowania LSR, w skład którego weszli przedstawiciele organów LGD oraz pracownicy biura przy aktywnym udziale społeczności lokalnej poszczególnych gmin, zaproszonych do udziału w pracach nad LSR. Zespół koordynował pracę na każdym poziomie opracowywania LSR i prowadził konsultacje poszczególnych etapów z wykorzystaniem dostępnych narzędzi partycypacyjnych.

Posiadając pełen obraz analityczny oraz wytyczoną wizję i misję, przystąpiono do **identyfikacji celów głównych**, odzwierciedlających zasadnicze pola działań w zakresie intensyfikowania rozwoju. Są one rezultatem wcześniejszych etapów prac nad LSR.

Przed rozpoczęciem procesu **formułowania celów i wskaźników** dodatkowo przeprowadzono na obszarze objętym LSR warsztaty rozwoju lokalnego, w których wzięli udział lokalni liderzy, przedstawiciele kolejno: samorządów, instytucji kultury, organizacji pozarządowych, rolników, przedsiębiorców i osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Moderatorzy z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz przedstawiciele fundacji Socjometr prowadzili jednakową metodą warsztaty z poszczególnymi grupami. Okazało się, że postrzeganie rzeczywistości oraz wskazywanie możliwości realnej zmiany w dużym stopniu zależy od roli jaką w danym otoczeniu pełnią lokalni liderzy. To co dla samorządów było priorytetem, niewiele miało wspólnego z poglądami np. instytucji kultury nastawionych na zupełnie inne cele, a jeszcze inaczej możliwości rozwoju postrzegali przedstawiciele III sektora, rolnicy, przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Warsztaty z członkami zespołu prowadzono metodami aktywnymi z użyciem narzędzi (technik) treningowych, pozwalających uczestnikom indywidualnie i grupowo identyfikować, następnie analizować i proponować możliwe rozwiązania. Ten sposób pracy traktuje uczestników spotkań jako ekspertów posiadających znaczące doświadczenie, a rolę trenerów i przedstawicieli LGD było prowadzenie procesu budowy strategii oraz proponowanie narzędzi i podawanie przykładów rozwiązań sprawdzonych w poprzednim okresie programowania. Każde spotkanie warsztatowe prowadzone było urozmaiconymi technikami: mini wykłady z użyciem prezentacji multimedialnych, techniki kreatywne, prace z formularzem, techniki pracy zespołowej, moderowana dyskusja. Na bazie zebranych danych z obszaru objętego LSR, a także analizy zebranego materiału ankietowego i po odrzuceniu problemów marginalnych, określono wstępnie obszary priorytetowe i zapisano w postaci 2 celów ogólnych. Matrycę celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć poddano konsultacjom za pośrednictwem strony internetowej LGD oraz z wykorzystaniem bazy mailingowej członków LGD. Wstępne zapisy celów ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć na skutek zgłaszanych uwag i zastrzeżeń (udokumentowanych notatkami ze spotkań bezpośrednich, korespondencji mailingowej oraz analizy formularzy konsultacji przesyłanych do biura LGD) uległy znacznej modyfikacji i ostatecznie przybrały formę taką jak została zaprezentowana w rozdziale V niniejszej LSR.

W odniesieniu do ustalania wskaźników produktu oraz sposobów realizacji strategii przeprowadzono spotkania konsultacyjne na terenie każdej gminy, które miały charakter otwarty, a zaproszenia na nie (zgodnie z planem włączenia społeczności lokalnej) publikowano na stronach internetowych LGD oraz gmin wchodzących w jej skład. W celu zainteresowania jak najszerszej grupy mieszkańców udziałem w konsultacjach, pracownicy biura wzięli udział w sesjach Rad Gmin i rozdystrybuowali ulotki z harmonogramem spotkań wśród radnych i sołtysów. W rezultacie w 12 spotkaniach konsultacyjnych wzięło udział 216 osób, z którymi pracowano nad określeniem wskaźników i sposobów realizacji LSR (konkursy, granty). Na tym etapie pracy nad strategią analizowano również wyniki badań ankietowych, spotkań roboczych z samorządowcami, przedstawicielami III sektora oraz danych ze zgromadzonych fiszek. Uwzględniając sugestie i propozycje wszystkich zainteresowanych grup docelowych przygotowano **Plan działania** zawierający wstępny harmonogram realizacji strategii w kolejnych latach oraz przypisano budżet do poszczególnych przedsięwzięć. W planie działania określono również sposoby osiągania poszczególnych wskaźników. Równoległe z wyznaczaniem celów i wskaźników trwały konsultacje zmierzające do **opracowania procedur wyboru operacji oraz ustalenia lokalnych kryteriów wyboru**. Podczas warsztatów rozwoju lokalnego oraz spotkaniach konsultacyjnych w ramach planu włączenia społeczności starano się określić obszary priorytetowe, które powinny być premiowane w procesie oceny i wyboru. Na bazie zebranych informacji opracowano szkielet kryteriów wyboru, które następnie rozesłano do członków LGD za pośrednictwem listy mailingowej wraz z formularzem uwag. Zorganizowano spotkanie robocze zespołu ds. opracowania LSR wraz z Zarządem oraz członkami Rady, która to grupa wnikliwie przeanalizowała projekt LKW oraz zgłaszanych sugestii. Procedura oceny i wyboru operacji została opracowana przy uwzględnieniu obowiązujących przepisów prawa oraz wniosków z odbytych spotkań z lokalną społecznością, władzami oraz organami LGD. Przyjęte ostatecznie LKW wraz z Procedurą ich zmiany i aktualizacji są akceptowane, przejrzyste i niedyskryminujące i jako integralna część LSR zostały pozytywnie zaopiniowane podczas otwartego forum członków LGD.

Opracowano i przyjęto stosowną uchwałą również **procedurę monitorowania i oceny realizacji LSR**, jej aktualizacji przy udziale lokalnej społeczności. To tam odnosi się do ewentualnej zmiany lokalnych kryteriów wyboru. W tym celu utworzony

¹ Ewaluacja ex-post z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „G5”, Pacanów 2014, str. 53-57 oraz Raport ewaluacyjny BLGD „Słoneczny Lider”, Busko-Zdrój 2014, str. 10-12

zostanie panel konsultacyjny zamieszczony na stronie internetowej LGD, dający możliwość wyrażenia opinii w zakresie wprowadzanych zmian przez zainteresowane osoby. Badania ankietowe, spotkania grup fokusowych, warsztaty rozwoju lokalnego oraz spotkania konsultacyjne były okazją do zbadania oczekiwań potencjalnych beneficjentów w odniesieniu do preferowanych kanałów komunikacji między nimi a LGD. W odpowiedzi na propozycje uczestników spotkań opracowano **Plan komunikacji**, który wskazywał główne kanały komunikacji LGD z otoczeniem wewnętrznym i zewnętrznym. Działania założone w Planie komunikacji zostały upublicznione na stronie WWW LGD i poddane konsultacjom społecznym. Jego ostateczna forma w pełni zaspokaja oczekiwania grup docelowych, z którymi zamierza się komunikować LGD w trakcie realizacji LSR.

Tabela 3 *Partycypacyjne metody włączania lokalnej społeczności w proces tworzenia LSR*

Partycypacyjne metody tworzenia LSR	ETAPY PRZYGOTOWANIA LSR				
	Diagnoza i analiza SWOT	Cele i wskaźniki oraz Plan działania	Wybór operacji i ustalania LKW	Monitoring i ewaluacja	Plan komunikacyjny
Funkcjonowanie Punktu konsultacyjno-informacyjnego					
Ankiety					
Spotkania grup fokusowych					
Fiszka projektowa					
Warsztaty rozwoju lokalnego					
Strona www					
Funpage					
Konsultacje telefoniczne					
Konsultacyjne spotkania indywidualne oraz w ramach planu włączenia					
Listę mailingowa					
Otwarte forum konsultacyjne					
Spotkania zespołu ds. opracowania LSR					

Źródło: Opracowania własne.

Opracowanie niniejszej LSR możliwe było dzięki dużemu zaangażowaniu społeczności lokalnej. Na bazie zgromadzonej dokumentacji w trakcie realizacji planu włączenia społeczności lokalnej w proces tworzenia LSR udało się zidentyfikować problemy takie jak: brak wystarczającej ilości miejsc pracy; braki w infrastrukturze sportowej, rekreacyjnej i turystycznej; słaba integracja społeczna oraz oferta spędzania czasu wolnego a także słaba współpraca międzysektorowa. Te problemy kluczowe będą niwelowane poprzez wyznaczone cele LSR, których realizację społeczność uznała za niezbędną do zrównoważonego rozwoju obszaru. W sposób jednoznaczny udało się również określić grupy defaworyzowane, które powinny przede wszystkim uzyskać wsparcie za pośrednictwem LGD oraz określono przedsięwzięcia, których realizacja zaspokoi potrzeby tych grup.

Ogół powyższych działań pozwolił na kompleksowe opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju, uwzględniającej wszystkie dostrzeżone na opisywanym obszarze problemy z jednoczesnym zdefiniowaniem celów i sposobów realizacji, które pozwolą na trwałe wyeliminowanie istniejących trudności, hamujących rozwój społeczno-gospodarczy. Kierunki działań możliwe były do wyznaczenia dzięki dużemu zaangażowaniu środowiska lokalnego, mają społeczną akceptację, a tym samym istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że LGD zrealizuje LSR zgodnie z przyjętymi założeniami.

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.

III.1. SPÓJNOŚĆ OBSZARU

Obszar „Królewskiego Ponidzia” znajduje się w Niece Nidziańskiej, która oddziela dwa makroregiony geograficzne Polski – Wyżynę Kielecko-Sandomierską od Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej (na przecięciu 2 dróg krajowych 79 i 73). Niecka Nidziańska to obszerne zapadlisko tektoniczne, w którym wysokości bezwzględne sięgają od 150 do 415 m. n.p.m., co sprawia że ma ono charakter wyżynny. Osią obszaru jest rzeka Nida. Jej rozległa dolina jest ograniczona z obu stron pasmem garbów i płaskowyżów, ciągnących się z pewnymi odchyleniami równoległe do biegu rzeki. Znaczna część obszaru LGD znajduje się rozległym obszarze, stanowiącej część Niecki Nadnidziańskiej, Niece Soleckiej. Są to tereny równinne, lekko pofałdowane.

Niezwykłej malowniczości przydają im wyżłobione w lessach płytkie wąwozy i jary, rozległe łąki, doliny rzeczne, liczne zagajniki i stawy. Do Wisły, stanowiącej wschodnią granicę powiatu, zbiegają wszystkie rzeki regionu, w tym przede wszystkim Nida, stanowiąca główną oś całej południowej części województwa. Duże fragmenty powiatu wchodzi w skład dwóch obszarów zaliczonych do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 – „Dolina Nidy” i „Ostoja Nidziańska” oraz dwóch parków krajobrazowych – Nadnidziańskiego i Szanieckiego. Utworzono tu wiele pomników przyrody i rezerwatów, w których można podziwiać zjawiska krasu gipsowego, florę i faunę słonolubną. Do bogactw geologicznych powiatu należą złoża gipsu i siarki oraz ich pochodne, a także złoża borowiny. Na terenie powiatu występują bogate złoża wód leczniczych: siarczanosłonnych i solanek jodkobromkowych. Zasoby te przyczyniły się do powstania i rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego w Busku-Zdroju i Solcu-Zdroju. Zlokalizowane są tutaj liczne specjalistyczne sanatoria i zakłady przyrodolecnicze, dysponujące bogatą bazą leczniczą i zatrudniające wyspecjalizowaną kadrę medyczną.

Region, w którym jest położony powiat buski ma bogatą historię. Ziemia ta należy do najstarszych ośrodków chrześcijaństwa i może poszczycić się mianem kolebki polskiej państwowości. Tu miało swoją stolicę państwo Wiślan, a w XIII wieku Wiślica była silnym grodem kasztelańskim. Historię tego terenu dokumentują wspaniałe zabytki na czele z Bazyliką Mniejszą w Wiślicy i w Pacanowie oraz kościoły w Gorysławicach, Chotlu Czerwonym, Chotelku Zielonym, Stopnicy, Szańcu, Nowym i Starym Korczynie, Gnojnie, Kargowie, Zborówku, Świnarach i Busku-Zdroju. Należą one do najcenniejszych obiektów sakralnych w Polsce. Jednakże wiele spośród nich na przestrzeni lat uległo degradacji i wymaga szybkiej renowacji oraz konserwacji.

Obszar LGD to typowy region rolniczy, gdzie nie ma wielkich ośrodków przemysłowych. Na jego terenie funkcjonuje wiele gospodarstw agroturystycznych, a uzdrowiskowy charakter powiatu podnosi atrakcyjność regionu. Obszar posiada dobrze zorganizowaną i szeroką bazę rekreacyjną.

Jest to teren czysty ekologicznie, o wspaniałych walorach przyrodniczych, a także walorach uzdrowiskowych. Jest to teren o bardzo małym uprzemysłowieniu, i dominującej roli rolnictwa. Czynniki te są wielkim atutem regionu w rozwoju turystyki. Wokół – w promieniu do 200 km – znajdują się duże uprzemysłowione aglomeracje: Górny Śląsk, Kraków, Kielce, Rzeszów, nieco dalej Łódź i Warszawa, dla mieszkańców których obszar ten może jawić się niczym piękny rajski ogród pomiędzy przemysłowymi regionami. Wspaniałość fauny i flory, do tego bardzo bogate dziedzictwo historyczne, sięgające początków polskiej państwowości, czynią zeń obszar niezwykle atrakcyjny.

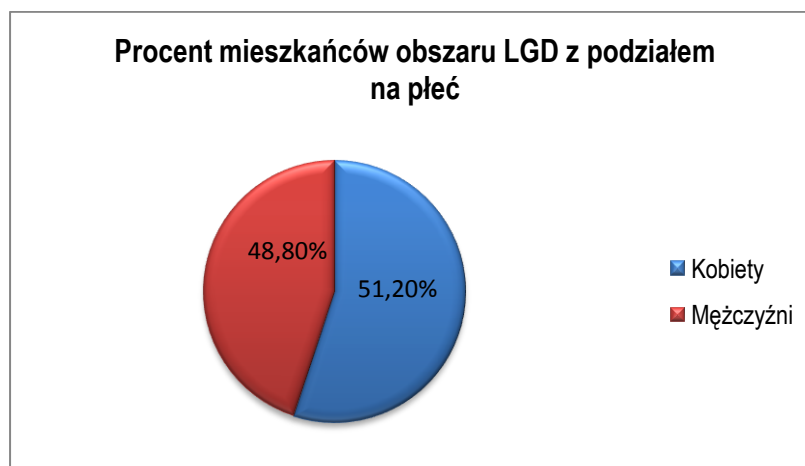
Zarówno geograficznie – region stanowiący obszar Lokalnej Grupy Działania, położony wzdłuż dolnego biegu rzeki Nidy, ograniczony od południa naturalną granicą w postaci rzeki Wisły; jak i historycznie – tzw. Królewskie Ponidzie (pozostające najdłużej jako domena królewska) tak również gospodarczo jest to obszar spójny, mocno ze sobą powiązany, o podobnych i wspólnych cechach.

Cały region LGD jest obecnie regionem rolniczym, co jest jego problemem (brak przemysłu na większą skalę, mała liczba miejsc pracy w sektorach pozarolniczych), ale co jednocześnie może stać się jego wielkim atutem.

Wspólnota historyczna i kulturowa oraz geograficzna, ale przede wszystkim podobieństwo sytuacji gospodarczo-społecznej i występujących w nich problemów oraz wspólne cele połączyły gminy powiatu buskiego w jedną Lokalną Grupę Działania – „Królewskie Ponidzie”.

III.2 STRUKTURA LUDNOŚCI

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” na dzień 31.12.2013 roku zamieszkiwany był przez 73 591 osób, w tym 37 666 kobiety (51,2%) i 35 925 (48,8%) mężczyzn co stanowi 5,1 % liczby mieszkańców województwa świętokrzyskiego (1 268 239 osób).

Wykres 1. Procent mieszkańców obszaru LGD z podziałem na płeć.

Źródło: Dane GUS

Wg stanu na dzień 31.12.2013 r. gmina Busko-Zdrój była najliczniejszą gminą obszaru LGD i zamieszkiwało ją 32 825 osób, natomiast gmina Tuczępy była najmniej liczna i zamieszkiwało ją 3 788 osób. Gęstość zaludnienia dla całego obszaru objętego

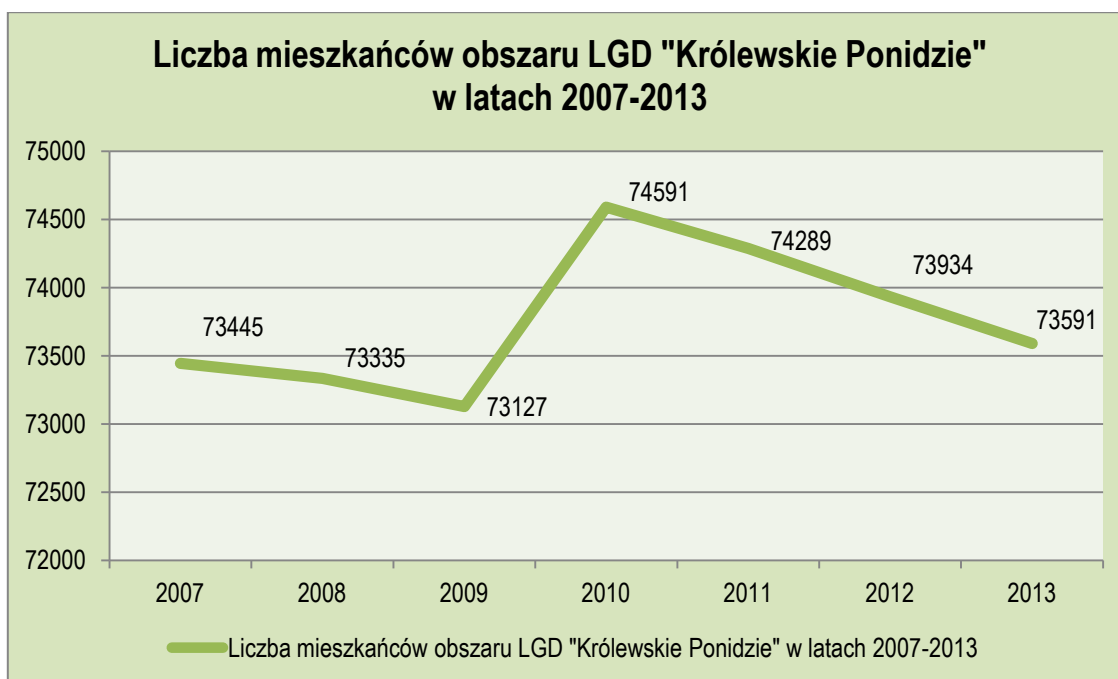
analizą wynosiła 76 osób na km² i jest to wartość znacznie niższa niż dla województwa świętokrzyskiego (108 os/km²) oraz kraju (123 os/km²). Jeśli chodzi o poszczególne gminy to najwięcej osób/km² zamieszkiwało gminę Busko-Zdrój (76), a najmniej gminę Tuczępy (45). Szczegółową liczbę ludności oraz gęstość zaludnienia LGD „Królewskie Ponidzie” na dzień 31.12.2013 roku z podziałem na poszczególne gminy przedstawia tabela poniżej.

Tabela 4 Struktura ludnościowa obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”

Lp.	Gmina	Liczba ludności	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Gęstość zaludnienia (os. / 1 km ²)
1.	Busko-Zdrój	32 825	17 068	15 757	139
2.	Gnojno	4 549	2 233	2 316	47
3.	Nowy Korczyn	6 245	3 142	3 103	54
4.	Pacanów	7 639	3 942	3 697	61
5.	Solec-Zdrój	5 093	2 599	2 494	60
6.	Stopnica	7 810	3 929	3 881	62
7.	Tuczępy	3 788	1 907	1 881	45
8.	Wiślica	5 642	2 846	2 796	56
Obszar LGD razem		73 591	37 666	35 925	76

Źródło: Dane GUS

W latach 2007-2014 liczba osób zamieszkujących obszar Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” ulegała zmianom co można zaobserwować na wykresie poniżej.

Wykres 2 Liczba mieszkańców obszaru LGD "Królewskie Ponidzie" w latach 2007-2013

Źródło: Dane GUS

W roku 2010 liczba mieszkańców była najwyższa dla obszaru objętego analizą i wynosiła 74 591 osób. Od tego też roku notowany jest stopniowy spadek liczby ludności aż do liczby 73 591 na koniec 2013 roku. W ciągu trzech lat liczba mieszkańców spadła o równe 1 000 osób. Tendencja spadkowa jest podobna do sytuacji województwa świętokrzyskiego, gdzie liczba ludności na przestrzeni lat 2010-2013 spadła z 1 282 546 do poziomu 1 268 239 osób.

Liczba ludności, podobnie jak ma to miejsce w całym kraju, a szczególnie na obszarach typowo rolniczych, zachowuje trend spadający. Główne przyczyny tego zjawiska to zmniejszający się przyrost naturalny oraz emigracja do większych ośrodków. Na

obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” przyrost naturalny odnotowano na poziomie -312. Z roku na rok utrzymuje się on na bardzo niskim poziomie, co w znacznym stopniu wpływa na niekorzystne zmiany demograficzne w regionie.

Tabela 5 Przyrost naturalny na obszarze gmin LGD „Królewskie Ponidzie” w latach 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	-276	-191	-188	-242	-292	-315	-312
Mężczyźni	-156	-86	-159	-134	-146	-149	-163
Kobiety	-111	-105	-29	-108	-146	-166	-149

Źródło: Dane GUS

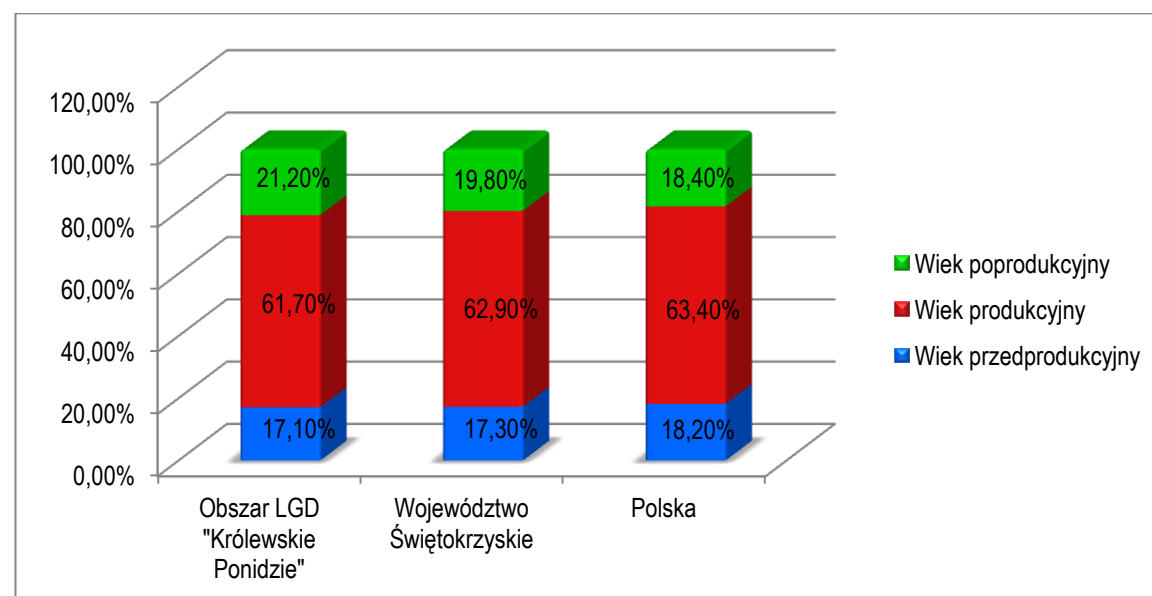
Kolejnym problem obszaru są migracje ludności na pobyt stały. W dużej mierze są to osoby w wieku produkcyjnym, które poszukując lepszych warunków egzystencjalnych, w tym głównie lepszych rynków pracy, decydują się na zmianę miejsca zamieszkania. Saldo migracji (po dodatnich latach 2009 i 2010) od 2011 roku pogłębia się z roku na rok.

Tabela 6 Saldo migracji na obszarze gmin LGD „Królewskie Ponidzie” w latach 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
saldo migracji	-126	-107	10	32	-10	-15	-64

Źródło: Dane GUS

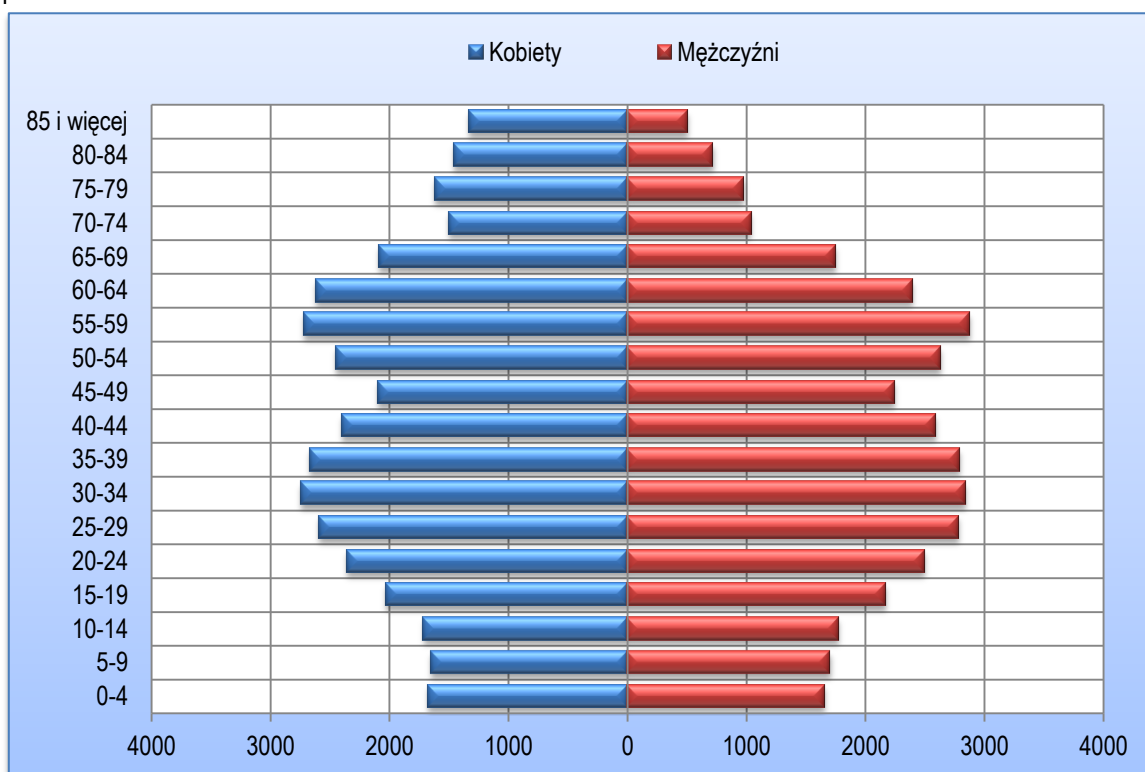
Ludność według ekonomicznych grup wieku na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” nie wygląda korzystnie. Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym na koniec 2013 roku stanowili 17,1% całej populacji, w wieku produkcyjnym 61,7%, a w wieku poprodukcyjnym 21,2%. W latach 2007–2013 proporcja między osobami w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym z roku na rok powiększała się, co świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa. Porównując te dane z wartościami dla kraju oraz województwa świętokrzyskiego obszar LGD, na koniec 2013 roku ma najniższy udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz najwyższy udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 3 Ludność wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego

Źródło: Dane GUS

Strukturę społeczeństwa obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” na koniec 2013 roku z podziałem na płeć i wiek przedstawia poniższa piramida ludności.

Wykres 4 Piramida ludności obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”

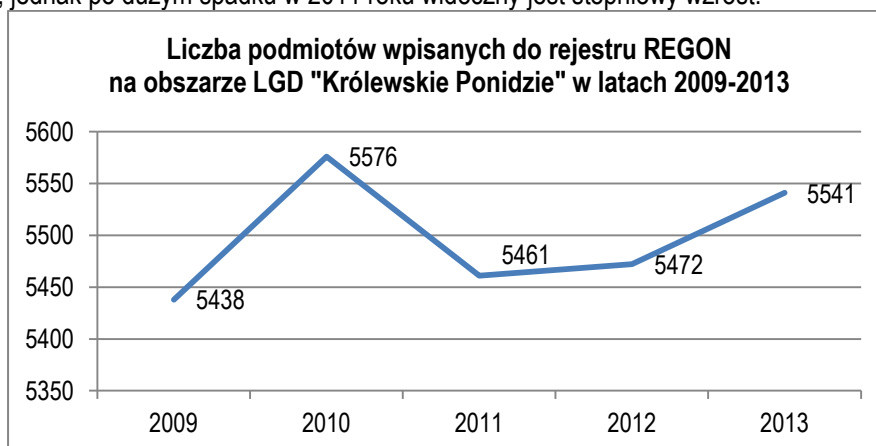
Źródło: Dane GUS

Powyższy wykres pokazuje, że na analizowanym obszarze najliczniejszą grupę zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn stanowią osoby pomiędzy 30-34 oraz 55-59 rokiem życia. Dominują osoby w średnim wieku oraz zmniejsza się liczba osób w najmłodszych rocznikach. W młodszych rocznikach zauważalna jest minimalna przewaga mężczyzn nad kobietami, zaś u osób starszych powyżej 60 roku widoczna jest zdecydowana przewaga kobiet nad mężczyznami.

Obserwując trendy w strukturze ludnościowej obszaru zwrócić szczególną uwagę należy na starzejące się społeczeństwo i ujemny przyrost naturalny. Ta sytuacja skłania LGD do podejmowania inicjatyw na rzecz osób starszych tj. w wieku poprodukcyjnym, włączania ich w proces integracji społecznej i przeciwdziałania ich wykluczeniu. W ramach LSR zaplanowano odpowiednie działania w tym zakresie.

III.3 CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” według stanu na 31.12.2013 r. działało 5541 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, z czego aż 96,5% podmiotów należały do sektora prywatnego, a tylko 3,5% do sektora publicznego. W sektorze prywatnym najliczniejszą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą 83,9%, stowarzyszenia i organizacje społeczne 3,5% oraz spółki handlowe 3%, reszta to spółdzielnie, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego i fundacje. Na przestrzeni lat 2009-2013 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON ulegała zmianom, jednak po dużym spadku w 2011 roku widoczny jest stopniowy wzrost.

Wykres 5 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” w latach 2009-2013

Źródło: Dane GUS

Analizując liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności dla obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” wyniosła 755 i jest to wartość niższa niż średnia dla województwa świętokrzyskiego (866) i Polski (1057). Zdecydowanie niskim wskaźnikiem analizowanego obszaru jest liczba nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności. Na koniec 2013 roku wyniosła ona 48 jednostek, średnia województwa świętokrzyskiego (75) i Polski (95). Patrząc na liczbę podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym widać, że od 2007 roku utrzymuje się ona na podobnym poziomie, a w 2013 roku wyniosła 122,0. Podobnie jak we wcześniejszych przypadkach wskaźnik ten jest niższy od średniej województwa świętokrzyskiego (137,7) i Polski (166,7). Biorąc pod uwagę wskaźnik dotyczący osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności można zaobserwować, że na obszarze LGD utrzymuje się na podobnym poziomie i na koniec 2013 roku wyniósł 61. Wskaźnik niniejszy dla województwa świętokrzyskiego wyniósł 67 a dla Polski 77.

Tabela 7 Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości dla obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”, województwa świętokrzyskiego i Polski w latach 2007 i 2013.

Obszar	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 ludności		Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	
	2007	2013	2007	2013	2007	2013	2007	2013
LGD „Królewskie Ponidzie”	761	753	45	48	63	61	124,4	122,0
Województwo Świętokrzyskie	838	866	57	75	67	67	132,7	137,7
Polska	967	1057	77	95	73	77	150,2	166,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W podziale na sekcje PKD 2007 najwięcej przedsiębiorstw reprezentuje sekcję G tj. handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 1845 przedsiębiorstw (33,3%). Znaczna liczba podmiotów funkcjonuje również w sekcji F (budownictwo) – 921 przedsiębiorstw (16,6%), C (przetwórstwo przemysłowe) – 359 przedsiębiorstw (6,5%) i H (transport i gospodarka magazynowa) – 334 przedsiębiorstwa (6%). Jednakże ze względu na specyficzny – uzdrowiskowy charakter obszaru najszybciej i najbardziej rozwija się **branża turystyczna oraz Medical, SPA & Wellness**. Powstają coraz to nowe obiekty hotelowe, które świadczą wysokiej jakości usługi leczniczo-uzdrowiskowe i rekreacyjno-wypoczynkowe. Od restauracji i obiektów gastronomicznych wymaga się podawania produktów lokalnych, ekologicznych i naturalnych. Wysokie wymagania klientów przebywających na obszarze skłania restauratorów do poszukiwania producentów żywności wysokiej jakości. Spore oczekiwania są więc wobec lokalnego **przetwórstwa produktów rolnych**, które we współpracy z branżą uzdrowiskową i turystyczną mogą stać się ważną gałęzią gospodarki (szczególnie ze względu na dostępność płodów rolnych na tym typowo rolniczym obszarze). Statystyki wskazują, że strategiczną dla rozwoju obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” jest sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) – 229 przedsiębiorstw (4,1%) oraz sekcja N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) dotycząca turystyki – 80 przedsiębiorstw (1,4%).

By pobudzić aktywność gospodarczą mieszkańców obszaru LGD zaplanowano ponad 50% budżetu LSR na ten aspekt zrównoważonego rozwoju obszaru. Atrakcyjne warunki finansowania podejmowania oraz rozwijania działalności gospodarczej, powinny tworzyć sprzyjający klimat rozwoju przedsiębiorczości.

Na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” **brak jest podmiotów ekonomii społecznej** i możliwości rozwoju tego obszaru przedsiębiorczości pozostają nie wykorzystane. Podejmowano co prawda próby tworzenia spółdzielni socjalnych, lecz niestety ten kierunek rozwoju obszaru nie znalazł odbiorców.

Dochód podatkowy gmin na 1 mieszkańca w 2013 roku to suma arytmetyczna wskaźników G dla poszczególnych gmin tworzących obszar LGD „Królewskie Ponidzie” na 2015 rok i wyniósł 946,46 zł co oznacza, że jest niższy niż średnia dla województwa świętokrzyskiego 967,97 zł oraz Polski 1 175,04 zł, które zostały policzone w analogiczny sposób. Według danych, w 2013 roku nastąpił wzrost dochodu podatkowego obszaru LGD na 1 mieszkańca względem roku 2012, gdzie wyniósł 845,33 zł i również był niższy niż średnia dla województwa świętokrzyskiego 872,77 zł i Polski 1 101,54 zł.

Gminą o najwyższym dochodzie podatkowym na 1 mieszkańca obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” w 2013 była gmina Tuczępy (1 783,13 zł) oraz Busko-Zdrój (1 210,20 zł), a o najniższym gmina Wiślica (701,89 zł). Wszystkie gminy zanotowały wzrost w stosunku do 2012 roku.

Tabela 8 Dochód podatkowy gmin LGD „Królewskie Ponidzie” na 1 mieszkańca w roku 2012 i 2013.

Lp.	Gmina	Dochód podatkowy na 1 mieszkańca w 2012 roku w pln	Dochód podatkowy na 1 mieszkańca w 2013 roku w pln
1.	Busko-Zdrój	1 129,51	1 210,20
2.	Gnojno	671,02	708,87
3.	Nowy Korczyn	632,90	695,64
4.	Pacanów	716,04	763,94
5.	Solec-Zdrój	780,71	892,78
6.	Stopnica	749,35	815,24
7.	Tuczępy	1 488,87	1 783,13
8.	Wiślica	594,23	701,89
Średnia arytmetyczna dla LGD „Królewskie Ponidzie”		845,33	946,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

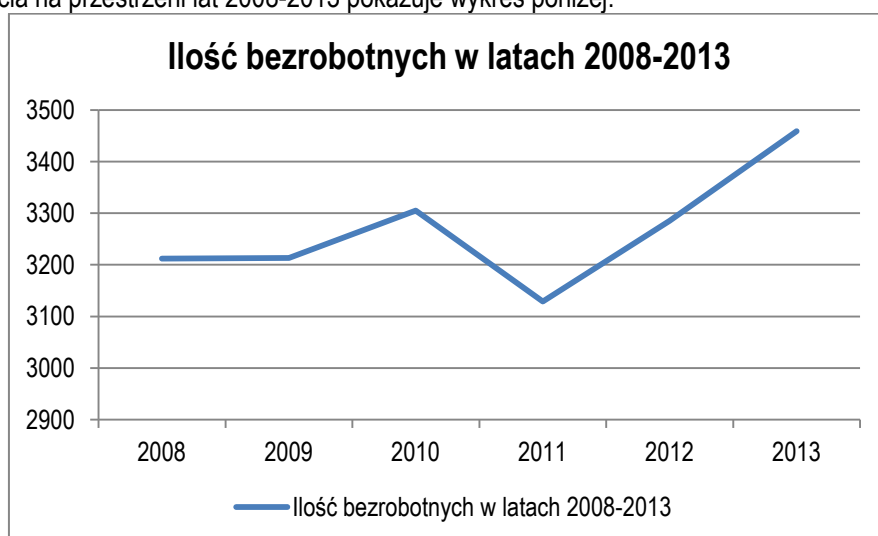
Dochód budżetu gmin łącznie z miastami na prawach powiatu na 1 mieszkańca tworzących LGD „Królewskie Ponidzie” na przestrzeni lat 2007-2013 wzrastał i w 2013 roku wyniósł 3348,07 zł co jest nieznacznie lepszym wynikiem od województwa świętokrzyskiego 3333,70 zł i dużo słabszym niż dla kraju 3746,78 zł.

Wydatki budżetu gmin łącznie z miastami na prawach powiatu na 1 mieszkańca w latach 2007-2013 również z roku na rok rosły by w 2013 osiągnąć poziom 3252,38 zł i jest to średnia niższa niż dla województwa świętokrzyskiego (3319,71 zł) i Polski (3750,29 zł).

III.4 RYNEK PRACY

Rynek pracy określamy na podstawie wskaźników dotyczących zatrudnienia oraz bezrobocia. Stopa bezrobocia na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” (cały powiat buski) wynosząca na dzień 31.12.2013 r. 9,5% zwiększyła się w stosunku do stanu na dzień 31.12.2012 r., kiedy to wynosiła 9,0% ale i tak jest dużo niższa niż stopa bezrobocia dla województwa świętokrzyskiego (16,6%) i kraju (13,4%). Liczba bezrobotnych w 2013 (3459 osoby) zwiększyła się o 174 w stosunku do roku 2012 (3285 osób).

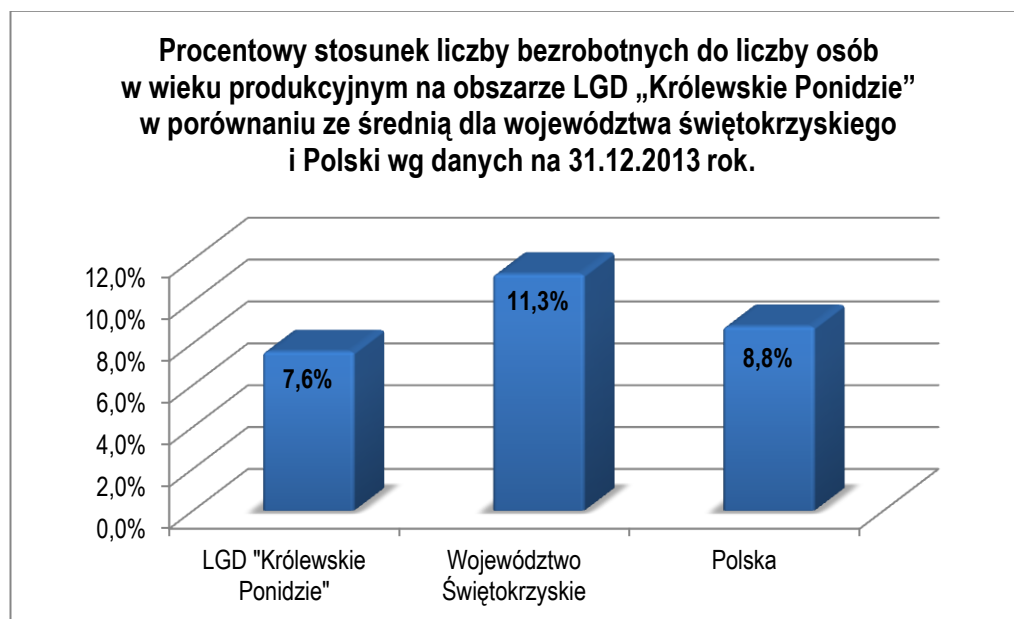
Na dzień 31.12.2013 roku bezrobocie rejestrowe na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” wynosiło 3459 osób, w tym 1597 kobiet, co stanowi 46,2% wszystkich bezrobotnych oraz 1862 mężczyzn (53,8%). Powiat buski posiada najniższą stopę bezrobocia w województwie świętokrzyskim jednak od roku 2008 bezrobocie rejestrowe stopniowo wzrasta. Zmiany wielkości bezrobocia na przestrzeni lat 2008-2013 pokazuje wykres poniżej.

Wykres 6 Ilość bezrobotnych w latach 2008-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największy odsetek wśród bezrobotnych na koniec 2013 roku stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,3%) oraz policealnym i średnim zawodowym (26,9%), natomiast najmniejszy - osoby z wykształceniem wyższym (15%). **Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym** na analizowanym obszarze wyniósł 7,6% wg danych 31.12.2013 rok. Wartość ta jest niższa niż średnia dla województwa świętokrzyskiego 11,3% oraz dla Polski 8,8%.

Wykres 7 Procentowy stosunek liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” w porównaniu ze średnią dla województwa świętokrzyskiego i Polski wg danych na 31.12.2013 rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zatrudnienie na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” odzwierciedla wskaźnik dotyczący pracujących ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Na przestrzeni lat 2007-2013 jego wartość stopniowo rosła i na dzień 31.12.2013 roku wyniosła 149 osób. Jest to wartość zdecydowanie niższa niż średnia dla Polski (226 osób) i województwa świętokrzyskiego (179 osób).

Tabela 9 Wskaźniki dotyczące bezrobotnych i pracujących na obszarze Polski, województwa świętokrzyskiego i LGD „Królewskie Ponidzie” na dzień 31.12.2013 rok.

Obszar	Stopa bezrobocia rejestrowego	Pracujący ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
LGD „Królewskie Ponidzie”	9,5	149
Woj. Świętokrzyskie	16,6	179
Polska	13,4	226

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy dotyczące osób bezrobotnych na obszarze LGD wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowią osoby do 35 roku życia. W grupie tej znajdują się absolwenci szkół, którzy po raz pierwszy wchodzi na rynek pracy i ze względu na brak doświadczenia zawodowego mają trudności w znalezieniu zatrudnienia. Dostatecznie liczną grupą w szeregach bezrobotnych są też osoby 45+, których szanse na podjęcie zatrudnienia maleją z każdym rokiem a zagrożenie długotrwałego bezrobocia wzrasta. Dane PUP w Busku Zdroju na koniec 2013 r. wskazują, że odsetek pozostających bez pracy dłużej niż rok jest wyższy w starszych grupach wiekowych i na obszarze LGD wynosi ok. 40%. W związku z powyższym w LSR określa się jako defaworyzowane osoby w wieku do 35 lat, po 45 roku życia oraz osoby bezrobotne a kryteria wyboru premii podjęcie działalności na własny rachunek przez osoby, które pozostają bez pracy.

Tabela 10 Liczba osób bezrobotnych z podziałem na wiek na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie”

Obszar	Bezrobotni ogółem	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
LGD „Królewskie Ponidzie”	3459	1004	1093	561	428	373

Źródło: Dane PUP Busko-Zdrój

Ważnym czynnikiem opisującym sytuację ekonomiczną na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” jest średnie miesięczne wynagrodzenie brutto, które na koniec 2013 roku wyniosło 3 062,17 zł i jest niższe niż średnie wynagrodzenie dla województwa świętokrzyskiego (3 349,81 zł) i zdecydowanie niższe od średniej dla Polski (3 877,43 zł). Biorąc pod uwagę relację miesięcznego wynagrodzenia brutto do średniej krajowej (Polska=100%), wartość dla obszaru LGD wynosi 79,0% i woj. świętokrzyskiego 86,4%.

Pomimo, iż bezrobocie w powiecie buskim jest na stosunkowo niskim poziomie w porównaniu z innymi regionami, to jednak wciąż jest to problem społeczny prowadzący w konsekwencji do ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem. Przeciwdziałanie temu niekorzystnemu trendowi jest priorytetem działań podejmowanych przez LGD.

III.5 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Organizacje pozarządowe stanowią podstawową bazę dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, ponieważ skupiają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne przedstawicieli swojego lokalnego środowiska.

Społeczność obszaru „Królewskiego Ponidzia” wykazuje coraz większą aktywność w tworzeniu organizacji społecznych i stowarzyszeń. Obserwuje się znaczny wzrost zaangażowania lokalnych aktywistów w tworzenie formalnych struktur, które następnie skutecznie zmieniają wizerunek swych miejscowości. Od 2007 do 2013 roku liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych wzrosła z 103 do 151. Jest to niewątpliwie sukces i krok ku budowaniu aktywnego społeczeństwa obywatelskiego najpierw na obszarze LGD, a następnie poza nim. Według danych REGON w Polsce w 2012 roku zarejestrowanych było: 11 tys. Fundacji, 70 tys. stowarzyszeń, z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi 100 tys. organizacji².

Dostępność funduszy grantowych oraz chęć działania na własny rachunek, to bodźce do formalizowania grup lokalnych liderów i tworzenia coraz to nowych organizacji pozarządowych mających formę stowarzyszeń lub fundacji. Sformalizowane struktury nakładają pewne obowiązki na władze takich organizacji, jednocześnie czyniąc je poważnymi podmiotami posiadającymi osobowość prawną.

Według danych ze Starostwa Powiatowego w Busku- Zdroju, na terenie LGD w 2013 r. działało łącznie 84 stowarzyszeń, 6 fundacji, 67 Ochotniczych Straży Pożarnych, 19 klubów sportowych, 22 uczniowskie kluby sportowe. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na terenie LGD liczba organizacji pozarządowych w 2013 r. wynosiła 20. Na obszarze LGD funkcjonuje oddział PTTK oraz LOT „Moc Ponidzia”, które to organizacje są spoiwem wszystkich gmin powiatu buskiego oraz inicjatorami wspólnych przedsięwzięć budujących turystyczny wizerunek obszaru.

Dla oceny aktywności społecznej mieszkańców istotna jest nie tylko liczba organizacji pozarządowych, ale również ich jakość. Pod tym pojęciem należy rozumieć potencjał kadrowy i organizacyjny, w tym finansowy. Stowarzyszenia działające na terenie LGD stanowią bardzo ważny element życia kulturalnego i społecznego mieszkańców. Zgodnie ze swoimi celami statutowymi prowadzą one bardzo różnorodną działalność na rzecz społeczności lokalnych. Zakres działania wszystkich organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie LGD jest bardzo podobny, a jednocześnie różnorodny. Głównym kierunkiem działań jest: krzewienie kultury, wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, aktywizacja różnych grup społecznych (młodzieży, seniorów), rozwój regionu pod kątem turystyki i promocji, pomoc społeczna, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, ochrona i promocja zdrowia, ekologia, ochrona dziedzictwa lokalnego, działania na rzecz integracji i współpracy między społeczeństwem, przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, działalność na rzecz zachowania lokalnej historii i tradycji, edukacja. Ważne działania podejmowane są również przez Koła Gospodyń Wiejskich, które w ramach swojej działalności podejmują inicjatywy na rzecz reprezentowania interesów kobiet wiejskich, w tym dążą do poprawy ich warunków życia i pracy, a także podtrzymywania lokalnych tradycji ludowych i pielęgnacji lokalnej tożsamości. Z zadowoleniem wskazuje się rosnącą aktywność ludzi dojrzałych i starszych. Ta grupa poszukuje pól aktywności w czasie wolnym. Jako paradoks wskazuje się, że stałemu wzrostowi liczby i jakości obiektów publicznych nie zawsze towarzyszy zadowalające ich wykorzystanie. Istniejące obiekty kulturalne, sportowe i rekreacyjne mogłyby zostać ożywione poprzez zwiększenie oferty zajęć zaspokajających rosnące aspiracje mieszkańców.

Organizacje są na różnym poziomie rozwoju i przygotowania do procesu profesjonalizacji działań. Borykają się z problemami i przeszkodami, które często ograniczają możliwość realizacji misji społecznej w takim zakresie i zasięgu jaki odpowiadałyby organizacjom.

Analizując kondycję III sektora w powiecie buskim należy wspomnieć o problemach, z którymi organizacje najczęściej się zmagają. Z badań własnych LGD, ze spotkań i szkoleń w okresie programowania 2007- 2013 wynika, że najczęściej

² Źródło: Najnowsze dostępne dane uzyskane z <http://media.ngo.pl/>

wskazywanymi zidentyfikowanymi mankamentami organizacji w swym funkcjonowaniu są: oparcie finansowania działań organizacji w większości ze środków publicznych; zbyt małe środki finansowe własne w organizacjach, które nie pozwalają na swobodną realizację działań statutowych; trudności w dotarciu i zaangażowania ludzi młodych w działalność stowarzyszeń czy fundacji, skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków grantodawców, sponsorów lub funduszy europejskich; ograniczony dostęp do tzw. „dobrych praktyk” oraz mało efektywna współpraca międzysektorowa..

W związku z tym, aby NGO mogły skutecznie wypełniać przypisane im zadania statutowe, wymagają wzmocnienia swojego potencjału i profesjonalizacji działań. LGD wspiera aktywność społeczną mieszkańców, grupy nieformalne oraz organizacje pozarządowe. W ramach swoich zadań zapewnia pomoc merytoryczną i informacyjną poprzez różnorodne oferty wsparcia (m.in.: bezpłatne szkolenia dostosowane do zapotrzebowań zgłaszanych do LGD, porady i doradztwo, działania na rzecz integracji III sektora). W ramach funkcjonującego od 2013 r. Inkubatora Organizacji Pozarządowych (działającego wcześniej przy LGD „G5” a obecnie „Królewskie Ponidzie”) LGD dąży do wzmocnienia działań, skupienia rozproszonych organizacji pozarządowych oraz gromadzenia wiedzy na temat ich działalności. W ramach LSR Tym samym LGD pełni rolę pośrednika we współpracy między NGO a NGO oraz NGO z JST. Jednakże ten obszar życia społecznego wymaga dalszego rozwoju i wsparcia przy wypracowywaniu zasad tej współpracy. Warsztaty rozwoju lokalnego wykazały, że III sektor na obszarze LGD pozostaje zagubiony w zmieniającym się otoczeniu i niejednokrotnie nie jest traktowany jako poważny partner przy podejmowaniu inicjatyw przez na rzecz społeczności lokalnej. W ramach LSR przewidziano działania wspierające NGO na scenie społecznej. III sektor i jednostki samorządu terytorialnego tworzą fundament współczesnego społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Wspólny dialog, wzajemna współpraca i wspólna realizacja strategicznych celów jest jak najbardziej możliwa w tworzeniu partnerstw w ramach LGD. Program współpracy Powiatu Buskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020 również zakłada „budowanie partnerstwa między organami władzy samorządowej a III sektorem (...)”³

Spoiwem dla społeczności lokalnych będzie wsparcie dla działań, zawierających wspólny mianownik oparty m.in. na elementach lokalnego dziedzictwa czy budowie wspólnej wizualnej/ produktowej marki obszaru.

Aktywność społeczna jest jednym z elementów kapitału społecznego. Zaangażowanie mieszkańców obszaru oraz wzajemne zaufanie przy budowaniu więzi lokalnych są niezbędne do wzmacniania aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

III.6 PROBLEMY SPOŁECZNE

Problemy społeczne to zjawiska niekorzystne dla społeczności, w której występują, oceniane przez zbiorowość za niebezpieczne, zagrażające i konieczne do wyeliminowania. Problemy te, mocno związane są z wykluczeniem społecznym, marginalizacją wspólnot oraz dezintegracją społeczną.

Na obszarze LGD działają Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej (7), Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (1) oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (1), które realizują zadania z zakresu polityki społecznej zapobiegając problemom wykluczenia społecznego i ubóstwa.

W 2013 roku na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” z pomocy społecznej korzystało ogółem 8 158 osób, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje 111 osób. W porównaniu z województwem świętokrzyskim (111 osób) jest to wartość identyczna ale dużo wyższa niż dla Polski (83 osoby). Na przestrzeni lat obserwowany jest spadek liczby osób korzystających z pomocy na 1000 mieszkańców w porównaniu do 2009 roku. Biorąc pod uwagę udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem obserwujemy taki sam procent dla obszaru LGD i województwa świętokrzyskiego (11,1%) i niższy dla kraju (8,3%). Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystająca z pomocy społecznej z roku na rok stopniowo spada i na koniec 2013 roku dla obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” wyniosła 3,03 osoby, co jest wartością wyższą niż dla województwa świętokrzyskiego (2,67 osób) i Polski (2,62).

Tabela 11 Wskaźniki dotyczące pomocy społecznej dla LGD „Królewskie Ponidzie”, województwa świętokrzyskiego i Polski w roku 2009 i 2013.

Obszar	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców		Udział osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców		Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym korzystająca z pomocy społecznej	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
LGD „Królewskie	137	111	13,7%	11,1%	3,35	3,03

³ Program współpracy Powiatu Buskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w latach 2016- 2020

Ponidzie						
Województwo Świętokrzyskie	127	111	12,7%	11,1%	3,02	2,67
Polska	91	83	9,1%	8,3%	2,83	2,62

Źródło: Dane GUS.

Analizując powody, dla których została przyznana pomoc i wsparcie widać, że największym problemem obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” jest **bezrobocie** (3218 osób w rodzinie), ubóstwo (2 840 osób w rodzinie), długotrwała lub ciężka choroba (2744 osób w rodzinie), bezradność (2186 osób w rodzinie), natomiast najmniejszy problem społeczny stanowią narkomania oraz sieroctwo.

Tabela 12 Powody przyznania pomocy i wsparcia na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” z podziałem na gminy w roku 2013.

Powód przyznania pomocy i wsparcia (liczba osób w rodzinach)	Gmina Busko-Zdrój	Gmina Gnojno	Gmina N. Korczyn	Gmina Pacanów	Gmina Solec-Zdrój	Gmina Stopnica	Gmina Tuczępy	Gmina Wiślica	Razem LGD „Królewskie Ponidzie”
Ubóstwo	1266	139	98	560	372	109	130	166	2 840
Bezrobocie	1644	270	237	194	146	238	284	205	3 218
Niepełnosprawność	943	111	77	272	48	114	110	161	1 836
Długotrwała lub ciężka choroba	1044	115	142	376	121	370	202	374	2 744
Bezradność	798	97	85	187	214	191	133	481	2 186
Alkoholizm	120	14	2	53	33	57	11	0	290
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	54	29	12	38	28	45	14	2	222
Bezdomność	21	0	1	0	0	3	0	1	26
Opuszczenie zakładu karnego	19	2	4	7	15	5	0	2	54
Zdarzenia losowe	4	22	0	9	9	0	0	2	46
Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	10	0	0	0	1	11
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie – ofiary	47	1	0	21	0	0	16	6	91
Przemoc w rodzinie - sprawcy	39	1	0	9	0	0	6	6	61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MOPS i GOPS-ów.

Ważnym, niemonetarnym wskaźnikiem poziomu zagrożenia ubóstwem jest wskaźnik deprivacji lokalnej czyli iloraz liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej przypadającej na każde 1000 mieszkańców.

W gminach obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” wskaźnik deprivacji lokalnej od roku 2009 ulega stopniowemu obniżeniu. Na koniec 2013 roku kształtował się w przedziale od 86,55 w gminie Busko-Zdrój do 173,89 w gminie Solec-Zdrój. Wszystkie

pozostałe gminy osiągnęły wynik trzycyfrowy. W czterech gminach (Busko-Zdrój, Nowy Korczyn, Stopnica, Wiślica) wskaźnik ten jest niższy niż średnia obszaru LGD. Średnia wartość wszystkich gmin należących do LGD „Królewskie Ponidzie” w 2013 roku wyniosła 130,81, co jest dużo lepszym wynikiem niż rok 2009 (169,88).

Tabela 13 Wskaźnik deprivacji lokalnej na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” z podziałem na gminy.

Obszar	2009 rok	2013 rok
Gmina Busko-Zdrój	85,36	86,55
Gmina Gnojno	178,16	149,28
Gmina Nowy Korczyn	134,26	119,50
Gmina Pacanów	293,05	137,81
Gmina Solec-Zdrój	247,63	173,89
Gmina Stopnica	121,25	100,53
Gmina Tuczępy	139,45	149,50
Gmina Wiślica	159,87	129,45
Średnia dla obszaru LGD	169,88	130,81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MOPS i GOPS-ów.

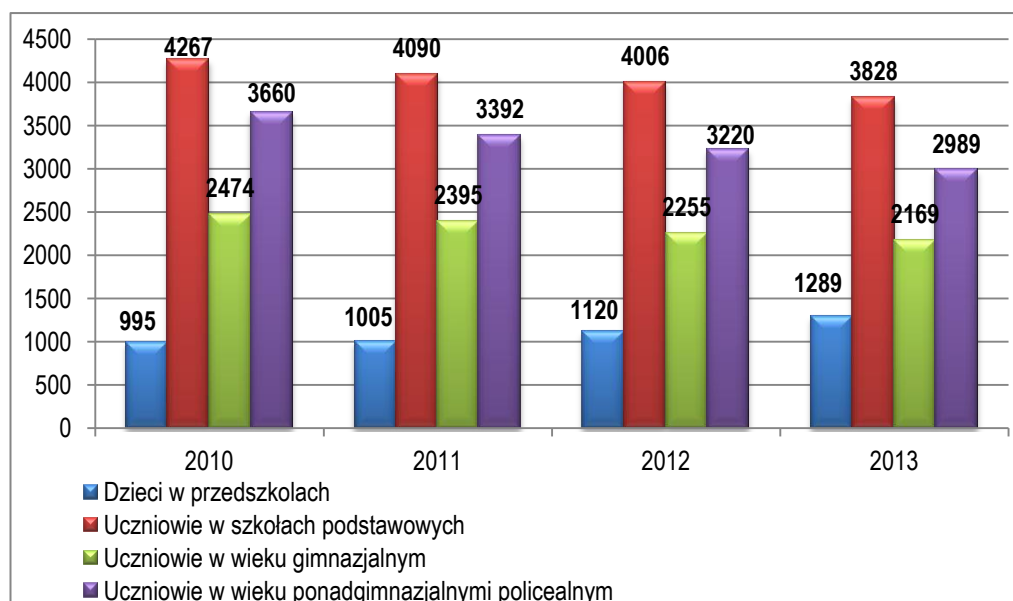
W ramach LSR wzięto pod uwagę przeciwdziałanie niekorzystnym trendom zwiększającego się ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym. Proponuje się przedsięwzięcia pożyteczne i bezpiecznie zagospodarowujące czas wolny, z atrakcyjną ofertą dla seniorów oraz ludzi młodych.

Wsparcie tworzenia i rozwijania działalności gospodarczej połączone z tworzeniem dodatkowych miejsc pracy ma na celu ograniczanie niekorzystnych zjawisk społecznych. Lokalne Kryteria Wyboru premiuja działania poprawiające sytuację osób należących do grup defaworyzowanych (w tym zatrudnianie osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy), tak by wyrównywać szanse na godne życie, przeciwdziałać migracjom oraz niekorzystnym trendom demograficznym.

III.7 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna to liczba i zakres działań instytucji świadczących usługi dla ludności: placówek oświatowo - wychowawczych, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury i sztuki, sportu, rekreacji. Jest podstawowym czynnikiem wpływającym na poziom życia mieszkańców.

Na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” na koniec 2013 roku funkcjonowało łącznie 27 szkół ponadgimnazjalnych i policealnych, do których uczęszczało 2989 uczniów, 15 szkół gimnazjalnych – 2169 uczniów, 38 szkół podstawowych – 3828 uczniów, 16 placówek przedszkolnych – 1289 dzieci. Na przestrzeni lat 2010-2013 obserwujemy zmniejszenie liczby szkół podstawowych oraz uczniów wszystkich kategorii wiekowych poza dziećmi w wieku przedszkolnym, gdzie z roku na rok notowany jest wzrost.

Wykres 8 Liczba uczniów objętych szkolnictwem przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnymi policealnym na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” w latach 2010 – 2013.

Źródło: Dane GUS.

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat) systematycznie wzrasta, mimo wzrostu liczby dzieci w wieku przedszkolnym. W 2007 roku wynosił 45,9% a na koniec 2013 roku wyniósł 68,9%. Porównując sytuację występującą na obszarze LGD procent ten i tak jest niższy niż dla województwa świętokrzyskiego - 73,1% i Polski 75,3%.

Infrastruktura społeczna to również dostęp do opieki zdrowotnej. Na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” w 2013 roku było 31 przychodni. Biorąc pod uwagę liczbę przychodni na 10 tys. mieszkańców dla analizowanego obszaru wynosi ona 4 obiekty. Jest to wskaźnik utrzymany na identycznym poziomie co w województwie świętokrzyskim (4 obiekty) i na nieco niższym niż Polski (5 obiektów). Na analizowanym obszarze jest jeden szpital. Ilość łóżek w szpitalach przypadających na 10 tys. ludności od 2010 roku (76,42) stopniowo spadała i w 2013 roku wyniosła 71,34. Wartość ta jest dużo wyższa niż dla województwa świętokrzyskiego (48,90) i Polski (48,78).

Tabela 14 Wskaźniki dotyczące dostępu do opieki zdrowotnej ludności obszaru LGD „Królewskie Ponidzie”, województwa świętokrzyskiego i Polski w latach 2010 i 2013.

Obszar	Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców		Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności	
	2010	2013	2010	2013
LGD „Królewskie Ponidzie”	4	4	76,42	71,34
Województwo Świętokrzyskie	4	4	50,25	48,90
Polska	4	5	47,00	48,78

Źródło: Dane GUS

W 2013 roku mieszkańcy obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” mieli do dyspozycji 16 Bibliotek publicznych, w których na 1 placówkę w 2010 r. przypadało 3926 osoby, a wskaźnik ten wzrastał w przeciągu kilku lat i w 2013r. wynosił 4329 osób (mniejszy o 137 osób w porównaniu do całego województwa świętokrzyskiego, natomiast większy o 226 osób porównując do skali Polski).

W powiecie buskim w 2009r. funkcjonowało 24 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Wskaźnik ten wzrósł w okresie programowania 2007-2013, lecz w dalszym ciągu ta infrastruktura społeczna wymaga nakładów na należyte funkcjonowanie oraz modernizację kolejnych obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne. Utworzenie lub zmodernizowanie kolejnych świetlic czy klubów zakończy proces włączania mieszkańców w organizację życia społecznego oraz integrację mieszkańców. Świetlice najczęściej są miejscem zagospodarowującym braki w infrastrukturze przedszkolnej, ale również dają możliwość stworzenia oferty dla seniorów, którzy wnoszą dużą wartość w kultywowanie tradycji i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego.

Biorąc pod uwagę dostęp mieszkańców LGD „Królewskie Ponidzie” do kin należy przyrzeć się liczbie ludności na 1 miejsce w kinach stałych. Wartość ta dla powiatu buskiego od 2010 (188,84) systematycznie malała i w 2013 roku wyniosła 179,93 osób. Wynik ten na koniec 2013 roku jest lepszy niż dla województwa świętokrzyskiego (188,47) i gorszy niż dla Polski (141,64). Obecnie na obszarze LGD funkcjonuje 2 nowoczesne kina w Buskim Samorządowym Centrum Kultury oraz w Europejskim Centrum Bajki w Pacanowie. W ECB funkcjonuje teatr Kurtyna oraz Mały Teatr Ialkowy. Na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” funkcjonuje jedno Muzeum Regionalne w Wiślicy (oraz 2 prywatne na terenie gminy Busko-Zdrój: muzeum motoryzacji i militariów) i sytuacja ta jest niezmienna od 2010 roku. Liczba osób zwiedzających muzea na 10 tys. mieszkańców dla analizowanego obszaru od 2010 roku (812 osób) wzrosła o 218 osób i w 2013 roku wynosiła 1030 osób. Liczba ta jest dużo niższa niż dla województwa świętokrzyskiego, gdzie na koniec 2013 roku wyniosła 5036 osób i Polski 7543 osoby.

III.8. ROLNICTWO

Obszar LGD „Królewskie Ponidzie” w południowo-zachodniej części charakteryzuje się żyznymi glebami brunatnymi (kompleksy pszenne), które spowodowały rozwój warzywnictwa i sadownictwa. Północna część to natomiast uprawy zbóż, ziemniaków i truskawek (kompleksy żytnie). Rolnictwo jest jednak rozdrobnione, brak jest zorganizowanych rynków zbytu produktów rolnych oraz ich przetwórstwa. W ostatnich latach powstały targowiska, które poprawiły tę nieciekawą sytuację, lecz w dalszym ciągu występują trudności ze zbytem produktów rolnych w obszarze. Rolnicy biorący udział w warsztatach rozwoju lokalnego akcentowali te problemy oraz zwracali uwagę na brak współpracy międzysektorowej. Powstające w powiecie buskim coraz to nowe obiekty gastronomiczne, hotelarskie i uzdrowiskowe poszukują wysokiej jakości produktów żywnościowych, (szczególnie z gospodarstw ekologicznych) lecz brak wypracowanych kanałów komunikacji między producentami, a odbiorcami produktów rolnych powoduje dezorientację obywateli. W obszarze brak jest grup producenckich oraz specjalizacji produkcji, co prowadzi do indywidualizacji produkcji rolnej i jej zbytu. Płody rolne najczęściej sprzedawane są na giełdach w Krakowie,

Tarnowie, Sandomierzu i Kielcach. Biorąc pod uwagę wykształcenie rolników to na obszarze LGD 67% rolników ma wykształcenie podstawowe i zawodowe, a 33% średnie i wyższe. Tylko 20% osób prowadzących gospodarstwa rolne jest w wieku 20-40 lat, i aż 80% w wieku 40-65 lat. Dodatkowymi źródłami utrzymania jest praca w przetwórstwie, usługach, handlu, agroturystyce, a wspomagającym źródłem utrzymania jest renta lub emerytura rodziców.

Tabela 15 Struktura gospodarstw obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” z podziałem na gminy.

Gmina	Liczba gospodarstw w grupie				
	1-2 ha	2,1-5 ha	5,1-10 ha	10,1-30 ha	Powyżej 30 ha
Busko-Zdrój	960	1513	1000	129	2
Gnojno	235	500	525	138	2
Nowy Korczyn	273	880	743	89	2
Pacanów	176	940	618	128	1
Solec-Zdrój	350	455	287	110	1
Stopnica	290	970	760	280	0
Tuczępy	81	362	338	64	3
Wiślica	183	360	535	180	1
Ogółem obszar LGD	2548	5980	5306	1118	12

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Buskiego na lata 2014 – 2020

Typowo rolniczy (rolniczo-uzdrowiskowy) charakter obszaru LGD „Królewskie Ponidzie” kształtuje kierunki rozwoju gospodarki. Dzięki temu, że jest to teren ekologicznie czysty istnieją możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej (ogrodnictwo i warzywnictwo) oraz rozwijania agroturystyki.

Do głównych kierunków produkcji zaliczamy uprawę: zbóż, ziemniaków, ogórków, truskawek, sady: jabłoniowe, śliwkowe, wiśniowe i brzoskwińowe. W okresie programowania 2007-2013 m.in. na obszarze LGD „G5” i BLGD „Słoneczny Lider” realizowany był projekt współpracy „Festiwal Smaku”, w wyniku którego opisano i zarchiwizowano 46 produktów tradycyjnych oraz wytyczono i oznakowano Kulinaryny Szlak Ponidzia i Powiśla. 11 spośród opisanych produktów zarejestrowano na liście Produktów Tradycyjnych Świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego. W obszarze LGD są to: kielbasa z rodu Góry, śliwka Damacha, żabiekie gały, szynka z Broniny i czosnek wójczański. Ponadto występuje tu produkt zarejestrowany na listach Unii Europejskiej jako produkt geograficzny – Fasola Piękny Jaś. Możliwości wykorzystania jego marki są jednak niedostatecznie cenione i nie wykorzystywane przez producentów tej uprawy. Potencjał powiatu buskiego w produkcji żywności wysokiej jakości jest więc ogromny i wymaga uwagi. W obszarze istnieją doskonałe warunki do podjęcia przetwórstwa owoców i warzyw, które produkowane są tutaj na dużą skalę (gmina: Stopnica, Pacanów, Wiślica, Solec-Zdrój i Busko-Zdrój), a brak możliwości ich przetworzenia niejednokrotnie naraża rolników na spore straty. W ramach LSR zakłada się wsparcie powstania Inkubatora przetwórstwa produktów rolnych na terenie gminy Stopnica. Zainteresowanie tematem okazali nie tylko rolnicy (szczególnie producenci owoców miękkich), lecz również potencjalni poważni odbiorcy: restauratorzy i hotelarze. Ten kierunek rozwoju obszaru przyczyni się do zintegrowania branży przetwórczej, turystycznej i uzdrowiskowej (Medical, Spa & Wellness), a tym samym pierwszym krokiem do współpracy międzysektorowej i budowy trwałych partnerstw. Poza tym jest to przedsięwzięcie innowacyjne w podejściu do postrzegania obszaru objętego LSR.

III.9. DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I ZABYTKI.

Południowe Ponidzie, obejmujące swym zasięgiem obszar LGD, już od wczesnego średniowiecza było regionem silnie zaludnionym, o dobrze rozwiniętej sieci ośrodków osadniczych. We wczesnym średniowieczu w Szczaworyżu znajdował się duży gród refugialny. Prawdopodobnie w tym okresie istniał także znaczące grody w Wiślicy oraz Stopnicy. Pamiątką pierwszego chrztu ziem polskich z 880 r. są odbywane corocznie przy grodzisku w Wiślicy, na wzór spotkań w miejscu chrztu z 966 r. w Lednicy, religijne spotkania młodych, organizowane przez biskupa kieleckiego. W końcu X w. Małopolska, w tym Południowe Ponidzie zostało przyłączone do państwa piastowskiego. W Wiślicy, która została siedzibą kasztelanii, powstał gród obronny (dzisiejsze grodzisko). Biegający przez Ponidzie główny szlak handlowy, łączący Kraków z Rusią Czerwoną i dalej Rusią Naddnieprzańską, stymulował dalszy rozwój gospodarczy, a za tym i demograficzny regionu. W wyniku podziału państwa na dzielnice w 1138 r. Ponidzie znalazło się najpierw w Dzielnicy Senioralnej, a potem w 1146 r. zostało przekazane wraz z Ziemią Sandomierską księciu Henrykowi zwanemu otdąd Sandomierskim. Po jego śmierci w 1166 r. władzę nad Księstwem Sandomierskim objął najmłodszy syn Bolesława Krzywoustego, Kazimierz Sprawiedliwy. To za tego władcy bardzo rozbudowała się Wiślica, której zabudowa rozciągała się między starym grodem a wzgórzem Villa Regia, gdzie powstały w XII-XIII w. wspaniałe dwa romańskie palatia książęce z kaplicami. W centrum miasta powstała romańska kolegiata, ze słynną „płytą orantów”. Pierwsze wzmianki o terenie objętym Lokalną Strategią Rozwoju dotyczą już czasów Cesarstwa Rzymskiego, kiedy

to przez Gnojno przebiegał bursztynowy szlak. Gród ten został założony przez Słowian kultury łużyckiej. Pierwsza historyczna wzmianka datowana jest na 18 marca 1241 i dotyczy spalenia miejscowego kościoła przez Tatarów podczas bitwy pod Chmielnikiem, która faktycznie rozegrała się na polach wsi Glinka i Skadla, na wschód od Gnojna.

Temat historii Buska – Zdroju pojawia się około XII w., kiedy to właściciel części osady ufundował tutaj kościół, przyczyniając się do rozwoju zakonu reguły św. Norberta. Buski klasztor Norbertanek stał się najdosłowniejszą i najbogatszą fundacją żeńskiej linii norbertańskiej w księstwie krakowsko – sandomierskim. W 1252 r. uzyskał od księcia Bolesława Wstydlivego przywilej handlowy, który zezwalał Norbertankom eksplorować miejscowe pokłady solanki w celu warzenia soli – jednego z najbardziej dochodowych produktów w średniowieczu, co przyczyniło się do szybkiego rozwoju osady. Najstarsze wzmianki o miejscowości Tuczepy pochodzą z 1190 r. Wieś została wówczas nadana klasztorowi w Busku przez Dzierzka (*Dirsco*), brata biskupa płockiego Wita. W połowie XV w. znajdował się tu drewniany kościół. Właścicielem wsi był wówczas Chrzastowski herbu Strzegomia. Wieś miała łany kmiecie, karczmy, zagrodników oraz folwark rycerski, od których dziesięcinę pobierał miejscowy pleban. Prócz tego pleban z Tuczep miał własną rolę i łąkę przy folwarku. W XIII w. ośrodek władzy książęcej przeniósł się z Wiślicy do Korczyna (dzisiejszy Stary Korczyn). W tym stuleciu miały miejsce także pierwsze lokacje miejskie na Ponidziu Południowym – lokowano Nowe Miasto Korczyn (dzisiejszy Nowy Korczyn). Po zjednoczeniu (scentralizowaniu) państwa polskiego d. Księstwo Sandomierskie stało się województwem sandomierskim, którego ważną częścią było Ponidzie. Szczególnie za panowania Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły był złoty czas dla Południowego Ponidzia. Według nowego podziału administracyjnego region ten dzielił się na dwa starostwa: korczyńskie i stopnickie. Król Kazimierz Wielki wznosił tu szereg murowanych kościołów (Wiślica, Gorzysławice, Nowy Korczyn, Stopnica), kamiennych zamków (Nowy Korczyn, Wiślica, Stopnica). Ziemie Dolnej Nidy czyli właśnie Południowe Ponidzie (obszar dzisiejszej LGD „Królewskie Ponidzie”) stanowiły domenę królewską, w odróżnieniu od Ponidzia środkowego i północnego, które były ziemiami prywatnymi i kościelnymi. Szczególnie przychylnym dla znaczenia i rozwoju regionu był okres bo zjednoczeniu Polski i Litwy za króla Władysława Jagiełły. Odtąd Nowy Korczyn, Stopnica i cały region Południowego Ponidzia znalazł się na szlaku łączącym stolicę obu krajów Unii, łączącym Kraków, przez Sandomierz, Lublin i Grodno, z Wilnem. Cały czas prężnie funkcjonował także przechodzący tędy handlowy szlak ruski. Okres od XV w. do połowy XVII w. to „złote czasy” miasta Busko. Po I rozbiórce Polski otwartą się nowe perspektywy dla miasta, wobec utraty wielickich i bocheńskich solin rząd polski rozpoczął poszukiwania soli kamiennej m. in. w Busku. Mimo, iż sól tutaj pozyskiwana była ze względu na swoją zawartość siarki niesmaczna i tak cieszyła się powodzeniem u króla.

XVII wiek, podobnie jak całej Rzeczypospolitej Polskiej, tak i również Ponidziu przynosi upadek i zniszczenie. Kolejne wielkie wojny: wyniszczający „potop szwedzki”, najazd siedmiogrodzki (węgierski) Rakoczego, II wojna północna rujnują region i cały kraj. Na Ponidziu nastąpił upadek miast, nastąpił marazm gospodarczy.

W okresie tym odkryto nad Nidą nowy potencjał. W 1815 r. radca górniczy Królestwa Polskiego Becker w trakcie poszukiwania soli odkrył we wsi Solec źródła wód mineralnych. Do kąpieli zaczęto ich używać od ok. 1820 r., po poznaniu właściwości leczniczych. W 1837 r. Karol Godeffroy założył w Solcu uzdrowisko. Wybudowano wówczas budynki leczniczo-kąpielowe i mieszkaniowe oraz przyłączono do Solca przyległe 100 ha lasu iglastego. Jeszcze w 1837 r. Zdrój Solecki został wpisany do rejestru uzdrowisk polskich i zapis ten otwiera historię uzdrowiska. Rok 1836 to oficjalne otwarcie uzdrowiska Busko-Zdrój. Wraz z budową uzdrowiska zostaje założony przez ogrodnika Ignacego Hanusza park zdrojowy składający się z trzech części: ogrodzony ogród łaźniowski z Sanatorium Marconi, aleja Mickiewiczowska oraz skwer. Po klęsce powstań listopadowego, a potem styczniowego, autonomiczne Królestwo Polskie zlikwidowano i włączono je do Cesarstwa Rosyjskiego. Ponidzie jak i reszta kraju czekał teraz trudny okres rusyfikacji. Nową nadzieję przyniósł wybuch I wojny światowej. Wtedy leżący na pograniczu rosyjsko-austriackim region znalazł się na pierwszej linii frontu działań wojennych. To na m.in. na nadnidziańskich ziemiach walczył 1 Pułk Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w II Rzeczypospolitej, jak i podobnie w okresie PRL oraz obecnie w III RP region Ponidzia, w tym szczególnie Ponidzia Południowego był na uboczu wielkiej urbanizacji, pozostając regionem rolniczym i uzdrowiskowym. Szczególnie teraz stanowić to może jego atut, zwłaszcza w kontekście rozwoju turystyki. Minione dzieje pozostawiły bogactwo historii i przeogromne dziedzictwo kulturowe, które stanowi o niezwyklej atrakcyjności obszaru LGD i ogromnym potencjale. W ramach celu II.1 zaplanowano działania zmierzające do zachowania dziedzictwa i kultywowania tradycji płynących z tak bogatej historii obszaru. Poniższa tabela zawiera wykaz chronionych obiektów, które wymagają szczególnej troski w kontekście ich znaczenia dla turystyki i dziedzictwa.

Tabela 16 Zabytki na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” przedstawia tabela poniżej.

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nazwa	Nr rejestru
1.	Busko-Zdrój	Busko-Zdrój	Układ urbanistyczny	A.14, 868 z 08.08.1957
2.			Zabudowa ul. 1 Maja (od nr 1 do 39)	A.15, 867 z 08.08.1975
3.			Zespół kościoła cmentarnego pw. Św. Leonarda, ul. Boh. Wwy: - kościół cmentarny	A.16/ 1-3, 68 z 04.11.1947 oraz

		- teren starego cmentarza otaczającego kościół -ogrodzenie	116 z 21.02.1966
4.		Zespół klasztorny norbertanów - kościół par. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP - klasztor - teren kościelny w granicach ogrodzenia	A.17/1-3, 141 z 22.06.1967, 67 z 04.11.1947, 806 z 27.05.1958
5.		Kaplica św. Anny w Parku Zdrojowym	A.841 z 27.01.2011
6.		Synagoga ul. Partyzantów 6	A.18, 861 z 08.08.1975
7.		Zespół szpitalny (św. Mikołaja – 4 pawilony)	A.19/1-4, 142 z 06.09.1971
8.		Zespół budynków zakładu zdrojowego - łaźienki - park	A.20/1-2, 2 z 28.01.1965, 509 z 16.10.1957
9.		Dom, ul. Bohaterów Warszawy 4	A.21, 865 z 08.08.1975
10.		Dom, ul. Bohaterów Warszawy 6	A.22, 866 z 08.08.1975
11.		Willa „Bristol”, ul. 1 Maja 1	A.23, 855 z 08.08.1975
12.		Willa „Bagatela Mała”, ul. 1 Maja 15	A.24, 856 z 08.08.1975
13.		Willa „Oblęgorek”, ul. 1 Maja 12	A.25, 857 z 08.08.1975
14.		Willa „Zielona”, ul. 1 Maja 39	A.26, 860 z 08.08.1975
15.		Willa „Deresław”, ul. Mickiewicza 18	A.27, 864 z 08.08.1975
16.		Dom, pl. Zwycięstwa 10	A.28, 862 z 08.08.1975
17.		Dom, pl. Zwycięstwa 27	A.29, 863 z 08.08.1975
18.	Chotelek	Kościół fil. pw. św. Stanisława	A.30, 793 z 08.02.1958 oraz 120 z 22.06.1967
19.	Dobrowoda	Zespół kościoła par. pw. św. Marii Magdaleny: - kościół - dzwonnica	A.31/1-2 351 z 22.12.1956 oraz 121 z 22.06.1967
20.	Janina	Zespół kościoła par. pw. św. Wojciecha: - kościół - dzwonnica	A.32/1-2 391 z 15.01.1957 oraz 125 z 22.06.1967
21.	Pęczelice	Zbór (ariański)	A.33, 170 z 06.09.1971
22.	Radzanów	Zespół dworski: - dwór -park	A.34/1-2 34 z 07.06.1947, 780 z 08.02.1958 oraz 134 z 22.06.1967
23.	Skotniki Małe	Młyn wodny, spadkobiercy L. Duszy	A.35, 928 z 03.11.1976
24.		Młyn wodny, spadkobiercy W. Jurkowskiego	A.36, 929 z 03.11.1976
25.	Szaniec	Kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP	A.37, 283 z 18.10.1956, 357 z 04.01.1957 oraz 109 z 21.02.1966
26.		Kaplica cmentarna na cmentarzu par.	A.38, 777 z 08.02.1958
27.		Dwór	A.39, 284 z 18.10.1956 oraz 137 z 22.06.1967
28.	Szczaworyż	Zespół kościoła par. św. Jakuba St. Apostoła: - kościół par. - plebania (ob. kaplica przedpogrzebowa)	A.40/1-2 207 z 02.10.1956 oraz 138 z 22.06.1967
29.	Widuchowa	Kościół fil. pw. NMP (ob. Kaplica pw. MB Anielskiej)	A.41, 390 z 15.01.1957 oraz 152 z 23.06.1967
30.		Zespół dworski: - dwór - ogród	A.42/1-2 245 z 02.10.1956 oraz 3 z 12.05.1965

31.	Gnojno	Balice	Kościół par. pw. św. Stanisława Bpa	A.43, 140 z 31.03.1971	
32.		Gnojno	Zespół kościoła par. pw. św. Jana Chrzyciela: - kościół - kościelnica	A.44/1-2 285 z 18.10.1956 oraz 122 z 22.06.1967 i 792 z 28.02.1958	
33.			Zespół dworski: - dwór - park w granicach ogrodzenia	A.45/1-2 4 z 13.07.1946 oraz 123 z 23.06.1967 i 577 z 11.12.1957	
34.	Nowy Korczyn	Czarkowy	Cmentarz wojenny	A.46, 1072 z 05.11.1990	
35.		Nowy Korczyn	Założenie urbanistyczne	A.47, 842 z 14.02.1959	
36.			Zespół kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy - kościół par. pw. św. Trójcy - dzwonnica (decyzja z dn. 18.09.2013) - cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia (decyzja z dn. 18.09.2013)	A.48/1-3 301 z 04.12.1956 oraz 106 z 19.02.1966	
37.			Synagoga	A.49, 782 z 08.02.1958 oraz 129 z 22.06.1967	
38.			Zespół klasztorny franciszkanów - kościół pw. św. Stanisława - klasztor, ob. Plebania	A.50/1-2 107 z 19.02.1966, 349 z 04.12.1956	
39.			Cmentarz par. stary, tzw. Ruski	A.51, 1152 z 01.07.1992	
40.			Cmentarz par.	A.52, 1151 z 01.07.1992	
41.			Dom, Rynek 25 (d.36)	A.53, 130 z 06.08.1971	
42.			Ostrowce	Cmentarz par.	A.54, 1155 z 27.08.1992
43.			Piasek Wielki	Kościół par. pw. św. Katarzyny	A.55, 350 z 22.12.1956 oraz 131 z 22.06.1967
44.				Cmentarz par.	A.56, 1153 z 09.08.1992
45.	Stary Korczyn	Zespół kościoł par. pw. św. Mikołaja: - kościół - dzwonnica	A.57/1-2 119 z 21.01.1933 oraz 164 z 11.02.1967 i 164 z 18.03.1999		
46.		Cmentarz par.	A.58, 1166 z 23.12.1992		
47.	Strożyska	Kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP	A.59, 405 z 13.01.1957 oraz 136 z 22.06.1967		
48.	Ucisków	Cmentarz wojenny 1914/1915	A.60, 1074 z 05.11.1990		
49.	Winiary Wiślickie	Park	A.61, 797 z 14.10.1972		
50.	Pacanów	Pacanów	Kościół par. pw. św. Marcina	A.62, 781 z 08.02.1958 oraz 147 z 23.06.1967	
51.			Cmentarz par.	A.63, 1142 z 23.06.1992	
52.		Stupia	Spichlerz dworski	A.64, 779 z 08.02.1958 oraz 173 z 11.02.1967	
53.		Zborówek	Kościół par. pw. św. Idziego Opata	A.65, 403 z 15.01.1957 oraz 115 z 21.02.1966	

54.			Cmentarz par.	A.66, 1154 z 05.08.1992
55.	Solec-Zdrój	Solec-Zdrój	Cmentarz par.	A.67, 1156 z 31.08.1992
56.		Świniary	Zespół kościoła par. pw. św. Stanisława: - kościół - ogrodzenie	A.68/1-2 404 z 15.01.1957 oraz 150 z 23.06.1967
57.			Cmentarz par.	A.69, 1178 z 01.06.1993
58.		Zborów	Zespół pałacowy: - pałac - spichlerz - mur ze strzelnicami - brama na dziedziniec gospodarczy - gorzelnia - park (decyzja WUOZ Ki – 4401/880, 1029/08 z dnia 2008.04.03)	A.70/1-6, 139 z 22.06.1967, 224 z 02.10.1956, 795 z 08.02.1958, 796 z 08.02.1958
59.	Stopnica	Bosowice	Zespół dworski: - dwór - pozostałość parku	A.71/1-2 1100 z 03.04.1991
60.		Stopnica	Kościół par. pw. św. Piotra i Pawła	A.72, 270 z 16.10.1956 oraz 135 z 22.06.1967
61.			Zespół klasztorny reformatów: - pozostałości kościoła - klasztor - kaplica - brama	A.73/1-4, 149 z 23.06.1967, 269 z 16.10.1956
62.			Kaplica przy ul. Polnej	A.74, 783 z 08.02.1958 oraz 454 z 15.04.1967
63.			Cmentarz par. „stary”	A.75, 1182 z 30.08.1994
64.			Zamek	A.76, 268 z 16.10.1956
65.			Tuczępy	Kargów
66.	Nieciestawice	Park podworski		A.78, 784 z 08.02.1958
67.	Tuczępy	Kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela		A.79, 389 z 15.01.1957 oraz 151 z 23.06.1967
68.	Wiślica	Chotel Czerwony	Zespół kościoła par. pw. św. Bartłomieja: - kościół - teren przykościelny w granicach ogrodzenia	A.80/1-2, 74 z 07.11.1947 oraz 104 z 19.02.1966
69.		Goryslawice	Kościół fil. pw. św. Wawrzyńca	A.81, 388 z 15.01.1957 oraz 124 z 22.06.1967
70.		Jurków	Kościół par. pw. św. Teresy z Avila	A.82, 871 z 14.02.1976
71.		Konieczmosty	Budynek stacyjny Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej	A.83, 1185/15 z 20.02.1995
72.		Skorocice	Rezerwat skalno-stepowy	38 z 28.10.1948
73.		Skotniki Górne	Rezerwat flory stepowej	125 z 11.06.1948
74.		Wiślica	Miasto	A.84, 18 z 21.01.1947
75.			Zespół kościoła kolegiackiego pw. Narodzenia NMP: - kościół - dzwonnica	A.85/1-3, 179 z 08.02.1932 oraz 111 z 21.02.1966, 328 z 03.12.1956 oraz 112

			- dom Długosza (plebania)	z 21.02.1966
76.			Fundamenty kościoła romańskiego św. Mikołaja przy ul. Batalionów Chłopskich	A.86, 808 z 01.08.1958 oraz 113 z 21.02.1966
77.			Kamienica „Różańcowa” ul. Jasna1	A.87, 189 z 22.09.1948 oraz 175 z 11.02.1967

Źródło: Rejestr zabytków nieruchomości woj. świętokrzyskiego (stan z dnia 31.12.2013)

III.10 TURYSTYKA, KULTURA I FUNKCJA UZDROWISKOWA OBSZARU

Ruch turystyczny na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” z roku na rok wykazuje tendencję wzrostową. W 2008 roku było to tylko 72 tys. turystów, natomiast w 2012 roku liczba ta wyniosła 235 tys. osób i trend wciąż się utrzymuje. Na obszarze występują zarchiwizowane szlaki turystyczne, jednakże wiele spośród nich wymaga uporządkowania i oznakowania a także podjęcia akcji promujących to bogactwo. Brak skoordynowanej promocji atrakcji turystycznych w ramach całego powiatu oraz wspólnego kalendarza imprez i wydarzeń kulturalnych wprowadza niekiedy chaos organizacyjny i elementy konkurencji między ośrodkami kultury. Konieczność podjęcia współpracy na tym polu jest niezwykle ważnym elementem rozwoju branży turystycznej. Turyści odwiedzający obszar LGD oczekują dobrze przygotowanej oferty pobytowej, która zagospodaruje ich czas w sposób ciekawy. Recepcje hotelowe, PIT i CIT alarmują, że goście są gotowi zapłacić za możliwość wyboru spośród propozycji turystycznych pakietów pobytowych i spędzić czas na zorganizowanym turnusie (bez konieczności samodzielnego poszukiwania atrakcji i indywidualnych wypraw). Mimo, że obszar LGD jest niezwykle bogaty w atrakcje, to bolączką jest niespakietowana i nieskomercjalizowana oferta pobytowa licznych turystów i kuracjuszy. Powstają nowe obiekty przyciągające turystów/kuracjuszy (np. Baseny Mineralne i nowoczesne ****hotele), a samorządy i prywatni inwestorzy dążą do podnoszenia standardów zarówno w sferze infrastrukturalnej jak i usługowej. Niestety, nie wszystkie gminy prowadzą ewidencję ruchu turystycznego i nie wszędzie możliwy jest jego systematyczny pomiar. Dlatego też liczba turystów odwiedzających obszar w 2012 roku mogła być większa nawet o 85 tys. Szacuje się, że samą gminę Solec-Zdrój odwiedza rocznie 25 tys. turystów i gminę Busko-Zdrój 60 tys. osób. Dane powyższe wskazują, że najbardziej atrakcyjnymi turystycznie gminami obszaru są: Pacanów (Europejska Stolica Bajek), Wiślica (kolebka polskiej państwowości), i naturalnie gminy uzdrowiskowe: Busko-Zdrój i Solec-Zdrój, w których często kuracjusz = turysta jest wymagającym klientem ale niejednokrotnie powracającym.

Tabela 17 Liczba turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających obszar LGD „Królewskie Ponidzie”

Gmina Rok	Busko -Zdrój	Nowy Korczyn	Solec-Zdrój	Tuczępy	Gnojno	Pacanów	Stopnica	Wiślica	Razem
2008	Gmina nie prowadzi ewidencji ruchu turystycznego				57	33 000	1 000	37 766	71 823
2012					76	216 000	2 254	17 548	235 878

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Buskiego na lata 2014-2020.

Biorąc pod uwagę liczbę turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności obszar LGD „Królewskie Ponidzie” ma bardzo wysoki wskaźnik Schnejdера na koniec 2013 roku (906,66) w porównaniu do województwa świętokrzyskiego 353,21 i Polski 607,78. Wskaźnik ten od 2008 roku systematycznie wzrasta.

Tabela 18 Liczba osób korzystających z noclegów na 1000 ludności na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” w latach 2007-2013.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
LGD „Królewskie Ponidzie”	575,79	561,86	585,79	633,54	663,99	700,36	906,66
Województwo Świętokrzyskie	306,55	277,94	302,01	316,45	339,83	345,28	353,21
Polska	497,09	513,07	507,26	531,24	557,46	587,42	607,78

Źródło: Dane GUS.

Biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw agroturystycznych znajdujących się na obszarze LGD w roku 2008 (46 gospodarstw) i 2013 (69 gospodarstw) to wyraźnie zaznacza się tendencja wzrostowa. Gminą o największej ilości gospodarstw agroturystycznych w 2013 roku była gmina Solec-Zdrój (32 gospodarstwa), a o najmniejszej liczbie gospodarstw agroturystycznych gmina Gnojno (0 gospodarstw).

Tabela 19 Liczba gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” z podziałem na gminy w roku 2008 i 2013.

Obszar	Rok 2008	Rok 2013
Gmina Busko-Zdrój	9	12
Gmina Gnojno	1	0
Gmina Nowy Korczyn	1	1
Gmina Pacanów	5	14
Gmina Solec-Zdrój	22	32
Gmina Stopnica	4	6
Gmina Tuczępy	2	1
Gmina Wiślica	2	3
Obszar LGD „Królewskie Ponidzie”	46	69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin.

Obszar LGD „Królewskie Ponidzie” posiada rozbudowaną bazę kulturalną, w której skład wchodzi liczne placówki kulturowe i oświatowe np. Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie, Buskie Samorządowe Centrum Kultury, Gminne Centra Kultury, Gminne Biblioteki Publiczne oraz świetlice wiejskie. Jednym z najnowocześniejszych obiektów kultury na Ponidziu jest Buskie Samorządowe Centrum Kultury, w którym funkcjonuje Centrum Informacji Turystycznej, punkt dostępu do internetu, Izba Zbiorów Regionalnych, Szkoła Muzyczna I stopnia, Galeria Sztuki Współczesnej. Busko-Zdrój znane jest również z Galerii Sztuki BWA Zielona z 1989 r., która obecnie pełni funkcję filii Biura Wystaw Artystycznych w Kielcach. Bogaty program kulturalny dla dzieci i młodzieży oparty na postaci bajkowej Koziółka Matołka oferuje Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie. Jest to atrakcja najczęściej odwiedzana przez turystów znajdująca się na obszarze LGD. W obiekcie ECB funkcjonuje: sala kinowa i teatralna, biblioteka z księgarnią i czytelnią oraz sale warsztatowe. Budynek otoczony jest pięknym ogrodem z altanami, stawem z amfiteatrem, a także kuźnią upamiętniającą słynnych kowali z bajki 120 Przygód Koziółka Matołka. O wysoki poziom oferty kulturalnej dbają wszystkie GCK i GOK funkcjonujące w obszarze. Imprezy, których są organizatorami mają poważną renomę w regionie i ściągają rzesze miłośników muzyki, teatru, kabaretu, historii, folkloru ect. Duży potencjał turystyczny ma również Stopnica, która od 1 stycznia 2015r. ponownie posiada status miasta. Najbardziej reprezentacyjnym obiektem w Stopnicy jest kompleks rekreacyjno- sportowy, który został zagospodarowany między innymi poprzez odbudowę XIV wiecznego Zamku Królewskiego o powierzchni użytkowej ponad 1,9 tys. m² ufundowanego przez Kazimierza Wielkiego w którym funkcjonuje Gminne Centrum Kultury. W Gminnym Centrum Kultury, mieści się m.in. baza lokalowa dla ekspozycji zbiorów muzealnych o charakterze lokalnym, sala widowiskowa, sale konferencyjno- szkoleniowe, pracownie dla młodzieży, biblioteka, czytelnia, pracownie komputerowe, pokoje gościnne. Odbývają się tu zajęcia plastyczne, taneczne, rękodzielnicze, sportowe, wokalne, nauka gry na instrumentach. Działają stowarzyszenia, kluby, młodzieżowe zespoły wokalne i instrumentalne, Chór Cantores Stopnicensis. Swoją siedzibę ma także Gminna Biblioteka Publiczna oraz biblioteka szkolna. W dobrze wyposażonej pracowni komputerowej odbywają się kursy komputerowe zarówno dla młodzieży jak i dorosłych. W pięknych wnętrzach zamku organizowane są koncerty, spektakle, wykłady, wystawy, wernisaże malarskie, uroczystości rocznicowe i okolicznościowe.

Zaznaczyć w tym miejscu należy aktywność organizacji non-profit, które włączają się w życie kulturalne obszaru LGD ubogacając i wspierając organizacyjnie ofertę instytucji kultury. Kultura i tradycja na obszarze „Królewskiego Ponidzia” ograła niebagatelną rolę i ta sfera życia społecznego zwraca uwagę wszystkich instytucji na podejmowanie starań o jej dbałość i należyte zachowanie. LGD jako instytucja zrzeszająca aktywistów planuje działania sprzyjające rozwojowi tej dziedziny życia wspierając organizację imprez, wernisaży, kursów, warsztatów pracy twórczej oraz promocję tych walorów obszaru, które stanowią o jego pięknie.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” znajdują się bogate złoża wód leczniczych: siarczkowych i solanek jodkowo-bromkowych. Dzięki tym zasobom powstało i rozwija się lecznictwo uzdrowiskowe w Busku-Zdroju i Solcu-Zdroju. Obie te miejscowości jako jedyne w województwie świętokrzyskim posiadają status miejscowości uzdrowiskowych. Woda siarczkowa zwana inaczej siarczkowo – siarkowodorową jest zaliczana do wód leczniczych rzadko występujących. Zawiera ona siarczki z uwalniającym się siarkowodorem. Dzięki wyjątkowym właściwościom leczniczym tej wody ośrodki w Busku-Zdroju i Solcu-Zdroju stawiane są w rzędzie unikalnych uzdrowisk w Europie. Wody siarczkowe wykorzystywane są w głównej mierze do kąpieli wannowych, płukania jamy ustnej oraz kuracji pitnych. Przyczynia się ona do uzupełniania niedoboru siarki w organizmie. Woda jodkowo – bromkowa jest źródłem cennych dla organizmu składników w postaci jodu

i selen. Kąpiele z wykorzystaniem tej wody stosuje się przy niektórych chorobach układu vegetatywnego oraz układu krążenia. Cennym składnikiem tej wody jest wyżej wspomniany selen który jest niezbędny do utrzymania w dobrej kondycji mięśnia sercowego i naczyń krwionośnych. Leczenie w Busku-Zdroju realizuje się w trzech systemach: sanatoryjnym, szpitalnymi ambulatoryjnym. Niezaprzeczalnym potencjałem Solca-Zdroju są naturalne bogactwa wód leczniczych oraz specyficzny mikroklimat. Tutejsze lecznicze wody pozyskiwane są odwiertami z głębokości ok. 170 m., a niezwykle wysokie stężenie minerałów, związków siarki dwuwartościowej w jednym litrze wody i wysoka mineralizacja, czynią je najsilniejszymi w Europie i jednymi z najlepszych na świecie. Solanki siarczkowe występujące w Solcu-Zdroju zawierają jony siarczkowe i wielosiarczkowe, a ponadto jony chlorkowe, bromkowe, jodkowe, borowe oraz wiele innych pierwiastków jak: magnez, wapń, lit, żelazo, stront, selen, mangan, o słonym zapachu i charakterystycznym zapachu siarkowodoru.

Powyższa analiza dziedzictwa kulturowego i historycznego, turystyki, a także uzdrowiskowej funkcji obszaru determinuje planowanie działań w ramach LSR skierowanych do turystów i kuracjuszy rok rocznie odwiedzających obszar, oraz mieszkańców.

III.11. GRUPY SZCZEGÓLNIIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR

Zawarte w diagnozie dane dotyczące obszaru objętego LSR wskazują trendy w poszczególnych aspektach życia i rozwoju społecznego. Na tej podstawie wyciągnięto wnioski, które następnie skonsultowano na spotkaniach w ramach planu włączenia społeczności lokalnej w proces tworzenia dokumentu. Jako priorytetowe grupy interwencji uznano **osoby znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku pracy tj. osoby do 35 roku życia** (w tym te po raz pierwszy wchodzące na rynek pracy); **osoby 45+**, którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia oraz **osoby bezrobotne** (w tym długotrwale bezrobotne). Projektując cele i wskaźniki oraz budżet, LGD „Królewskie Ponidzie” szczególny nacisk położyła na wsparcie osób pozostających bez pracy stwarzając im możliwość podjęcia działalności gospodarczej na własny rachunek. Ponadto założono wsparcie dla podmiotów gospodarczych już istniejących na lokalnym rynku jako mikro i małe przedsiębiorstwa, które uzyskując dotacje muszą stworzyć i utrzymać miejsca pracy. Ten obszar stanowi oś obrotową LSR na lata 2014-2020, a przekazane wsparcie ma przyczynić się do poprawy wskaźników dotyczących rynku pracy, migracji ludności oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ograniczania wskaźnika osób korzystających z pomocy społecznej na skutek długotrwałego bezrobocia.

Analiza ilościowa **III sektora** oraz aktywności społecznej mieszkańców LGD, wskazuje na konieczność skierowania wsparcia w ten obszar, gdyż tylko aktywne społeczeństwo może spowodować realną zmianę. Wnioski z warsztatów rozwoju lokalnego wskazują jednak na brak skoordynowania działalności stowarzyszeń na terenie powiatu buskiego oraz brak możliwości wymiany informacji pomiędzy pozarządowymi organizacjami⁴. Uczestnicy warsztatów reprezentujący III sektor wskazali również problemy w obszarze współpracy NGO z JST zarówno w sferze finansowej jak i pozafinansowej. Powyższe kwestie poruszono na spotkaniu konsultacyjnym z samorządowcami i wynikiem tych rozmów jest wyodrębniony III cel ogólny, który służyć ma budowaniu trwałych partnerstw oraz nawiązywaniu międzysektorowej współpracy.

Piramida struktury ludnościowej obszaru wskazuje na starzejące się społeczeństwo. Wskaźniki te są o tyle niepokojące, że w połączeniu z migracją ludzi młodych zaznacza się na obszarze ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. Podczas procesu tworzenia LSR i licznych spotkań z mieszkańcami zaznaczył się problem **ludzi starszych będących w wieku poprodukcyjnym**, którzy oczekują oferty zagospodarowania swego czasu wolnego oraz czują potrzebę integracji społecznej. Tworzenie warunków do włączenia tej grupy mieszkańców do różnorodnych inicjatyw będzie wspierane przez LGD. Budowa dialogu międzypokoleniowego oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego to ważny aspekt w zrównoważonym rozwoju obszaru objętego LSR.

Utrzymujący się od lat ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego pociągnął za sobą stopniowe zamykanie szkół, przedszkoli i żłobków. W ostatnim czasie obserwowany jest w obszarze stopniowy przyrost dzieci w wieku przedszkolnym, lecz z uwagi na wcześniejsze ograniczenie ilości placówek opiekuńczych i oświatowo – wychowawczych dużo **dzieci i młodzieży** nie jest objętych atrakcyjną ofertą świadczoną przez ww. instytucje. Ważne zatem jest stworzenie im optymalnych warunków do atrakcyjnego spędzania czasu w miejscu zamieszkania. Inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną, sportową i kulturalną pozostaje nadal obszarem interwencji LGD w perspektywie 2014-2020. Działania zaplanowane bezpośrednio dla tej grupy a także określenie rodzajów projektów zaspokajających potrzeby dzieci i młodzieży zbuduje pozytywny wizerunek oraz przywiązanie do miejsca zamieszkania, a to docelowo przełoży się na przeciwdziałanie migracji ludzi młodych.

Z uwagi na duży (i wciąż systematycznie wzrastający) ruch turystyczny na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” wspieranie rozwoju turystyki, w tym turystyki uzdrowiskowej, ma duże znaczenie w strategicznym planowaniu działań na obszarze. Turysta/kuracjusz jest wymagającym klientem, dla którego musi być wciąż podnoszona jakość świadczonych usług oraz uatrakcyjniana oferta pobytowa (nie tylko zabiegowa). Niniejsza LSR cały II cel ogólny dedykuje rozwojowi tej branży w obszarze.

⁴ Dr hab. Piotr Nowak, mgr Adam Dąbrowski – „Raport z przeprowadzonych warsztatów partycypacyjnych na terenie Stowarzyszenia LGD „Królewskie Ponidzie”, Kraków 2015 r. str. 25

IV. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT to proste narzędzie analizy strategicznej. Pozwala na gromadzenie i porządkowanie danych oraz ich przejrzystą prezentację. Służy do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obiektu - podmiotu bądź obszaru. Celem analizy SWOT jest określenie czynników: zewnętrznych, czyli zdarzeń, zjawisk, tendencji oraz procesów wpływających pozytywnie lub negatywnie na rozwój LGD, a także wewnętrznych uwarunkowań, które wynikają z obecnej sytuacji w sferze społeczno-gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej gmin LGD.

Zadaniem analizy SWOT jest wskazanie najlepszego rozwiązania, kierunku działań do osiągnięcia celów obiektu przy minimalizacji zagrożeń, ograniczaniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron. Analiza możliwości rozwoju LGD polega na prawidłowym zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, co z kolei pozwala na określenie jej szans rozwojowych w przyszłości i stanowi podstawę do określenia strategicznych celów rozwoju oraz działań przewidzianych do realizacji.

Tabela 20 Analiza SWOT obszaru LGD „Królewskie Poniemie”

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie geograficzne obszaru na znanych szlakach komunikacyjnych - dwie drogi krajowe: 73 i 79 (rozdz.III.1) ▪ Występowanie na obszarze LGD dwóch rzek: Wisła i Nida (rozdz.III.1) ▪ Zasoby naturalnych wód siarczkowych, solanek jodkowo – bromkowych, borowiny oraz pitnych wód mineralnych (rozdz.III.1 oraz III.10) ▪ Liczne złoża surowców mineralnych (piasek, gipsy, wapienie, kamień Szaniecki (rozdz.III.1) ▪ Wysokiej klasy gleby na terenie gm. Pacanów, N. Korczyn i Stopnica sprzyjające rozwojowi rolnictwa, sadownictwa i warzywnictwa (rozdz.III.8) ▪ Obszar czysty ekologicznie, wolny od zanieczyszczeń przemysłowych z mikroklimatem sprzyjającym leczeniu schorzeń (rozdz.III.1) ▪ Bogactwo i unikatowość fauny i flory (rozdz.III.1) ▪ Występowanie wielu form ochrony przyrody: rezerwatów, jaskiń, pomników przyrody, obszarów Natura 2000, parków krajobrazowych (rozdz.III.1) ▪ Rosnąca liczba turystów/kuracjuszy odwiedzających powiat buski (rozdz.III.10) ▪ Bogactwo zabytków w różnorodnej ich formach: sakralne, zespoły pałacowo-parkowe, uzdrowiskowe, zamek, synagoga, obiekty muzealne (rozdz.III.9) ▪ Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie, Galeria Sztuki „Zielona” w Busku – Zdroju, Muzeum Regionalne w Wiślicy (rozdz.III.10 i III.7) ▪ Zarchiwizowane i oznakowane liczne szlaki turystyczne: murowany, drewniany, kapliczek i świątków, królewski, ziół, kulinarny, „Wokół Stońca”, „zielonego listka”, „bocianich gniazd”, „edukacji przyrodniczej i leśnej” (rozdz.III.10) ▪ Centrum Informacji Turystycznej, Punkty Informacji Turystycznej (rozdz.III.10) ▪ Zidentyfikowane produkty lokalne: np. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie geograficzne w sporej odległości od dużych aglomeracji miejskich, które mogą zapewniać miejsca pracy (rozdz.III.1) ▪ Utrudnienia w przygotowaniu terenów inwestycyjnych w związku z obszarem Natura 2000 (rozdz.III.1) ▪ Rozdrobnione rolnictwo (rozdz.III.8) ▪ Brak grup producenckich (rozdz.III.8) ▪ Brak zakładów przetwórstwa rolnego (rozdz.III.8) ▪ Problemy ze sprzedażą bezpośrednią - brak lokalnych rynków zbytu, punktów sprzedaży produktów rolnych (rozdz.III.8) ▪ Ujemny przyrost naturalny (rozdz.III.2) ▪ Depopulacja mieszkańców regionu (rozdz.III.2) ▪ Migracje osób w wieku produkcyjnym (rozdz.III.2) ▪ Dochód podatkowy gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższy od średniej dla kraju i woj. Świętokrzyskiego (rozdz.III.3) ▪ Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców niższa niż dla woj. świętokrzyskiego oraz dla kraju (rozdz.III.3) ▪ Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców niższa niż dla woj. świętokrzyskiego oraz dla kraju (rozdz.III.3) ▪ Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym niższa niż dla woj. świętokrzyskiego oraz dla kraju (rozdz.III.3) ▪ Brak zakładów przemysłowych (rozdz.III.1) ▪ Rosnąca stopa bezrobocia (9,5% w 2013 roku) (rozdz.III.4) ▪ Niski poziom zamożności, (rozdz.III.6) ▪ Postępująca degradacja i niszczenie zabytków (rozdz. III.1) ▪ Brak pakietów usług turystycznych (rozdz.III.10) ▪ Brak oznakowanych szlaków turystycznych (ścieżki rowerowe, dydaktyczne, nordic walking)

<p>Buskowianka, Siesławicka gęś, anyżówka zdrojowa, śliwka damacha, kielbasa z rodu „Góry”, fasola korczyńska Piękny Jaś, „Wino Spod Kapturowej Góry”, „Żabieckie Gały”, Nalewka Królewska, ser Buncok strzałkowski, „Wędzony Karp Królewski z Wójczy” oraz inne liczne kulinaria wpisane na listę produktów tradycyjnych (rozdz.III.8)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bogata i różnorodna oferta cyklicznych imprez kulturalnych (rozdz.III.10) ▪ Liderzy z silnym poczuciem tożsamości lokalnej (rozdz.III.5) ▪ Aktywnie działające organizacje pozarządowe (rozdz.III.5) ▪ Busko – Zdrój oraz Solec – Zdrój jako jedyne miejscowości uzdrowiskowe w woj. świętokrzyskim o unikatowym charakterze na skalę europejską ze względu na występowanie wody siarczkowej (rozdz.III.10) ▪ Wiekowa tradycja leczenia uzdrowiskowego w Busku – Zdroju oraz Solcu – Zdroju (rozdz.III.10) ▪ Bogata infrastruktura uzdrowiskowa (rozdz.III.10) ▪ Potencjał w zakresie Spa & Wellness (rozdz.III.3) ▪ Baza sportowo-rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna i społeczna (hala sportowa, Orliki, baseny) (rozdz.III.10) ▪ Powstawanie nowych obiektów uzdrowiskowo-turystycznych (baseny, hotele) (rozdz.III.3) 	<p>łączyjących gminy powiatu buskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nieskomercjalizowane szlaki turystyczne, które trudno sprzedać (rozdz.III.10) ▪ Brak wspólnej promocji i zorganizowanej współpracy w zakresie kreowania wizerunku powiatu (rozdz.III.10) ▪ Słaba komunikacja pomiędzy podmiotami publicznymi, społecznymi i gospodarczymi (rozdz.III.5 i III.8) ▪ Słaba integracja pomiędzy podmiotami wchodzącymi w skład III sektora (rozdz.III.5) ▪ Brak ofert aktywizujących i integrujących skierowanych do dzieci i młodzieży oraz osób starszych (rozdz.III.11) ▪ Brak ofert spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (rozdz.III.11) ▪ Słaba wiedza o aplikowaniu o środki unijne (rozdz.III.5) ▪ Niewystarczająco rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna poza miejscowościami uzdrowiskowymi (rozdz.III.10) ▪ Brak infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci m.in. w gminie Pacanów (plac zabaw) (rozdz.III.11) ▪ Niewystarczająca liczba świetlic wiejskich (rozdz.III.8) ▪ Niewystarczająca infrastruktura sportowa w gminach Wiślica oraz Nowy Korczyn (rozdz.III.8) ▪ Brak małej infrastruktury turystycznej (rozdz.III.11)
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Możliwość pozyskania funduszy europejskich nakierowanych na wspieranie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy ▪ Możliwość rozwoju przetwórstwa płodów rolnych zwłaszcza z sadownictwa i ogrodnictwa ▪ Dopływ nowych technologii ▪ Wzmocnienie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców ▪ Rozwój i wzmacnianie samorządności ▪ Polityka rządu RP zmierzająca do wyrównywania różnic w poziomie rozwoju regionów ▪ Zdolności administracyjne gmin w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych ▪ Wzrost zainteresowania czynną turystyką uzdrowiskową w Polsce i Europie ▪ Moda na czyste, „zdrowe” powietrze, aktywny wypoczynek, połączony z rekreacją i rehabilitacją oraz ekologiczną, naturalną, regionalną żywność ▪ Rozwój turystyki pieszej i rowerowej ▪ Powstawanie szlaków turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe i 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrudnienia administracyjne dla młodych osób chcących założyć działalność gospodarczą ▪ Polityka państwa pogarszająca sytuację na rynku pracy ▪ Brak koncepcji rozwoju obszarów wiejskich na poziomie krajowym i regionalnym ▪ Nieadekwatna polityka państwa przeciwdziałania biedzie ▪ Zagrożenie powodziowe ▪ Rosnące koszty utrzymania pracowników ▪ Skomplikowane i uwikłane procedury pozyskiwania środków pomocowych ▪ Zjawisko biurokratyzacji ▪ Polityka państwa osłabiająca kondycję finansów publicznych ▪ Czynniki ludzkie - mentalność, brak motywacji, wiary w powodzenie, sukces ▪ Brak współpracy z podmiotami świadczącymi podobne usługi ▪ Niestabilność przepisów prawa ▪ Konkurencyjność innych uzdrowisk ▪ Odkrycie złóż wody solankowej w okolicach Kazimierzy Wielkiej

przyrodnicze <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszar uzdrowiskowy jako obszar strategicznej inwestycji w RPO WŚ 2014-2020 ▪ Projekt cyfryzacji województwa świętokrzyskiego ▪ Świętokrzyska Platforma Współpracy Zagranicznej ▪ Bliskość centrów naukowych i kulturalnych (Kraków, Kielce, Lublin, Łódź, Katowice) 	
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet, warsztatów rozwoju lokalnego i grup fokusowych.

Zawarte powyżej elementy analizy zostały wypracowane w oparciu o przeprowadzone ankiety, diagnozę obszaru, a także powstały w trakcie spotkań grup fokusowych⁵ oraz podczas warsztatów rozwoju lokalnego⁶. Akcje te zostały przeprowadzone z udziałem lokalnej społeczności obszaru LGD, w składzie opisanym w rozdziale II. Uczestnicy warsztatów samodzielnie dokonali analizy powiatu buskiego, opierając się na własnych doświadczeniach i spostrzeżeniach.

W obszarze działania LGD znajdują się dwie miejscowości uzdrowiskowe: Busko - Zdrój oraz Solec - Zdrój. Są one unikatowe na skalę europejską ze względu na występowanie złóż wód siarczkowych, a także są to jedyne miejscowości uzdrowiskowe w woj. świętokrzyskim. Stanowią one olbrzymi potencjał powiatu buskiego, zważywszy na fakt, iż oba te uzdrowiska prężnie się rozwijają rozbudowując i poszerzając swoje bazy noclegowe, oferty zabiegowe oraz Spa & Wellness. Przystosowują się w ten sposób do ciągłego wzrostu liczby kuracjuszy – turystów odwiedzających ten teren. W ostatnich 5 latach liczba turystów przybywających na teren powiatu buskiego wzrosła aż trzykrotnie. Rozwój turystyki uzdrowiskowej, a co za tym idzie napływ coraz większej liczby turystów i kuracjuszy oraz stawiane przez nich wymagania, są impulsem do rozwoju strefy turystycznej i okolicy turystycznej świadczącej usługi dla odwiedzających oraz mieszkańców obszaru LGD. Kuracjusz – turysta obecnie oczekuje nie tylko rehabilitacji czy zabiegów Spa, ale również spakietowanej oferty turystycznej, z której mógłby skorzystać w swoim wolnym czasie. Gminy powiatu buskiego oferują bogactwo zabytków sakralnych, zespoły pałacowo - parkowe, odrestaurowany zamek Kazimierza Wielkiego w Stopnicy, zrewitalizowaną synagogę w Nowym Korczynie, Muzeum Regionalne w Wiślicy czy Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie. Całościowa analiza obszaru wykazała, że w miejscowościach, które nie mają charakteru uzdrowiskowego, brakuje rozwiniętej bazy noclegowej czy gastronomicznej, pomimo ogromnego potencjału jakim są liczne (w tym zarejestrowane) produkty lokalne. Okres programowania PROW 2014 - 2020 to czas na uzupełnienie oferty turystycznej i okolicy turystycznej w celu świadczenia szerokorozumianych usług dla turystów przy jednoczesnej dbałości o jakość życia mieszkańców.

Z analizy SWOT wynika, że zasoby naturalne i przyrodnicze również stanowią potencjał obszaru LGD. Powiat buski nie był nigdy obszarem uprzemysłowionym, dzięki czemu zachował się jako czysty ekologicznie, piękny i cenny przyrodniczo. Rolnictwo w powiecie buskim jest bardzo rozdrobnione, przestarzałe, ale skupia się na naturalnej, ekologicznej żywności o małym stopniu przetworzenia. Główne płody rolne to warzywa i owoce. Niestety rolnikom brakuje zorganizowanego lokalnego rynku zbytu, punktów sprzedaży swoich produktów rolnych oraz zakładów przetwórstwa rolnego czy funkcjonujących grup producenckich. Mieszkańcy nie wiedzą gdzie mogą kupić lokalną naturalną żywność. Podczas przeprowadzanych warsztatów rozwoju lokalnego zrodziła się potrzeba budowy współpracy międzysektorowej oraz wspierania działalności przy wykorzystaniu produktów i usług pochodzących z rynku lokalnego, co w konsekwencji przyczyni się do tworzenia marki regionu LGD.

Brak zakładów przemysłowych, które dałyby możliwość stworzenia nowych miejsc pracy dla mieszkańców obszaru LGD, emigracja głównie osób młodych, wciąż rosnące bezrobocie, (mimo, iż kształtuje się na poziomie jednym z najniższych w skali województwa - w 2013 roku 9,5 %) oraz trudności jakie napotykają osoby w wieku produkcyjnym przy podejmowaniu pracy sugerują zawarcie w LSR działań wspierających podejmowanie nowej oraz rozwój już istniejącej działalności gospodarczej.

Diagnoza oraz analiza SWOT wykazała, iż powiat buski posiada nietuzinkowe bogactwo historyczne, które należy wspierać i chronić jako ważny element stanowiący o atrakcyjności obszaru. Popularność Poniidzia i stale wzrastający ruch turystyczny pociąga za sobą konieczność inwestycji w obiekty infrastruktury turystycznej – tej małej oraz tej o większym, ponadlokalnym znaczeniu (produkty turystyczne). Ze względu na rosnącą liczbę dzieci w wieku przedszkolnym istnieje także potrzeba uzupełnienia infrastruktury rekreacyjnej (plac zabaw) głównie w gminie Pacanów i sportowej (boiska sportowe) w gminach Wiślica oraz Nowy Korczyn, by w pełni odpowiedzieć na społeczne oczekiwania mieszkańców. Modernizacji wymagają także niektóre świetlice wiejskie, aby mogły w pełni służyć społeczności lokalnej. Infrastruktura turystyczna, rekreacyjna czy sportowa wymaga stałego rozwoju w celu podnoszenia standardów i dostosowania ich do wymagań zarówno turystów jak i mieszkańców. Wyznaczone i w części oznakowane szlaki turystyczne, liczne kulinaria wpisane na listę produktów tradycyjnych to zasoby,

⁵ mgr A. Rogowska – Niekowal „Raport podsumowujący ze spotkań dyskusyjnych prowadzonych dla mieszkańców gminy Busko – Zdrój”, listopad 2014r.

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „G5” – „Ewaluacja ex-post z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „G5”, Pacanów 2014r. str. 52-60.

⁶ Dr hab. Piotr Nowak, mgr Adam Dąbrowski – „Raport z przeprowadzonych warsztatów partycypacyjnych na terenie Stowarzyszenia LGD „Królewskie Poniidzie”, Kraków 2015 r. str. 46-48.

które nie są w pełni wykorzystywane. Szlaki turystyczne nie są skomercjalizowane i brak pakietowanych usług turystycznych. Brakuje oznakowanych ścieżek rowerowych, wodnych i pieszych łączących ze sobą gminy powiatu buskiego, które mogą i powinny stanowić spójną ofertę aktywnego spędzania czasu wolnego dla kuracjuszy - turystów oraz mieszkańców obszaru LGD, a także być odpowiedzią na panującą modę na zdrowy tryb życia. W związku z tym działania zaplanowane w LSR powinny przewidywać również promocję regionu, już istniejących i nowotworzonych szlaków turystycznych, walorów przyrodniczych oraz kulturowych, aby wpływać na pozytywne kreowanie wizerunku całego powiatu buskiego, a co za tym idzie budować markę obszaru działania LGD. Podążając za falą rozwoju turystyki pieszej, rowerowej, sportów wodnych, powstawaniem szlaków turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, kierując się ekologią, naturą i modą na zdrowie należy wykorzystać szansę na rozwój obszaru LGD w oparciu o lokalne zasoby.

Licznie działające organizacje pozarządowe oraz liderzy z silnym poczuciem tożsamości lokalnej to atut tego regionu oraz szansa na wzrost popularności inicjatyw oddolnych. Korzystając z ich zasobów możliwe jest zwiększenie współpracy pomiędzy różnymi grupami społecznymi i środowiskami, a także aktywizacja mieszkańców do angażowania się w rozwój swojego regionu. Należy wciąż wspierać działania prowadzone przez III sektor, gdyż prężnie działające organizacje pozarządowe pobudzają do aktywności społeczność lokalną, a także ich działania mają wpływ na integrację mieszkańców.

Nie wolno pominąć ważnego aspektu działań aktywizujących jakim jest edukacja mieszkańców poprzez oferowanie szkoleń, kursów oraz prezentacji dobrych praktyk. Bardzo ważnym i jednocześnie proceduralnym obszarem działania LGD jest przygotowanie potencjalnych beneficjentów do tworzenia i prowadzenia działalności gospodarczej. Służyć temu ma dobrze rozwinięte doradztwo oraz merytoryczne wsparcie ze strony LGD.

Szansę na realizację zadań dają fundusze europejskie oraz wzrost zainteresowania zdrowiem, ekologią, oraz naturalnymi produktami lokalnymi.

Powyższa analiza pozwoliła w szerokim ujęciu spojrzeć na obszar objęty LSR. Wysunięte wnioski stały się podstawą do wyznaczenia wizji rozwoju powiatu buskiego i określenia misji LGD, a także pozwoliły na sformułowanie celów: ogólnych, szczegółowych oraz przedsięwzięć odpowiadających na zgłoszone zapotrzebowanie. Cele sformułowano w oparciu o propozycje oraz wnioski z konsultacji społecznych prowadzonych różnymi kanałami partycypacyjnymi. W związku z powyższym określono trzy obszary interwencji:

- **wspieranie przedsiębiorczości** - udzielanie dotacji na rozwijanie działalności w istniejących mikro i małych przedsiębiorstwach oraz na powstawanie nowych działalności gospodarczych; jest to równoznaczne z przeciwdziałaniem rosnącemu bezrobociu oraz wspieraniem osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy; działania te służą ograniczeniu ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym tychże grup (uznanych jako defaworyzowane)
- **rozwój turystyki** – zważywszy na fakt, iż turystyka, w tym turystyka uzdrowiskowa, to największy potencjał powiatu buskiego należy go wspierać, promować i stwarzać możliwość do dalszego rozwoju; należy podejmować starania o utrzymanie wysokiego standardu usług turystycznych, budować spójną i atrakcyjną ofertę oraz dbać o infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i sportową.
- **tworzenie partnerstw lokalnych** – wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa co do tworzenia sieci współpracy międzysektorowej, LGD uwzględni w kryteriach wyboru premiowanie przedsięwzięć realizowanych w lokalnym partnerstwie i budowanie platformy współpracy między beneficjentami działania LEADER w perspektywie finansowej 2014-2020.

V. CELE I WSKAŹNIKI

Misją, którą wyznaczyła sobie Lokalna Grupa Działania „Królewskie Ponidzie” brzmi następująco:

„Królewskie Ponidzie” – obszar przyjazny inicjatywom gospodarczym oraz tworzeniu partnerstw kreujących markę obszaru w oparciu o innowacyjne rozwiązania”

V.1 LOGIKA REALIZACJI LSR

Zidentyfikowanie problemów/wyzwań społecznych wynikających z diagnozy obszaru i ludności oraz analizy SWOT przekłada się na potrzebę realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Królewskie Ponidzie”, co obrazuje Tabela 19. LSR zamyka się w trzech celach ogólnych, które są odpowiedzią na potrzeby społeczne zidentyfikowane w procesie włączania społeczności lokalnej w tworzenie dokumentu, na każdym kluczowym etapie jego opracowywania. Ich zakres tematyczny wyczerpuje oczekiwania społeczne, a przyporządkowane im cele szczegółowe i wskaźniki precyzują rodzaj operacji, które będą wspierane za pośrednictwem LGD. Określone tym sposobem cele prezentuje Tabela nr 20. Metody partycypacyjne na tym etapie opracowywania dokumentu opisane zostały w Rodz. II.

V.2 PROCES FORMUŁOWANIA CELÓW OGÓLNYCH, CELÓW SZCZEGÓLOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ DLA POTRZEB LSR

Na bazie zebranych danych wyznaczony został **Cel ogólny I Rozwój przedsiębiorczości poprzez wspieranie istniejących oraz nowych inicjatyw gospodarczych**. Niezbędne jest szersze wykorzystanie potencjału obszaru z silnie rozwiniętą funkcją

uzdrowiskową dwóch gmin – jedynych w województwie - do tworzenia nowych działalności gospodarczych. Negatywne aspekty gospodarki przejawiające się poprzez niedostateczny poziom przedsiębiorczości (niska liczba podmiotów gospodarczych, niedobory źródeł finansowania dla mikro i małych firm) powinny spotkać się z aktywnym wsparciem zmierzającym do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na długofalowy rozwój gospodarczy. Konieczne zatem jest wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw celem ożywienia gospodarczego regionu. Docelowo (w dalszej perspektywie czasu i przy zaangażowaniu funduszy ze źródeł innych niż PROW) planuje się utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości, w którym będą świadczone usługi doradcze dla rozpoczynających działalność, a także różnego rodzaju szkolenia. W ramach LSR wspierane będą działania w zakresie innowacyjnej gospodarki opartej na lokalnych produktach, wykorzystującej nowoczesne technologie oraz innowacyjne rozwiązania zarządcze i środowiskowe (przeciwdziałające niekorzystnym zmianom klimatycznym).

W ramach Celu ogólnego I szczególnie premiowane będą projekty związane z działalnością gospodarczą **integrującą branżę** turystyczną, uzdrowiskową (medical, spa & wellness) oraz przetwórstwo produktów rolnych. Podczas warsztatów rozwoju lokalnego rolnicy i lokalni przedsiębiorcy zgłaszali potrzebę budowania **współpracy międzysektorowej** oraz wspieranie działalności, która będzie wykorzystywać produkty i usługi świadczone na lokalnym rynku. Ma to budować tożsamość i kreować markę obszaru jako silnego turystycznie, uzdrowiskowo i gospodarczo.

Cel ogólny 2 Rozwój turystyki na obszarze objętym LSR jest naturalnym kierunkiem działania przy posiadanych bogatych walorach przyrodniczych, turystycznych i – co ważne – uzdrowiskowych. Obszar ma odpowiedni potencjał do rozwoju sektora turystycznego a wspieranie turystyki prozdrowotnej jest priorytetem rozwojowym województwa świętokrzyskiego zapisanym w dokumentach strategicznych regionu. Ważnym dla rozwoju obszaru i zwiększenia liczby turystów jest stworzenie odpowiedniej bazy technicznej na potrzeby usług turystycznych. Od poziomu atrakcyjności obszaru w sferze sportu i turystyki zależy to, czy wykorzysta on szanse związane z powyższymi atutami. Oferta turystyczna i rekreacyjna wymaga ciągłego rozwoju i podnoszenia standardów (zarówno dla wewnętrznych i zewnętrznych odbiorców), a także zwiększenia dostępności, aby zapewnić wysoką i trwałą renomę w sferze turystyki. Rosnące zainteresowanie aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz prowadzenie zdrowego trybu życia wskazuje na potrzebę inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, które to powinny być skierowane zarówno do mieszkańców, jak i turystów. Należy więc kontynuować dążenie do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych. Rozwój zaplecza sportowego i rekreacyjnego będzie podstawą do utrzymania turystycznego wizerunku obszaru, a tym samym przyciągnięcia nowych turystów. Funkcja turystyczna obszaru LGD powinna rozwijać się obok funkcji uzdrowiskowej. Sektor turystyczny powinien bazować na potencjale jaki tworzy statut obszaru uzdrowiskowego. Turystyka musi wykorzystywać uzdrowisko jako podstawę dla swojego rozwoju.

Cel ogólny III Tworzenie i rozwój partnerstw lokalnych to cel uwzględniający wnioski z konsultacji wskazujący, że ważnym elementem rozwoju jest promowanie demokracji lokalnej, odradzania się aktywności środowisk lokalnych, a także wspieranie działań takich społeczności. Inicjatywy lokalne powinny mieć wpływ na samoorganizację małych społeczności. Podejmowane w ten sposób działania mogą mieć charakter edukacyjny, wychowawczy, kulturalny, rekreacyjny czy też sportowy. Poprzez wzmocnienie tożsamości lokalnej należy zwiększać identyfikację z miejscem urodzenia, zamieszkania oraz środowiskiem lokalnym. Więzy powinny być oparte na świadomości i pielęgnowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego, poszanowaniu praw i tradycji oraz rozwijaniu postaw tolerancji. Na wysoką jakość kapitału społecznego wpływa kształcenie oraz współpraca. Poprzez wzmocnienie tożsamości lokalnej należy zwiększać identyfikację z miejscem urodzenia, zamieszkania oraz środowiskiem lokalnym. Więzy powinny być oparte na świadomości i pielęgnowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego, poszanowaniu praw i tradycji oraz rozwijaniu postaw tolerancji. Kształtowanie regionalnej i lokalnej tożsamości to obowiązek wspólnego działania najważniejszych podmiotów funkcjonujących w sferze administracji, życia społecznego, gospodarczego, kulturalnego czy edukacyjnego. Integracja społeczna jest podstawową składową w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Promowanie inicjatyw lokalnych może mieć miejsce poprzez organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży nie objętych ofertą spędzania czasu wolnego; stworzenie oferty dla seniorów, a także nawiązywania współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w celu uzyskania efektu synergii realizowanych projektów.

Określone cele ogólne i cele szczegółowe oraz przypisanie im odpowiednio wskaźników rezultatu i produktu obrazuje tabela Nr 20 .

Tabela 21 Tabela logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno - ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<p>Rosnąca stopa bezrobocia</p> <p>Brak nowych miejsc pracy</p> <p>Rosnąca migracja w szczególności ludzi młodych</p>	I. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI POPRZECZ WSPIERANIE ISTNIEJĄCYCH ORAZ NOWYCH INICJATYW GOSPODARCZYCH	I.1 Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR	I.1.1 Wspieranie inicjatyw gosp. w istniejących mikro i małych przeds.	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy na obszarze LGD Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	<p>Możliwość pozyskania dofinansowania na z innych źródeł finansowania</p> <p>Zmiany przepisów prawa</p> <p>Czynnik ludzki - postawa przedsiębiorcza</p>
I.1.2 Wspieranie inicjatyw gosp. wykorzystujących produkty lokalne w rozwoju sektora żywnościowego			Liczba centrów przetwórstwa lokalnego				
I.1.3 Wsparcie dla osób rozp. działalność gospodarczą			Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa				
I.1.4 Podniesienie wiedzy i kompetencji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw			<p>Liczba szkoleń dla osób podejmujących działalność gospodarczą (ok. 10 osób w każdym)</p> <p>Liczba szkoleń dla osób rozwijających działalność gospodarczą (ok. 10 osób w każdym)</p> <p>Liczba szkoleń dla potencjalnych Beneficjentów</p>				
<p>Słaba wiedza o aplikowaniu o środki unijne</p>							<p>Przesyt działań szkoleniowych na rynku lokalnym</p> <p>Czynnik ludzki - mentalność , brak motywacji, małe zaangażowanie, „brak czasu” wymówka spowodowana codziennymi obowiązkami</p>

				Liczba wizyt studyjnych w podmiotach wprowadzających innowacyjne rozwiązania (ok. 15 osób w każdym)	potencjalnych Beneficjentów		
				Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami			
Postępująca degradacja i niszczenie cennych zabytków	II. ROZWÓJ TURYSTYKI NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR	II.1 Poprawa infrastruktury turystycznej i okolo turystycznej oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego	II.1.1 Renowacja i modernizacja dziedzictwa historycznego na obszarze LGD	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	Wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury turystycznej i okolo turystycznej	Liczba osób korzystających z noclegów na 1000 ludności na obszarze LGD	Kłęski żywiolowe Postępująca degradacja oraz dewastacja obiektów dziedzictwa historycznego Brak możliwości współfinansowania inwestycji ze środków publicznych Możliwość pozyskania dofinansowania z innych źródeł finansowania
Brak oznakowanych szlaków turystycznych (ścieżek rowerowych, dydaktycznych, normic wal king) łączących gminy powiatu buskiego			II.1.2 Tworzenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Liczba projektów współpracy skierowanych do turystów, kuracjuszy i mieszkańców		
Słabe oznakowanie infrastruktury turystycznej		II.2 Promocja walorów turyst. i dziedzictwa	II.2.1 Działania w zakresie promocji walorów turystyczno – kulturowych	Liczba wydanych publikacji	Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi		Moda na czyste, „zdrowe” powietrze, aktywny wypoczynek, połączony z rekreacją i rehabilitacją oraz ekologiczną, naturalną, regionalną żywność Bogactwo różnorodnych zabytków
Słaba promocja produktów lokalnych oraz walorów turystycznych i kulturowych regionu			Liczba wydarzeń promocyjnych (imprezy kulturowe, rajdy, wernisaże,				

Brak wspólnej promocji i zorganizowanej współpracy w zakresie kreowania wizerunku powiatu		kulturowego o obszarze LGD		warsztaty itp.)			Działania promocyjne prowadzone przez inne instytucje
			II.2.2 Działania promujące obszar LGD	Liczba artykułów prasowych i materiałów informacyjno – promocyjnych			
Brak wspólnej promocji i zorganizowanej współpracy w zakresie kreowania wizerunku powiatu		II.3 Zintegrowanie oferty turystycznej – budowa marki obszaru LGD	II.3.1 Stworzenie systemu identyfikacji wizualnej marki obszaru LGD	Liczba wydarzeń	Liczba osób będących odbiorcami działań wizerunkowych	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR	Czynnik ludzki - zaangażowanie, motywacja w budowanie marki obszaru LGD
				Liczba kampanii			
	Liczba punktów informacyjno – konsultacyjnych na lokalnych wydarzeniach kulturalnych						
Brak pakietów usług turystycznych		II.3.2 Tworzenie sieci usług turystycznych - pakietowanie usług turystycznych	Liczba spakietowanych ofert/utworzonych sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach LSR	Liczba osób korzystających z utworzonych narzędzi informatycznych kreujących wizerunek regionu		Trend tworzenia pakietów turystycznych	
Brak wspólnej promocji i zorganizowanej współpracy w zakresie kreowania wizerunku powiatu		II.3.3 Wspieranie inicjatyw wykorzystujących narzędzia informatyczne w kreowaniu wizerunku obszaru	Liczba utworzonych narzędzi informatycznych			Rozwój oferty w ramach turystyki uzdrowskiej Rozwój turystyki pieszej i rowerowej Wzrost liczby turystów Wzrost zainteresowania ofertą turystyczną, dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym	
Słaba komunikacja pomiędzy podmiotami publicznymi,	III Tworz	III.1 Integracja i aktywizacja	III.1.1 Organizacja wydarzeń integrujących lokalne	Liczba partnerskich wydarzeń	Liczba osób objętych działaniami aktywizacyjnymi	Liczba stworzonych	Zaangażowanie, zainteresowanie i motywacja społeczności lokalnej do budowania partnerstw
			Liczba warsztatów				

<p>społecznymi i gospodarczymi</p> <p>Słaba integracja pomiędzy podmiotami wchodzącymi w skład III sektora</p> <p>Brak ofert spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży</p> <p>Brak ofert aktywizujących i integrujących skierowanych do dzieci i młodzieży oraz osób starszych</p>	<p>enie i rozwój partnerstw lokalnych</p>	<p>a społeczna mieszkańców wzmacniająca lokalną tożsamość</p>	społeczności	<p>pracy twórczej, pokazów lokalnych rękodzielników i artystów</p> <p>Liczba wyjazdów studyjnych</p> <p>Liczba operacji polegających na zakupie strojów regionalnych, instrumentów muzycznych służących zachowaniu dziedzictwa lokalnego</p>		<p>programów współpracy międzysektorowej w obszarze</p>	<p>Możliwość pozyskania dofinansowania z innych źródeł finansowania</p>		
			<p>III.1.2 Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju III sektora</p>	<p>Liczba wyjazdów studyjnych służących wdrażaniu dobrych praktyk</p> <p>Liczba szkoleń dla grantobiorców (6 szt.) i beneficjentów pozostałych działań (szt.)</p>				<p>Liczba uczestników szkoleń</p>	<p>Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców</p>
				<p>III.2.1 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej</p>					
			<p>III.2.2 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej,</p>	<p>Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infr. rekreac., sportowej i kulturalnej</p>					<p>Możliwość pozyskania dofinansowania z innych źródeł finansowania</p> <p>Zainteresowanie ofertą spędzania czasu wolnego</p> <p>Rosnąca liczba dzieci w wieku przedszkolnym</p> <p>Niszczenie obiektów ogólnodostępnych</p> <p>Wzrost liczby turystów</p> <p>Wzrost zainteresowania ofertą</p>
<p>Brak infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci (place zabaw) m.in. w gminie Pacanów</p> <p>Niewystarczająca liczba świetlic wiejskich</p> <p>Niewystarczająca infrastruktura sportowa w gminach Wiślica oraz</p>		<p>III.2 Rozwój oferty spędzania czasu wolnego</p>							

Nowy Korczyn			sportowej i kulturalnej	Liczba powstałych szlaków o funkcji turystyczno _ rekreacyjno – kulturalnej			turystyczną, dziedzictwem kulturowym, historycznym i przyrodniczym
--------------	--	--	-------------------------	---	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 22 Cele i wskaźniki LGD „Królewskie Ponidzie” założone do realizacji w latach 2016-2023.

- CEL OGÓLNY		ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI POPRZEZ WSPIERANIE ISTNIEJĄCYCH ORAZ NOWYCH INICJATYW GOSPODARCZYCH						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy na 2013 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru			
wsk. l.	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.	Szt.	753	800	Dane GUS			
	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym.	%	7,6	7	Dane GUS			
I.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR.						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego		Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru			
wsk. l.1	Liczba utworzonych miejsc pracy na obszarze LGD (l.1.1.; l.1.2. i l.1.3)	Osoby	0	32	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane ZUS			
	Liczba operacji mających pozytywny wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu (spośród l.1.1; l.1.2 i l.1.3)	Sztuki	0	5	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD			
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje (spośród l.1.1; l.1.2 i l.1.3)	Sztuki	0	5	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD			
	Liczba podmiotów korzystających z infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych (l.1.2)	sztuki	0	20	Sprawozdawczość Beneficjentów, raporty udost.			
	Liczba osób uczestn. w spotkaniach informacyjno konsultacyjnych oraz w szkoleniach dla potencjalnych Beneficjentów (l.1.4)	Osoby	0	240	Listy obecności, dane LGD			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
		Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.					
wsk. l.1.1	Wspieranie inicjatyw gospodarczych w istniejących mikro i małych przedsiębiorstwach	Mieszkańcy obszaru LGD/mikro i małe przedsiębiorstwa	Konkurs 1 514 207 ,00	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	11	Sprawozdawczość Beneficjentów , dane LGD
wsk. l.1.2	Wspieranie inicjatyw gosp. wykorzystujących produkty lokalne w rozwoju sektora żywnościowego	Samorządy/podmioty gospodarcze	Konkurs 785 793,00	liczba centrów przetwórstwa lokalnego (1 x 785 793,00)	Szt.	0	1	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD

wsk. I.1.3	Wsparcie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.	Mieszkańcy obszaru LGD	Konkurs 2 000 000,0 0	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (20 x 100 000,00)	Szt.	0	20	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD
wsk. I.1.4	Podniesienie wiedzy i kompetencji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw	Mieszkańcy obszaru LGD	aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami (ok. 10 os w każdym)	Szt.	0	14	Listy obecności / Dane LGD
II	CEL OGÓLNY	ROZWÓJ TURYSTYKI NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2013 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. II.	Liczba osób korzystających z noclegów na 1000 ludności na obszarze LGD			Osoby	906,66	950	Dane GUS	
II.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	Poprawa infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego.						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2014 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. II.1	Wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury turystycznej i około turystycznej (II.1.2)			osoby	149161	min. 156621	Ankiety LGD, raporty ewaluacyjne, sprawozdania z realizacji LSR, dane instytucji związanych z obsługą ruchu turystycznego (CIT, PIT, muzea, ECB, uzdrowiska)	
	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty (II.1.1)			osoby	49721	min.52208	jw	
	Liczba projektów współpracy skierowanych do turystów, kuracjuszy i mieszkańców (II.1.3)			Sztuki	0	1	Dane LGD	
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
				Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.			

wsk. II.1.1	Renowacja i modernizacja dziedzictwa historycznego na obszarze LGD	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści, kuracjusze (realizatorzy: samorządy/instytucje kultury/ organizacje pozarządowe/ kościoły i związki wyznaniowe)	projekt grantowy 300 000,00	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR (6x 50 000,00)	Szt.	0	6	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD
wsk. II.1.2	Tworzenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizator LGD)	projekt współpracy „Świętokrzyskie szlaki ...”	liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane LGD
II.2	CEL SZCZEGÓŁOWY	Promocja walorów turystycznych i dziedzictwa kulturowego obszaru LGD.						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. II.2	Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi (II.2.1; II.2.2)			osoby	0	7000	Sprawozdawczość Beneficjentów/ dokumentacja fotograficzna	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.	
wsk. II.2.1	Działania w zakresie promocji walorów turystyczno-kulturowych.	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści, kuracjusze (realizatorzy: instytucje kultury/ organizacje pozarządowe)	projekt grantowy 300 000,00	liczba wydanych publikacji (5 x 10 000,00)	Szt.	0	5	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD
				liczba wydarzeń promocyjnych (imprezy kulturowe, rajdy, wernisaże, warsztaty itp.) (10 x 25 000,00)	Szt.	0	10	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD
wsk. II.2.2	Działania promujące obszar LGD	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizator LGD)	aktywizacja	liczba artykułów prasowych i materiałów informacyjno-promocyjnych	Szt.	0	17	Dane LGD
II.3	CEL SZCZEGÓŁOWY							

Zintegrowanie oferty turystycznej - budowa marki obszaru LGD.								
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. II.3	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR (II.3.2)			Szt.	0	50	Sprawozdania Beneficjentów, Dane LGD	
	Liczba osób korzystających z utworzonych narzędzi informatycznych kreujących wizerunek regionu (II.3.3)			Osoby	0	1000		
	Liczba osób będących odbiorcami działań wizerunkowych (II.3.1)			Osoby	0	500		
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				Źródło danych/ sposób pomiaru	
			Nazwa	Jednostka miary	wartość			
					Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.		
wsk. II.3.1	Stworzenie systemu identyfikacji wizualnej marki obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizator LGD)	aktywizacja	liczba wydarzeń	Szt.	0	2	Dane LGD
				liczba kampanii	Szt.	0	3	
				Liczba punktów informacyjno-konsultacyjnych na lokalnych wydarzeniach kulturalnych	Szt.	0	24	
wsk. II.3.2	Tworzenie sieci usług turystycznych -pakietowanie usług turystycznych.	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści, kuracjusze (realizatorzy: samorządy/ organizacje pozarządowe/ instytucje kultury)	Konkurs 80 000,00	liczba spakietowanych ofert / utworzonych sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (80 000,00)	Szt.	0	1	Sprawozdawczość Beneficjentów
wsk. II.3.3	Wspieranie inicjatyw wykorzystujących narzędzia informatyczne w kreowaniu wizerunku obszaru	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści, kuracjusze (realizatorzy: samorządy/ organizacje pozarządowe/ instytucje kultury)	Konkurs 650 000,00	liczba utworzonych narzędzi informatycznych (650 000,00)	Szt.	0	2	Sprawozdawczość Beneficjentów
III	CEL OGÓLNY	TWORZENIE I ROZWÓJ PARTNERSTW LOKALNYCH						
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2013 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. III	Liczba stworzonych programów współpracy międzysektorowej w obszarze			Sztuk	0	1	Dane LGD	
	Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych na 10 000			Sztuk	20	22	Dane Starostwa	

	mieszkańców							Powiatowego, GUS,
III.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców wzmocniająca lokalną tożsamość.						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego			Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru		
wsk. III.1	Liczba osób objętych działaniami aktywizacyjnymi (III.1.1)		osoby	0	200	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD		
	Liczba uczestników szkoleń (III.1.2)		osoby	0	200	Sprawozdawczość Beneficjentów, dane LGD		
Przedsięwzięcia			Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
Grupy docelowe		Nazwa		Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
			Początkowa 2015 r.		Końcowa 2022 r.			
wsk. III.1.1	Organizacja wydarzeń integrujących lokalne społeczności.	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizatorzy: samorządy/ organizacje pozarządowe/ instytucje kultury/kościóły i związki wyznaniowe)	projekt grantowy 300 000,00	liczba partnerskich wydarzeń (10 x 20 000,00)	Szt.	0	10	Sprawozdawczość Beneficjentów,
				liczba warsztatów pracy twórczej, pokazów lokalnych rękodzielników i artystów (6 x 6000)	Szt.	0	6	Sprawozdawczość Beneficjentów y,
				liczba wyjazdów studyjnych (2 x 7000)	Szt.	0	2	Sprawozdawczość Beneficjentów
				liczba operacji polegających na zakupie strojów regionalnych, instrumentów muz. służących zachowaniu dziedzictwa lok. (5x 10 000,00)	Szt.	0	5	Sprawozdawczość Beneficjentów

wsk. III.1.2	Podejmowanie inicjatyw na rzecz rozwoju III sektora.	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizator LGD)	Aktywizacja	liczba wyjazdów studyjnych służących wdrażaniu dobrych praktyk	Szt.	0	2	Dane LGD
				Liczba szkoleń dla grantobiorców	szt	0	4	Dane LGD
III.2	CEL SZCZEGÓŁOWY	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego						
Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego				Jednostka miary	Stan początkowy na 2014 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru	
wsk. III.2	Wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej (III.2.1; III.2.2)			osoby	10960	min. 11508	Sprawozdawczość Beneficjentów, ankiety ewaluacyjne, dane LGD	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
					Początkowa 2015 r.	Końcowa 2022 r.		
wsk. III.2.1	Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizatorzy: samorządy/ organizacje pozarządowe/ instytucje kultury)	projekt grantowy 300 000,00	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej (10 x 30 000)	Szt.	0	10	Sprawozdawczość Beneficjentów
wsk. III.2.2	Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej	Mieszkańcy obszaru LGD, turyści i kuracjusze (realizatorzy: samorządy/ organizacje pozarządowe/ instytucje kultury)	Konkurs 1 870 000	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej (1 370 000,00)	Szt.	0	20	Sprawozdawczość Beneficjentów
				Liczba powstałych szlaków o funkcji turystyczno-rekreacyjno-kulturalnej (500 000)	Szt.	0	1	Sprawozdawczość Beneficjentów

SUMA	8 485 600,00 Zł*
------	------------------

Źródło: Opracowanie własne na bazie wniosków z konsultacji społecznych prowadzonych metodami partycypacyjnymi w okresie październik 2014- grudzień 2015 r.

* 8 100 000,00 zł – Wdrażanie lokalnych strategii

162 000,00 zł – Projekt współpracy

224 500,00 zł – Plan komunikacyjny (aktywizacja)

W odniesieniu do kosztów bieżących związanych z funkcjonowaniem biura zakłada się osiągnięcie następujących wskaźników produktu i rezultatu, które poddawane będą monitoringowi:

Wskaźniki rezultatu		Jednostka miary	Stan początkowy na 2016 r.	Stan docelowy na 2023 r.	Źródło danych/ sposób pomiaru			
Liczba osób/ podm. które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze		osoby	0	90	Sprawozdania Beneficjentów, rejestr doradztwa			
Liczba osób, które odbyły szkolenia		osoby	0	25	Dane LGD			
Przedsięwzięcie	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
					Początkowa 2016 r.	Końcowa 2023		
1	Podnoszenie kompetencji zespołu odpowiedzialnego za wdrażanie LSR	Pracownicy, członkowie organów LGD	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników	Osobodni	0	60	Certyfikaty, zaświadczenia
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Osobodni	0	40	Certyfikaty, zaświadczenia
2	Doradztwo w biurze LGD	Mieszkańcy obszaru, potencjalni Beneficjenci		Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	200	Rejestr doradztwa
3	Funkcjonowanie biura LGD	Mieszkańcy, potencjalni beneficjenci		Liczba funkcjonujących biur LGD	Szt.	1	1	Dane LGD
SUMA			1 620 500,00 zł					

W ramach kosztów bieżących utrzymane będzie biuro z zatrudnionymi pracownikami na umowę o pracę, którzy będą m.in. podnosić swe kompetencje zgodnie z Planem szkoleń dla organów i pracowników LGD. Limit dla LGD „Królewskie Ponidzie” wynosi **1 845 000,00 zł**, z czego na realizację Planu komunikacyjnego zaplanowano 224 500,00 zł.

Wybór wskaźników jest adekwatny do przedsięwzięć wchodzących w skład określonej grupy celów.

W odniesieniu do ustalania **stanów początkowych** wskaźników produktu i rezultatu, które zamierzamy docelowo osiągnąć tworząc nową jakość, miejsce pracy, produkt, infrastrukturę przyjęto wielkość 0. W odniesieniu do liczby osób korzystających z infrastruktury turystycznej, okołoturystycznej, rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej; odwiedzających zabytki i obiekty dla tych wskaźników rezultatu przewidujących wzrost pewnych wielkości jako początkową wartość przyjęto posiadane dane zebrane przez LGD Stowarzyszenie „G5” oraz BLGD „Słoneczny Lider” w okresie programowania 2007-2013 wg stanu na koniec 2014 r. Wartości oszacowano na bazie sprawozdań końcowych LGD, sporządzonych na podstawie sprawozdań Beneficjentów oraz danych z instytucji związanych z obsługą ruchu turystycznego (CIT, PIT, muzea, ECB, uzdrowiska). Założono ich min. wzrost na poziomie 5%.

Stan docelowy wskaźników ustalono na podstawie podzielenia założonej na dane przedsięwzięcie kwoty pomocy przez średnią zakładaną wartość przypadającą na pojedynczy wskaźnik. W odniesieniu do wskaźników rezultatu innych niż wzrost liczby osób korzystających z infrastruktury czy odwiedzających zabytki opierano się na doświadczeniu z realizacji strategii w poprzednim okresie programowania (tj w kwestii uczestników szkoleń, spotkań, liczby osób objętych działaniami promocyjnymi) **Realizacja wskaźników będzie monitorowana** zgodnie z Procedurą ewaluacji i monitoringu, w czasie określonym we wspomnianej procedurze. Monitoringowi podlegał będzie zarówno proces realizacji operacji przez Beneficjentów, osiągania wskaźników, jaki i funkcjonowanie samej LGD. **Źródłem pomiaru** i weryfikacji realizacji wskaźników będą ankiety monitorujące i ewaluacyjne, których wzór określa Uchwała Zarządu nr 30/2015 z dnia 28.12.2015 .stanowiąca Zał. Nr 28 do WoPP. Stopień osiągania wskaźników liczony będzie narastająco w poszczególnych latach, w miarę realizacji LSR. Zakładany postęp rzeczowy oraz finansowy w odniesieniu **do czasu realizacji i budżetu** zobrazowany jest w Planie działania, który zawiera również analizę ryzyka związanego z wdrażaniem LSR i wskazuje ewentualne mechanizmy naprawcze.

Przedsięwzięcia określają ściśle rodzaj projektów, które przyczynią się do realizacji poszczególnych celów szczegółowych.

Cele szczegółowe są ze sobą **zintegrowane tematycznie**, a każdy z nich określa obszar interwencji, który prowadzi do osiągnięcia celu ogólnego. Wskaźniki produktu dobrano w taki sposób, żeby wprost realizowały przedsięwzięcia, przy wykorzystaniu różnego rodzaju działań w ich realizacji (np. szkolenia, wyjazdy studyjne, warsztaty, imprezy, publikacje, rajdy oraz działania infrastrukturalne). W macierzy określono również sposoby realizacji celów, po przeanalizowaniu ich adekwatności w stosunku do grup docelowych (projekty grantowe, konkursy, aktywizacja).

Diagnoza oraz analiza SWOT wskazała grupy defaworyzowane, którymi na obszarze LGD okazały się:

- **osoby o utrudnionym dostępie do rynku pracy** tj. w szczególności osoby do 35 roku życia (w tym po raz pierwszy wchodzący na rynek pracy); osoby 45+, którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia oraz osoby bezrobotne (w tym długotrwale bezrobotne), dla których dedykowany jest cały cel ogólny I; bezpośrednio przedsięwzięcie I.1.3 w ramach celu szczegółowego I.1 *Podjęcie i rozwój działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR* oraz pośrednio przedsięwzięcia I.1.1 i I.1.2.
- **osoby starsze** (w wieku poprodukcyjnym), dla których przewidziano działania w ramach III celu ogólnego tj. cel szczegółowy III.1 *Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców wzmacniająca lokalną tożsamość*; przedsięwzięcie III.1.1.
- **dzieci i młodzież** nie objęta ofertą spędzania czasu wolnego, dla których oferta budowana będzie w ramach celu szczegółowego III.2 *Rozwój oferty spędzania czasu wolnego przy wykorzystaniu projektów przedsięwzięć III.2.1., III.2.2*
- **organizacje pozarządowe**, których pozycję w lokalnym środowisku chcemy wzmacniać w ramach celu szczegółowego III *Integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców wzmacniająca lokalną* dedykując im przedsięwzięcie III.1.2 oraz premiowanie w kryteriach dostępu we wszystkich pozostałych zakresach i formach wsparcia dla partnerskich inicjatyw (poza przedsiębiorczością).

Formułując poszczególne cele i wskaźniki wzięto pod uwagę **opinię społeczności lokalnej**, która aktywnie włączyła się w ten proces. Tabela celów i wskaźników poddana konsultacjom (spotkania na gminach i strona internetowa) uległa znacznym modyfikacjom i po uwzględnieniu sugestii i wniosków z konsultacji przybrała zaprezentowaną powyżej formę.

Niniejsza LSR jest **strategią jednofundusową**, opartą na Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W swych założeniach kontynuuje politykę LGD Stowarzyszenie „G5” i BLGD „Słoneczny Lider” (oraz strategii rozwoju Gmin Tuczępy i Gnojno) przyczyniając się kompleksowego rozwiązywania problemów w obszarze. Wszystkie dane zawarte w matrycy celów mają przyczynić się do osiągnięcia misji LGD. Przyjęte do realizacji w ramach LSR **cele** są również w pełni **zgodne** z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w szczególności z **Priorytetem 6B** *Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*. Kryteria wyboru zostały skonstruowane tak, by realizując LSR pośrednio wspierać cele i efekty **Priorytetu 5** *Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu* oraz **Priorytetu 5** *Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich*.

V.3 SPOSOBY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ

Planując realizację LSR przyjęto pewien Plan działania, który jest zał. Nr 3 do niniejszego dokumentu. Po licznych konsultacjach prowadzonych różnymi metodami określono harmonogram ogłaszanych konkursów, grupy docelowe, ilościowo określono wskaźniki produktu, przypisano im odpowiednie wskaźniki rezultatu oraz zaplanowano budżet.

Zaprojektowana powyżej matryca celów wskazuje, że LGD będzie prowadziła nabory wniosków w ramach konkursów grantowych oraz w ramach pozostałych działań i projektu współpracy.

LGD planuje 4-krotny nabór projektów grantowych w ramach przedsięwzięć:

II.1.1 Renowacja i modernizacja dziedzictwa historycznego na obszarze LGD;

II.2.1 Działania w zakresie promocji walorów turystyczno-kulturowych;

III.1.1 Organizacja wydarzeń integrujących lokalne społeczności;

Granty o wartości 300 000,00 będą ogłaszane pod poszczególne przedsięwzięcia i zaplanowano dla nich 90% poziom dofinansowania. Projektami grantowymi chcemy szczególnie zaktywizować organizacje pozarządowe, które w poprzedniej perspektywie finansowej wykazały duże zaangażowanie dotacjami w ramach Małych projektów. Tą tendencją rozwojową chcemy utrzymać, tym bardziej, że podczas spotkań roboczych w trakcie pracy nad LSR, samorządy zadeklarowały duży poziom wsparcia dla inicjatyw społecznych realizowanych przez III sektor. Tym samym cel dotyczący tworzenia partnerstw może być dobrą platformą do współpracy NGO z JST oraz NGO z NGO (analiza SWOT wykazała braki w tym zakresie).

Matryca określa szczegółowo przedsięwzięcia, które realizowane będą w drodze **konkursów**, a zapisane w niej działania w zakresie aktywizacji odpowiadają wskaźnikom wynikającym z Planu komunikacji (Zał. Nr 5 do LSR). Konkursy –poza przedsiębiorczością – będą ogłoszone głównie w zakresie budowy, przebudowy i modernizacji infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej oraz w zakresie Tworzenia sieci usług turystycznych (II.3.2 i II.3.3) tj. zbudowania partnerstwa podmiotów świadczących usługi turystyczne i skomercjalizowania szlaków turystycznych (sprzedawanych jako pakiety pobytowe).

W matrycy wykazano, że LGD zamierza realizować **1 Projekt współpracy**. W swym założeniu przedsięwzięcie to będzie realizowane w Partnerstwie 5 LGD: „Dorzecze Wisły”, „Perły Czarnej Nidy”, Ziemia Jędrzejowska „Gryf”, „Ponidzie” i „Królewskie Ponidzie” i ma na celu zinventaryzowanie, uporządkowanie oraz oznakowanie, a następnie szeroką promocję turystycznych szlaków na obszarze realizacji. W zasięgu działania wszystkich LGD, które wyraziły wolę współpracy istnieje całe mnóstwo różnorodnych szlaków: wodnych, rowerowych, pieszych, nornic walking, edukacji przyrodniczej i historycznej, lecz są

w dużej mierze rozmyte w obszarze, słabo oznakowane i niewystarczająco promowane. Szczegółowy opis planowanego do realizacji projektu o roboczej nazwie „Świętokrzyskie szlaki – bądź gotowy na przygody!” zawiera Zał nr 28 do WoPP.

Postęp realizacji będzie na bieżąco monitorowany w oparciu o Procedurę ewaluacji i monitoringu (Zał. Nr 3 do LSR) i w razie konieczności wprowadzane będą instrumenty aktualizacji przyjętych założeń strategicznych, co reguluje Procedura aktualizacji LSR (Zał. Nr 1 do LSR).

Cele ogólne i szczegółowe oraz odpowiadające im przedsięwzięcia zaplanowano tak, aby wszystkie one w sposób spójny i kompleksowy, z użyciem różnych metod (konkurs, projekt grantowy, projekt współpracy, aktywizacja) i zaangażowaniem różnych sektorów (organizacje pozarządowe, JST, kościoły i związki wyznaniowe, przedsiębiorcy i mieszkańcy) realizowały misję LGD. Wskaźniki produktu określone zostały w sposób mierzalny i ambitny w odniesieniu do planowanych środków finansowych. Plan działania zakłada ich racjonalny stopień wdrażania w podziale na **3 czasookresy**, w których przeprowadzane będzie ewaluacja LSR oraz Planu komunikacyjnego.

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.

VI.1 FORMY WSPARCIA OPERACJI W RAMACH LSR

Określenie sposobu oceny operacji oraz przyjęte kryteria wyboru zostały opracowane z udziałem społeczności lokalnej co gwarantuje ich akceptowalność, przejrzystość, niedyskryminujący charakter oraz nie budzi wątpliwości liczba punktów przyznawanych przez Radę (brak kryteriów pozwalających na uznaniowość członków Rady w procesie oceny i wyboru operacji).

W okresie programowania 2014-2020 za pośrednictwem LGD realizowane będzie wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER. LGD w ramach LSR zakłada realizację następujących typów operacji:

1). Operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez Radę, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa.

Pomoc przyznawana będzie na **konkursy** z zakresu:

1. Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych – LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji **90%** kosztów kwalifikowanych;

2. Rozwój przedsiębiorczości, przez:

a). podejmowanie działalności gospodarczej – LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie jako płatność ryczałtową (premia) w wysokości **100 000,00 zł** na jednego Beneficjenta jako **100%** wparcia. Wysokość premii została ustalona w oparciu o konsultacje społeczne w ramach planu włączenia z potencjalnymi Beneficjentami, którzy wykazali zainteresowanie uzyskaniem wsparcia w ramach ww działania. Przy projektowaniu wysokości premii wzięto również pod uwagę doświadczenia poprzedniego okresu programowania i wysokości wnioskowanych dotacji dla podejmujących działalność gospodarczą w jako mikroprzedsiębiorstwa.

b). tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych będących przedsiębiorstwami spożywczymi, w których jest prowadzona działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzenia tej żywności na rynek, przy czym podstawą działalności tego przedsiębiorstw jest przetwarzanie - LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w wysokości 500 000,00. zł. Na obszarze LGD planowana jest realizacja 1 inwestycji tego typu, gdzie wnioskodawcą będzie j.s.t więc zakłada się wsparcie na poziomie **63,63%**

c). rozwijanie działalności gospodarczej – LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji **70%** kosztów kwalifikowanych.

d). podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w zakresie: podejmowanie działalności gospodarczej, lub tworzenia i rozwoju inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych lub rozwijania działalności gospodarczej.

3. Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą na obszarze wiejskim objętym LSR w ramach krótkich łańcuchów dostaw lub w zakresie świadczenia usług turystycznych lub w zakresie rozwijania rynków produktów lub usług lokalnych, w tym usług turystycznych. LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji **90 %** kosztów kwalifikowanych.

5. Zachowanie dziedzictwa lokalnego - LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji 90 % kosztów kwalifikowanych.

6. Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej - LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji **90 %** kosztów kwalifikowanych.

8. Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych - LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie refundacji **90 %** kosztów kwalifikowanych.

Dla **jednostek sektora finansów publicznych** w każdym konkursie intensywność pomocy w ramach operacji nie przekroczy **63,63%**.

2). Projekty grantowe – jest to operacją, której beneficjent będący LGD udziela innym podmiotom wybranym przez LGD, zwanym dalej „grantobiorcami”, grantów będących środkami finansowymi programu powierzonymi przez LGD grantobiorcami na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji. Projekty grantowe są projektami komplementarnymi i łącznie przyczyniają się do realizacji, założonych dla danej "operacji grantowej", celów i wskaźników.

LGD zaplanowała ogłoszenie 6 konkursów grantowych, które wskazano w rozdz. V. LGD „Królewskie Ponidzie” zakłada wsparcie w formie zaliczki i dofinansowanie na poziomie **90 %** kosztów kwalifikowanych.

Przyjęty w większości zakresów poziom finansowania w wysokości **90%** jest świadomą decyzją LGD, gdyż wychodzimy z założenia, że wymaganie wkładu własnego (rzeczowego bądź finansowego) spowoduje, że projekty będą bardziej przemyślane i rozsądnie planowane. Poza tym uchroni to LGD przed przypadkowością wniosków składanych przez Beneficjentów, dla których główną motywacją jest atrakcyjna forma finansowania, a niekoniecznie interes społeczny. 100% finansowanie założone jest tylko w podejmowaniu działalności gospodarczej, gdyż tu nie ma mowy o przypadkowości, a biznesplan i groźba zwrotu dotacji w przypadku poważnych odstępstw od jego zapisów, jest mechanizmem zabezpieczającym przed nieprzemyślanym działaniem.

VI.2 CEL TWORZENIA PROCEDUR

Procedura oceny i wyboru należy do wyłącznej kompetencji Rady. Procedury będą podane do wiadomości publicznej na stronie internetowej www.krolewskieponidzie.pl Wybór operacji, o których mowa wyżej, dokonywany jest w formie uchwały Rady, w której skład wchodzi przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne – określone zgodnie z przepisami krajowymi – ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. Po złożonych oświadczeniach przez członków Rady przygotowana jest lista biorących udział w ocenie poszczególnych wniosków, oraz prowadzony jest rejestr interesów członków Rady, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami.

Na podstawie § 17 pkt. 3 ppkt. 3.10 Statutu LGD Walne Zebranie Członków przyjmuje Regulamin Pracy Rady, który stanowi Zał. Nr 19 do WoPP.

Regulamin szczegółowo określa strukturę wewnętrzną organu, podział kompetencji pomiędzy poszczególnych członków organu, tryb zwoływania i przebieg posiedzeń, sposób dokumentowania posiedzeń. Ponadto w Regulaminie zawarte są postanowienia (§ 8 pkt. 3) dotyczące procedury wyłączenia członków Rady z głosowania, w każdej sytuacji, gdy zachodzi wątpliwość co do ich bezstronności. Uzupełniająco regulacje w tej mierze zawiera *Procedura wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju*. Zarząd LGD posiada kompetencje do opracowania i przyjęcia procedur wyborczych, koniecznych do prawidłowego funkcjonowania LGD.

Na posiedzeniu w dniu 28.12.2015 r. Zarząd Stowarzyszenia przyjął w drodze uchwał następujące procedury:

- **procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020** – uchwała nr 23/2015 stanowiąca załącznik nr 10 do WoPP,
- **procedura wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020** – uchwała nr 22/2015 stanowiąca załącznik nr 9 do WoPP;
- **procedura ustalania kryteriów wyboru operacji i ich zmiany** – uchwała nr 24/2015 stanowiąca załącznik nr 11 do WoPP;
- **procedura ustalania kryteriów wyboru grantobiorców i ich zmiany** – uchwała nr 25/2015 stanowiąca załącznik nr 12 do WoPP.

VI.3 ZAKRES PROCEDUR

Jednym z ważniejszych aspektów wdrażania strategii jest sprawny przebieg stosowanych procedur oceny wniosków, stosowanych w oparciu o lokalne kryteria oceny.

Procedury Lokalnej Grupy Działania mają na celu zagwarantowanie prawidłowości wyboru operacji. Rada obraduje na posiedzeniach zwoływanych zgodnie z postanowieniami § 19 ust.5 Statutu. Z każdego Posiedzenia Rady przygotowany jest **protokół, który publikowany** jest na stronie Internetowej Stowarzyszenia, zawierający informację o wyłączeniu z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem, których wniosków wyłączenie dotyczy. Posiedzeniu przewodniczy Przewodniczący, a w przypadku jego nieobecności inny Członek Rady wybrany na Posiedzeniu spośród osób uczestniczących. Członkowie Rady mają obowiązek osobistego uczestniczenia w posiedzeniach mających na celu ocenę i wybór operacji. Nie dopuszcza się udziału osób trzecich w podejmowaniu decyzji. Członek Rady może dwukrotnie nie uczestniczyć w posiedzeniu Rady bez usprawiedliwienia. Wobec członków Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach organu decyzyjnego lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny) stosuje się działania dyscyplinujące.

Procedura wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 innych niż granty wskazuje na obowiązek przygotowania Regulaminu naboru, który określał będzie w szczególności: zakres tematyczny operacji, termin, miejsce i formę składania wniosków, formę wsparcia, wzór wniosku o udzielenie wsparcia, wzór umowy

o udzielenie wsparcia, wzór wniosku o płatność, kryteria wyboru operacji wraz ze wskazaniem minimalnej liczby punktów, których uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji, przyjęte Uchwałą Zarządu, informację o wymaganych dokumentach, potwierdzających spełnienie warunków udzielenia wsparcia oraz kryteriów wyboru operacji, wskazanie wysokości limitu środków w ramach ogłoszonego naboru, informację o możliwości i sposobie złożenia protestu, sposób podania do publicznej wiadomości wyników naboru, formę i sposób udzielania wnioskodawcy wyjaśnień w kwestiach dotyczących naboru.

Członkowie Rady zobowiązani są złożyć oświadczenie o: **bezstronności w podejmowaniu decyzji, przynależności do grup interesów.**

W oświadczeniach o bezstronności wyłączenia dotyczą przypadki, w których członek organu decyzyjnego jest wnioskodawcą, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony.

Zgodnie z Regulaminem Pracy Rady uchwały podejmowane będą w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów przy udziale co najmniej połowy składu Rady. Ocena każdego wniosku powierzana będzie trzem, nie należącym do jednej grupy interesów, bezstronnym w ocenie członkom Rady. Jeżeli którakolwiek z trzech ocen różni się będzie o więcej niż 50% od średniej dla danego wniosku, będzie ona odrzucana, a wniosek zostaje powierzony do oceny kolejnemu członkowi Rady, który spełnia warunek określony powyżej. Ocena kolejnego członka Rady jest oceną ostateczną. Ocena zgodności operacji z LSR oraz ocena wniosku według kryteriów wyboru operacji dokonywana jest przez Radę w drodze stosownej uchwały.

Procedura zapewnia Wnioskodawcy możliwość wniesienia protestu zgodnie z przepisami art. 22 ustawy o RLKS.

W przypadku stosowania elektronicznego systemu dokonywania wyboru operacji, bezpieczeństwo danych osobowych będzie zachowywane w myśl przyjętej przez Zarząd uchwały nr 15/2015 z dnia 02.12.2015 wprowadzającej Politykę Bezpieczeństwa Ochrony Danych Osobowych.

Procedura przeprowadzania konkursów grantowych w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 wskazuje na obowiązek przygotowania Regulaminu naboru, który określać będzie w szczególności: przedmiot konkursu, w tym typ projektów podlegających dofinansowaniu, formę konkursu, termin, miejsce i formę składania wniosków grantowych i sposób uzupełniania w nich braków formalnych oraz poprawiania w nich oczywistych omyłek, wzór wniosku grantowego, wzór umowy powierzenia grantu, wzór sprawozdania z realizacji zadań wynikających z projektu grantowego, kryteria wyboru grantów, przyjęte Uchwałą Zarządu, wraz ze wskazaniem minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru grantu, kwotę przeznaczoną na dofinansowanie grantów w konkursie, poziom minimalnego i maksymalnego dofinansowania, rodzaje i poziomy dopuszczanego wkładu własnego, informację o możliwości i sposobie złożenia odwołania, sposób podania do publicznej wiadomości wyników konkursu, formę i sposób udzielania wnioskodawcy wyjaśnień w kwestiach dotyczących konkursu.

W terminie wynikającym z obowiązujących przepisów prawa oraz określonych w Regulaminie Konkursu na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Stowarzyszenia publikowana będzie informacja o prowadzonym naborze wniosków grantowych. Złożone wnioski grantowe sprawdzane będą pod względem formalnym na podstawie Karty weryfikacji formalnej wniosku grantowego. Ocena każdego wniosku grantowego powierzana będzie trzem bezstronnym w ocenie członkom Rady. Jeżeli okaże się, że którakolwiek z trzech ocen różni się o więcej niż 50% od średniej dla danego wniosku grantowego, będzie ona odrzucana, a wniosek zostanie powierzony do oceny kolejnemu bezstronnemu członkowi Rady. Ocena kolejnego bezstronnego członka Rady, o której mowa powyżej, jest oceną ostateczną. Projektom uznanym za zgodne z LSR jednocześnie przydzielane będą punkty stanowiące średnią sumy punktów przyznanych przez każdego oceniającego członka Rady oddzielnie zgodnie z kryteriami wyboru grantów określonymi dla danej kategorii. Pracownik stowarzyszenia sprawuje nadzór nad przebiegiem oceny wniosków grantowych w zakresie zgodności konkursu z przepisami ustawy i regulaminem konkursu.

Niezwłocznie po dokonaniu oceny wniosków grantowych na stronie Internetowej LGD **publikowany będzie Protokół z posiedzenia.**

W przypadku wpłynięcia odwołania ocena wniosku grantowego, którego odwołanie dotyczy, powierzana będzie ponownej ocenie przez trzech bezstronnych członków Rady, którzy nie brali udziału w ocenie, której dotyczyło odwołanie.

Niezwłocznie po dokonaniu przez Radę wyboru wniosków grantowych przygotowywane będą:

- a) umowy powierzenia grantu zgodnie z obowiązującymi wytycznymi,
- b) weksle in blanco wraz z deklaracjami wekslowymi.

Umowa o powierzenie grantu zawierana między grantobiorcą a beneficjentem projektu grantowego określa w szczególności:

- a) zadania grantobiorcy objęte grantem;
- b) kwotę grantu i wkładu własnego;
- c) warunki przekazania i rozliczenia grantu;
- d) zobowiązanie do zwrotu grantu w przypadku wykorzystania go niezgodnie z celami projektu grantowego;
- e) zobowiązanie do poddania się kontroli przeprowadzanej przez grantodawcę lub uprawnione podmioty.

Po podpisaniu umów powierzenia grantu i weksli in blanco wraz z deklaracjami wekslowymi grantobiorcom wypłacana jest niezwłocznie zaliczka, w kwocie wynikającej z ww. umowy powierzenia grantu. Wkład własny do projektu grantowego może mieć formę wkładu finansowego bądź rzeczowego.

W ramach prowadzonego przez LGD monitoringu wdrażania projektów grantowych LGD przeprowadza kontrolę, a grantobiorca informowany jest o: spotkaniu monitorującym i/lub wizycie kontrolnej.

Grantobiorca po zakończonym etapie realizacji projektu lub zrealizowaniu powierzonego zadania, w terminie wynikającym z umowy powierzenia grantu, składa sprawozdanie cząstkowe lub końcowe – na formularzu udostępnionym przez LGD.

Na podstawie złożonych sprawozdań przygotowywany będzie do Samorządu Województwa Świętokrzyskiego wniosek o płatność z realizacji projektu grantowego.

Powyższe procedury opracowano w taki sposób, aby żadnych wątpliwości nie budził sposób przyznawania punktów oraz tworzenia list rankingowych projektów poddanych ocenie przez Radę LGD.

VI.4 FORMUŁOWANIE KRYTERIÓW WYBORU

W związku z ogłaszanymi przez LGD projektami grantowymi, oraz konkursami na operacje w zakresie innym niż granty, przyjęto Lokalne Kryteria Wyboru operacji (LKW) stanowiące odpowiednio załącznik nr 12 i 11 do WoPP. **Zasady tworzenia i zmiany kryteriów zostały skonsultowane ze społecznością lokalną.** Kryteria są ustalone zgodnie z wymogami określonymi w programach/przepisach dla poszczególnych EFSI. Posiadają metodologię wyliczenia, są mierzalne oraz zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium, niebudzące wątpliwości interpretacyjnych. Posiadają dodatkowe uzasadnienia (wynikające z analizy SWOT oraz diagnozy obszaru), ich sposób przyznawania wag nie powinien budzić wątpliwości. Zasady ustalania lub zmiany kryteriów są przejrzyste. Lokalne kryteria wyboru uwzględniają powiązania z diagnozą obszaru, analizą SWOT oraz celami i wskaźnikami. Zakłada się stosowanie tych samych kryteriów w całej procedurze wyboru w ramach danego naboru.

Lokalne Kryteria Wyboru operacji podzielono ze względu na planowane przez LGD przedsięwzięcia na LKW dotyczące:

1). Konkursów Grantowych:

a). Dla wnioskodawców niebędących jednostkami sektora finansów publicznych: Przedsięwzięcia II.1.1 Renowacja i modernizacja dziedzictwa historycznego na obszarze LGD, Przedsięwzięcia II.2.1 Działania w zakresie promocji walorów turystyczno-kulturowych, Przedsięwzięcia III.1.1 Organizacja wydarzeń integrujących lokalne społeczności, Przedsięwzięcia III.2.1 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej, określono wspólne LKW (Załącznik Nr 7 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

b). Dla wnioskodawców będących jednostkami sektora finansów publicznych: Przedsięwzięcia II.1.1 Renowacja i modernizacja dziedzictwa historycznego na obszarze LGD, Przedsięwzięcia II.2.1 Działania w zakresie promocji walorów turystyczno-kulturowych, Przedsięwzięcia III.1.1 Organizacja wydarzeń integrujących lokalne społeczności, Przedsięwzięcia III.2.1 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej określono wspólne LKW (Załącznik Nr 6 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

2). Konkursów w zakresie innym niż granty:

a). Przedsięwzięcie I.1.1 Wsparcie inicjatyw gospodarczych w istniejących mikro i małych przedsiębiorstwach (Załącznik Nr 1 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

b). Przedsięwzięcie I.1.2 Wspieranie inicjatyw gosp. wykorzystujących produkty lokalne w rozwoju sektora żywnościowego (Załącznik Nr 2 do uchwały nr 26 /2015 r. z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

c). Przedsięwzięcie I.1.3 Wsparcie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (Załącznik Nr 3 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

d). dla wnioskodawców niebędących jednostkami sektora finansów publicznych: Przedsięwzięcia II.3.2 Tworzenie sieci usług turystycznych - pakietowanie usług turystycznych, Przedsięwzięcia II.3.3 Wspieranie inicjatyw wykorzystujących narzędzia informatyczne w kreowaniu wizerunku obszaru, Przedsięwzięcia III.2.2 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury sportowej i kulturalnej określono jedno, wspólne LKW (Załącznik Nr 4 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

e). dla wnioskodawców będących jednostkami sektora finansów publicznych: Przedsięwzięcia II.3.2 Tworzenie sieci usług turystycznych - pakietowanie usług turystycznych, Przedsięwzięcia II.3.3 Wspieranie inicjatyw wykorzystujących narzędzia informatyczne w kreowaniu wizerunku obszaru, Przedsięwzięcia III.2.2 Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury sportowej i kulturalnej określono jedno, wspólne LKW (Załącznik Nr 5 do uchwały nr 26 /2015 z dnia 28.12.2015 r. w sprawie przyjęcia Lokalnych Kryteriów Wyboru Operacji).

Kryteria wyboru operacji i grantobiorców są: obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, powiązane z diagnozą obszaru, bezpośrednio przyczyniają się do wyboru operacji. Kryteria posiadają dodatkowe opisy oraz sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości. Dookreślono w zakresie minimalnym i maksymalnym wartości wraz z opisaniem zasad przyznawania punktów w przedziale minimum – maksimum.

Lokalne Kryteria Wyboru dla poszczególnych działań zostały przyjęte Uchwałą Zarządu nr 26/2015 z dnia 28.12.2015 r.

Przyjęte procedury ustalania i zmiany kryteriów zawierają w szczególności tryb uchwalania i zmiany kryteriów wyboru ze wskazaniem kompetencji poszczególnych organów LGD oraz wymogi odnośnie wnioskowania o zmianę kryterium wyboru.

LGD planuje premiowanie operacji spełniających w szczególności jedno lub kilka kryteriów:

1. Wybór operacji o wkładzie własnym przekraczającym intensywność pomocy określoną w:
 - projektach grantowych - zakłada się 10 % udział wkładu własnego beneficjenta (finansowy lub rzeczowy). Preferowane będą wnioski przewidujące większy niż wymagany udział wkładu własnego.
 - pomoc przyznawana na operacje w zakresie innym niż grantowe - w zależności od ocenianego za pomocą LKW przedsięwzięcia, zakłada się odpowiedni udział wkładu własnego beneficjenta. Preferowane będą wnioski przewidujące większy niż wymagany udział wkładu własnego.
2. Generujące nowe miejsca pracy:
 - W przypadku konkursów na realizację operacji z zakresu zakładania działalności gospodarczej, rozwijania przedsiębiorczości oraz dywersyfikacji źródeł dochodu stosuje się kryterium odnoszące się do tworzenia nowych miejsc pracy. Wyżej punktowane będą operacje zakładające utworzenie większej liczby miejsc pracy niż zakłada minimum. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w zagrożeniach wykazano niedobór miejsc pracy na lokalnym rynku i stosunkowo wysoki poziom bezrobocia.
3. Wnioskodawcą jest osoba niezatrudniona na umowę o pracę:
 - Preferuje się projekty składane przez wnioskodawcę nie będącego zatrudnionym na umowę o pracę. Zakłada się przedstawienie przez Wnioskodawcę kserokopii dokumentów potwierdzających brak zatrudnienia (zaświadczenie z ZUS) potwierdzone za zgodność z oryginałem przez pracownika biura LGD; kryterium w pierwszej kolejności będzie premiować osoby podejmujące działalność na własny rachunek i odchodzące z bezrobocia.
4. Operacja wykorzystuje innowacyjne rozwiązania produktowe, technologiczne, zarządcze i środowiskowe:
 - Operacja zakłada wykorzystanie innowacji, które zdefiniowano w rozdz. VI.5 LSR. Kryterium adekwatne do analizy SWOT i Diagnozy Obszaru. Preferujemy projekty proponujące oryginalne i nowatorskie rozwiązania nastawione na innowacyjne działania i niestandardowe rozwiązania. Członkowie Rady decydować będą o tym, że operacja spełnia definicję innowacyjności na podstawie przedstawionej argumentacji wnioskodawcy, własnej wiedzy oraz znajomości obszaru objętego LSR.
5. Zastosowanie działań mających pozytywny wpływ na środowisko:
 - Preferowane będą operacje mające pozytywny wpływ na środowisko naturalne. W zagrożeniach dla obszaru znajdują się inwestycje negatywnie oddziałujące na środowisko, kryterium ma ograniczać dostępność takich inwestycji do realizacji w ramach LSR. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w mocnych stronach wykazano że jest to obszar czysty ekologicznie wolny od zanieczyszczeń przemysłowych.
6. Podmioty zakładające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne:
 - Preferuje się operacje które zakładają wykorzystanie lokalnych zasobów (produktów, usług). Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano rozdrobnione rolnictwo (mała ilość grup producenckich i zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego oraz brak alternatywnych sposobów zatrudniania mieszkańców wsi, brak zakładów przetwórstwa rolnego i lokalnych rynków zbytu).
7. Realizacja operacji na wpływ na sytuację grupy defaworyzowanej na obszarze.
 - Preferowane będą operacje mające wpływ na sytuację osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy, określone w LSR jako defaworyzowane, którymi są osoby do 35 roku życia (w tym po raz pierwszy wchodzący na rynek pracy); osoby 45+, którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia oraz osoby bezrobotne (w tym długotrwale bezrobotne). Przy spełnieniu minimum jednego warunku wnioskodawca otrzymuje 5 pkt. (szczegółowo opisano w rozdz. II Diagnoza obszaru). Kryterium adekwatne do analizy SWOT oraz Diagnozy Obszaru .
Przez wpływ rozumiemy poprawę warunków życia osób z grup defaworyzowanych. Kryterium adekwatne do Diagnozy Obszaru.
8. Rozwój branży turystycznej i okolicy turystycznej:
 - Preferuje się operacje służące rozwojowi branży turystycznej i okolicy turystycznej w oparciu o lokalne zasoby, w szczególności skierowane na tworzenie i rozbudowę bazy turystycznej i usług na rzecz turystyki. Kryterium jest adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach wykazano min. niewystarczająca infrastruktura turystyczna, słabo rozwiniętą bazę gastronomiczną i noclegową, słabe oznakowanie infrastruktury turystycznej.
9. Operacje z zakresu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej gwarantują spójność terytorialną w zakresie włączania społeczności, LGD w kryteriach wyboru preferuje operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

Przyjęte procedury oraz lokalne kryteria wyboru są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS (w szczególności ustawa o RLKS, przepisy szczegółowe dla EFSI), niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności, przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, szczególnie regulują sytuacje wyjątkowe (określono co najmniej sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów), zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu.

VI.5 INNOWACYJNOŚĆ – DOTYCZĄCA CAŁEGO PROCESU TWORZENIA I REALIZACJI LSR

Innowacja to nowe lub istotnie ulepszone produkty (wyroby lub usługi), procesy i metody (marketingowe, techniczne i organizacyjne w zakresie praktyk biznesowych, organizacji miejsca pracy bądź relacji ze środowiskiem zewnętrznym) z punktu widzenia wdrażającego je podmiotu. Innowacja obejmuje pełne spektrum nowości - od nowości na skalę światową, poprzez nowości na skali rynku, na którym działa podmiot, po nowości tylko z punktu widzenia danego podmiotu⁷.

Innowacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju polega na wdrożeniu kompleksowych rozwiązań przy wykorzystaniu walorów i specyfiki obszaru LGD w oparciu o przedsięwzięcia w niej zaplanowane. Zastosowanie innowacyjnego podejścia ma za zadanie wyjście naprzeciw problemom wynikającym z analizy SWOT, a więc zintegrowanie różnych środowisk na obszarze działania „Królewskiego Ponidzia” tj. podmioty publiczne, społeczne i gospodarcze. Dynamizm zmian rozwojowych w wymiarze krajowym, regionalnym oraz lokalnym skłania LGD do wzięcia pod uwagę nowatorskich na obszarze działania LGD metod rozwiązania problemów.

Innowacyjność na etapie realizacji LSR przejawia się w misji LGD mówiącej o tworzeniu partnerstw kreujących markę obszaru LGD.

Budowa platformy wzajemnej współpracy bazującej na rynku lokalnym i czerpiącej z jego dóbr i usług to innowacyjne podejście do prowadzenia biznesu na obszarze LGD. Poprzez wykorzystywanie dóbr i usług pochodzących z rynku lokalnego wpływa się realnie na rozwój gospodarczy własnego regionu. Tworzenie trwałych partnerstw w przypadku projektów dofinansowanych w ramach zakresu innego niż wspieranie przedsiębiorczości, rozumiane będzie, jako ścisła współpraca pomiędzy NGO a jednostkami samorządu terytorialnego oraz pomiędzy NGO a NGO. Wnioski wyciągnięte z warsztatów przeprowadzanych z lokalną społecznością, jednoznacznie wykazały konieczność integrowania tego środowiska, nie tylko dla dobra lokalnej społeczności, w ramach której działają, ale dla całego społeczeństwa obszaru działania „Królewskiego Ponidzia”, także przy wsparciu ze strony samorządów.

Innowacyjność LSR zauważyć można również na etapie tworzenia dokumentu. Związane jest to z organizacją spotkań fokusowych oraz warsztatów rozwoju lokalnego, których tematem była analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dotyczących obszaru LGD, a także badanie i ocena najważniejszych potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Spotkania te odbyły się przy udziale społeczności lokalnej z terenu całego powiatu buskiego, składającej się z przedstawicieli różnych grup społecznych stanowiących przekrój środowisk obszaru LGD, począwszy od młodzieży, organizacji pozarządowych, nauczycieli, poprzez przedsiębiorców, rolników, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych oraz osoby chcące założyć działalność gospodarczą. Mieszkańcy biorący udział w spotkaniach i warsztatach, dzięki pomocy prowadzącego, sami stworzyli analizę SWOT powiatu buskiego, w oparciu o własne doświadczenia i spostrzeżenia, a więc od początku współdecydowali o zapisach, które znajdują się w Strategii. Z metodycznego punktu widzenia jest to technika z najwyższego szczebla zaangażowania społeczności lokalnej. Powyższy sposób realizacji warsztatów zapewnił najwyższy możliwy stopień partycypacji społecznej. Dzięki takiemu podejściu proces „uspołeczniania” Strategii na poziomie jej budowy należy ocenić bardzo wysoko⁸. Ponadto samo konstruowanie niniejszej Strategii przez zespół składający się z pracowników Biura LGD oraz członków Zarządu, a nie firmę zewnętrzną, jest innowacją na skalę województwa, a nawet i szerszą.

Istotną kwestią jest również określenie, w jaki sposób projekty realizowane przez beneficjentów mogą być innowacyjne, gdyż potencjalni Wnioskodawcy muszą być świadomi, że innowacyjność ich operacji stanowić będzie istotne kryterium wyboru projektów zgłaszanych do realizacji w ramach LSR. Innowacyjność nie tylko będzie podlegała ocenie przez Radę LGD i wpływać na pozycję wniosku na liście rankingowej operacji skierowanych do dofinansowania, ale w dalszej perspektywie określi pozycję i konkurencyjność przedsiębiorstwa na rynku, bądź stanowić będzie o atrakcyjności podejmowanych działań przez inne podmioty.

Innowacyjność projektu realizowanego w ramach LSR postrzegana i rozpatrywana będzie w kilku płaszczyznach:

- **innowacyjność produktowa** przejawiająca się w:
 - kreowaniu nowych produktów i usług (w tym turystycznych i rekreacyjnych)
 - wykorzystywaniu zasobów: lokalnych, przyrodniczych do tworzenia produktów lokalnych i produktów wizytówek (rozwijane produkty tradycyjne lub zupełnie nowe koncepcje produktów)
 - rozszerzaniu działalności organizacji pozarządowych o nowe akcje, usługi
- **innowacyjność technologiczna** - sprowadzająca się do zmian w stosowanych metodach wytwórczych, polegająca na wprowadzaniu przez przedsiębiorstwa nowych maszyn lub urządzeń; odnosząca się do:
 - wykorzystywania nowoczesnych technologii w celu wytwarzania produktów
 - przywracania tradycyjnych metod wytwarzania dóbr konsumpcyjnych z zastosowaniem nowoczesnych technologii w celu wytwarzania wysoko konkurencyjnych produktów

⁷ Oslo Manual 2005, OECD/Eurostat

⁸ Dr hab. Piotr Nowak, mgr Adam Dąbrowski – „Raport z przeprowadzonych warsztatów partycypacyjnych na terenie Stowarzyszenia LGD „Królewskie Ponidzie”, Kraków 2015 r.

- inwestycji zwiększających konkurencyjność poprzez budowę lub rozbudowę infrastruktury, wyposażenie w nowoczesny sprzęt lub technologie
- **innowacyjność zarządcza** - to zmiany w funkcjonowaniu organizacji wprowadzone w celu podniesienia efektywności działań (na przykład nowe metody marketingu czy zarządzania, partnerstwo); polegająca na:
 - nowym zorganizowaniu współpracy pomiędzy podmiotami lokalnymi
 - tworzeniu trwałych sieci kooperacji pomiędzy lokalnymi podmiotami
 - wykorzystaniu nowych technologii w komunikacji społecznej mieszkańców LGD
- **innowacyjność środowiskowa** - to wszelkie formy innowacji zmierzające do znacznego i widocznego postępu w postaci zrównoważonego rozwoju, poprzez ograniczanie oddziaływania na środowisko lub osiąganie większej skuteczności i odpowiedzialności w zakresie wykorzystywania zasobów, w tym energii. Zadania realizowane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD mają być realizowane w taki sposób, aby nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu. Innowacyjność środowiskowa prezentuje się jako:
 - zmiana wzorców konsumpcji i produkcji oraz rozwijanie technologii, produktów lub usług ograniczających oddziaływanie na środowisko
 - zrównoważone rozwiązania, które lepiej wykorzystują cenne zasoby i ograniczają negatywny wpływ gospodarki na otoczenie.

Lokalna Grupa Działania planując obszary swej interwencji, skierowane do zidentyfikowanych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia wdrażania LSR, zaplanowała działania mające na celu zawiązywanie współpracy, wzajemną pomoc i wsparcie, wynikiem czego będzie budowa trwałych partnerstw. Do tej pory w historii powiatu buskiego nie funkcjonowało narzędzie wsparcia o tak szerokim charakterze oddziaływania. Samo wprowadzenie takiego instrumentu rozwoju jest największą innowacją. Poprzez wprowadzenie innowacyjności w postaci partnerstw, LGD rozpocznie proces budowania marki jako atrakcyjnego obszaru z rozwijającą się gospodarką oraz aktywnym społeczeństwem obywatelskim.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania stanowiący Zał. nr 3 do niniejszej strategii i jest ściśle związany z celami i wskaźnikami zawartymi w matrycy celów. Poprzez cel ogólny, szczegółowy i przedsięwzięcia wskazano ilościową oraz kwotową realizację wskaźnika na osi czasu 2016 – 2023. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu został podzielony na trzy przedziały czasowe, określone jako kamienie milowe realizowanej strategii, tj. 2018, 2021, 2023, które w sposób ciągły będą świadczyć o realizacji LSR.

Na cel ogólny 1. *Rozwój przedsiębiorczości poprzez wspieranie istniejących oraz nowych inicjatyw gospodarczych* przewidziano ponad 50% budżetu poddziałania *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* zgodnie z dokumentem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (skrótowa wersja programu), gdyż jest on związany bezpośrednio z tworzeniem/utrzymaniem miejsc pracy. Budżet pozostałych dwóch celów ogólnych *Rozwój turystyki na obszarze LSR* i *Tworzenie i rozwój partnerstw lokalnych* rozkłada się w proporcjonalnie do zgłoszonych potrzeb, dostosowując się w pełni do wskaźników produktu, w taki sposób, aby ich realizacja miała przełożenie na realizację celów szczegółowych, ogólnych, a w konsekwencji na pełnowartościową realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. LSR jako dokument wieloletni będzie podlegał ciągłemu monitoringowi ze szczególną uwagą zwróconą na obserwację możliwych do wystąpienia ryzyk oraz podejmowania działań zapobiegawczych.

Tabela 23 Ryzyka w Planie działania - sposoby zapobiegania i/lub niwelowania

Lp.	Ryzyka	Sposoby zapobiegania i/lub niwelowania
1	Brak zainteresowania mieszkańców poddziałaniem Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	1) Monitoring Planu działania zakończony raportem ewaluacyjnym. 2) Monitoring Planu Komunikacyjnego i zintensyfikowanie działań promocyjnych. 3) Uproszczenie procedury składania wniosków.
	Zbyt duża liczba składanych wniosków	1) Zaostrzenie kryteriów. 2) Szczegółowe uzasadnienie decyzji odmownych.
	Zbyt duża liczba odrzuconych wniosków	1) Złagodzenie kryteriów. 2) Intensyfikacja Planu działania.
2	Po stronie beneficjentów Niska jakość	1) Monitoring.

		<i>zrealizowanych projektów</i>	2) Interwencja bezpośrednia – szkolenia dla beneficjentów. 3) Stosowanie kar umownych. 4) W ostateczności odebranie wsparcia i zwrot przyznanej pomocy.
--	--	---------------------------------	---

VIII. BUDŻET LSR

Opracowana przez LGD „Królewskie Poniemie” LSR jest strategią jednofundusową, opartą na Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Wysokość oraz podział budżetu LSR na poszczególne zakresy wsparcia tj. realizację LSR, projekty współpracy, koszty bieżące i aktywizację obrazuje Zał. Nr 4 do LSR. Kwoty tam zapisane mają swe odzwierciedlenie w Planie działania, który precyzuje jakie strumienie środków finansowych zakładane są na poszczególne cele, jakie wskaźniki chcemy nimi osiągnąć i w jakim czasookresie. Określono w nim również sposoby realizacji tj. granty, konkursy, współpraca i aktywizacja. Wszystkie koszty związane z aktywizacją korespondują z Planem komunikacyjnym i przypisanymi mu wskaźnikami.

Budżet poszczególnych celów ogólnych (wdrażanie LSR wraz z kosztami aktywizacji), zgodnie z Planem działania przedstawia się następująco:

I Cel ogólny – 4 305 100,00 PLN tj. 50,73%

II Cel ogólny – 1 695 800,00 PLN tj. 19,98 %

III Cel ogólny - 2 485 600,00 PLN tj. 29,29 %

W ramach budżetu przeznaczanego na wdrażanie LSR, który wynosi 8 100 000,00 PLN na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy zaplanowano **4 300 000,00 PLN** tj. **53,09%** budżetu. Na współpracę LGD planuje na chwilę obecną 2%, lecz docelowo chcemy przeznaczyć 5% swojego budżetu tj. 405 000,00 i zrealizować jeden poważny projekt z pięcioma Partnerami.

Koszty bieżące zaplanowane w oparciu o dostępne środki.

Prowadząc liczne konsultacje społeczne oraz spotkania robocze określono również naszych potencjalnych Beneficjentów. W większości będą to jednostki spoza sektora finansów publicznych. W sposobach realizacji LSR (matryca celów) wskazano grupy docelowe i wstępnie założono realizatorów poszczególnych przedsięwzięć/Beneficjentów. Na podstawie wniosków z konsultacji udało się przyporządkować wysokość środków skierowanych dla sektora finansów publicznych i ten szacunek został przeniesiony do budżetu LSR. Powiązanie **Budżetu i Planu działania** jest logiczne i zaplanowane w sposób pozwalający osiągnąć poszczególne cele przy wykorzystaniu dostępnych środków. Plan działania dzieli zaplanowane kwoty wsparcia w ramach poszczególnych celów na ilość planowanych do realizacji wskaźników produktu określając jednocześnie ich realizację w czasie. W odniesieniu do większości konkursów nie będących grantami oraz konkursów grantowych w matrycy celów przymierzono również wysokość dotacji, która pozwoli osiągnąć wskaźniki produktu. Budżet LSR w takiej formie jak prezentuje Zał. Nr 4 jest w pełni akceptowalny i możliwy do realizacji w założonych czasookresach. Planowany harmonogram ogłaszania konkursów pozwoli na sukcesywne osiąganie wskaźników przy wykorzystaniu dostępnych środków finansowych. Na operacje dedykowane bezpośrednio grupom defaworyzowanym zakłada się wsparcie w wysokości co najmniej 2 700 000,00 zł. Jednakże kryteria wyboru premiuja operacje, które również w sposób pośredni będą miały wpływ na poprawę sytuacji osób z grup defaworyzowanych.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Plan Komunikacji jest dokumentem przygotowywanym zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” objętego PROW Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Plan Komunikacji za pomocą właściwie dobranych kanałów komunikacyjnych przyczyni się do prawidłowego i efektywnego wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej w ramach działania *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy Leader* objętego PROW na lata 2014 – 2020.

Plan określa podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych LGD, ze wskazaniem jego głównych celów, kanałów komunikacyjnych oraz grup docelowych.

Tabela 24 Uzasadnienie wyboru kanału komunikacyjnego do wykonania celów strategicznych.

Cel ogólny	Cele szczegółowe	Kanał komunikacyjny	Grupy docelowe	Uwagi
Rozpowszechnianie pełnych i jednolitych informacji dla potencjalnych	Podniesienie społecznej świadomości na temat Programu Rozwoju Obszarów	1. Strona Internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook. 2. Spotkania informacyjno –	1. Potencjalni beneficjenci, 2. Beneficjenci, 3. Opinia publiczna, 4. Instytucje	Wskazane kanały komunikacyjne przyczynią się do realizacji celu szczegółowego –

beneficjentów, beneficjentów oraz opinii publicznej na temat wsparcia Unii Europejskiej udzielanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	Wiejskich na lata 2014 – 2020 oraz „wartości dodanej” wynikającej z wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju.	3. promocyjne. 4. Materiały informacyjno – promocyjne (biuletyny i publikacje). 5. Prasa lokalna/regionalna – artykuły informacyjno – promocyjne. 6. Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych. 7. Kampania informacyjna (system identyfikacji wizualnej).	5. zaangażowane we wdrożenie LSR, Media.	podniosą świadomość wskazanych grup docelowych na temat PROW na lata 2014 – 2020.
	Wzmocnienie pozytywnego wizerunku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 poprzez szerokie informowanie opinii publicznej o trwałych i rzeczywistych korzyściach wynikających z wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju.	1. Strona Internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook. 2. Materiały informacyjno – promocyjne (biuletyny i publikacje). 3. Prasa lokalna/regionalna – artykuły informacyjno – promocyjne. 4. Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych. 5. Kampania informacyjna (system identyfikacji wizualnej).	1. Potencjalni beneficjenci, 2. Beneficjenci, 3. Opinia publiczna, 4. Instytucje zaangażowane we wdrożenie LSR, 5. Media.	System identyfikacji wizualnej upowszechniony za pomocą wskazanych kanałów komunikacji, przyczyni się wzmocnienia pozytywnego wizerunku PROW na lata 2014 – 2020 i jego „wartości dodanej”.
	Zapewnienie potencjalnym wnioskodawcom łatwego dostępu do informacji w celu uzyskania wysokiej jakości projektów, jak również zapewnienie równych warunków konkurencji przy uzyskiwaniu wsparcia finansowego.	1. Strona Internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook. 2. Szkolenia dla potencjalnych beneficjentów. 3. Spotkania informacyjno – promocyjne. 4. Materiały informacyjno – promocyjne (biuletyny i ulotki). 5. Prasa lokalna/regionalna – ogłoszenia o naborze wniosków. 6. Bezpośrednie konsultacje z potencjalnymi beneficjentami. 7. Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych. 8. Kampania informacyjna (system identyfikacji wizualnej).	1. Potencjalni beneficjenci , 2. Beneficjenci, 3. Opinia publiczna, 4. Instytucje zaangażowane we wdrożenie LSR, 5. Media.	Zapewnienie wnioskodawcom łatwego dostępu do informacji za pomocą wskazanych kanałów komunikacyjnych, zapewni im równy dostęp do wsparcia finansowego.
	Zapewnienie prawidłowego wdrożenia projektów przez beneficjentów zgodnie z Lokalną Strategią Rozwoju, włącznie z wdrożeniem planu informacji i promocji w ramach	1. Strona Internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook. 2. Szkolenia dla beneficjentów. 3. Spotkania informacyjno – promocyjne. 4. Bezpośrednie konsultacje z beneficjentami. 5. Kampania informacyjna (system identyfikacji	1. Potencjalni beneficjenci, 2. Beneficjenci , 3. Opinia publiczna, 4. Instytucje zaangażowane we wdrożenie LSR, 5. Media.	Podpisanie umowy przyznania pomocy na realizację przedsięwzięcia pozwoli beneficjentowi korzystającemu z wyszczególnionych kanałów komunikacji profesjonalnie

	projektów.	wizualnej).		zrealizować projekt i go rozliczyć zgodnie z wytycznymi.
--	------------	-------------	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Realizacja Planu Komunikacji stworzy warunki do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnej w bieżącym wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, oraz kreowaniu lokalnych liderów, którzy dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności zawodowej przyczynią się do rozwoju całego obszaru LGD i osiągnięcia założonych w LSR celów strategicznych. W/w kanały komunikacji staną się przyczynkiem do zwiększenia poziomu partnerskiej współpracy interesariuszy LGD.

Plan Komunikacji z założonymi wskaźnikami oraz budżetem stanowi Zał. nr 5 do niniejszej strategii.

X. ZINTEGROWANIE

Niniejsza LSR nie jest jedynym dokumentem określającym sposoby rozwoju opisywanego obszaru. Istnieje wiele innych organizacji i instytucji, które tworzą takie dokumenty o charakterze strategicznym. Zadaniem LSR jest uwzględnienie tych programów, zgodnie z zasadą zintegrowania, co sprawi, iż działania realizowane na tym terenie będą odpowiednio wzmocnione, bardziej efektywne, pozwolą na uniknięcie błędów popełnionych wcześniej. Określenie takich powiązań niewątpliwie podnosi efektywność i przydatność LSR.

Poniżej zaprezentowano korelację Strategii z najważniejszymi dokumentami planistycznymi występującymi w obszarze interwencji LGD.

Wspólne Ramy Strategiczne (WRS), których celem strategicznym jest *tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej*. WRS określają cele tematyczne na lata 2014-2020 zgodnie ze strategią "Europa 2020", a do których nawiązują i odnoszą się cele, przedsięwzięcia i kryteria wyboru LSR tj: 1. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW); 2. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników; 3. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem; 4. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie; 5. Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach; 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów.

Strategia Europa 2020

Cel 1: Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%, wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20–64 lat, w tym poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników nisko wykwalifikowanych

Cel 5: Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Cel 1: Sprawne i efektywne państwo; *działania*: Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela; Rozwój kapitału społecznego.

Cel 2. Konkurencyjna gospodarka; *działania*: Wzrost wydajności gospodarki; Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej; Zwiększenie innowacyjności gospodarki; Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.

Cel 4. Rozwój kapitału ludzkiego; *działania*: Zwiększanie aktywności zawodowej; Poprawa jakości kapitału ludzkiego.

Cel 6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko; *działania*: Poprawa stanu środowiska.

Cel 7. Integracja społeczna; *działania*: Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Cel 1: Oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego.

Cel 3: Wspieranie gospodarki, wspieranie funkcjonowania MSP.

Strategia Badań i Innowacyjności zakłada wdrażanie inteligentnych specjalizacji, wśród których wyróżnione zostały turystyka prozdrowotna i zdrowa żywność (produkty lokalne), które to obszary w LSR znajdują odzwierciedlenie i planuje się wsparcie inicjatyw gospodarczych wykorzystujących produkty lokalne w rozwoju sektora żywnościowego.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 spójność szczególnie w odniesieniu do następujących celów:

Cel szczegółowy 1.2 Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrostu kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w regionie;

Cel szczegółowy 2.4 Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli gra zespołowa;

Cel szczegółowy 3.1 Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości;

Cel szczegółowy 3.3 Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MŚP, czyli podmiotów, które finalnie decydują o innowacyjności.

Strategia Rozwoju Powiatu Buskiego na lata 2014-2020 spójność szczególnie w odniesieniu do następujących celów i priorytetów:

Cel 1 Optymalne wykorzystanie walorów uzdrowiskowych i przyrodniczo-krajobrazowych oraz dóbr kultury poprzez koncentrację na tworzeniu warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji oraz na ochronie i udostępnianiu dziedzictwa kulturowego.

Cel 3 Wzrost innowacyjności powiatu poprzez wspieranie działalności gospodarczej opartej o lokalne zasoby naturalne.

Cel 4 Właściwe wykorzystanie kapitału ludzkiego poprzez wspieranie promocji zatrudnienia oraz działań na rzecz polityki społecznej.

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014-2020

Cel 1 Skomercjalizowana oferta turystyczna regionu; *działanie:* Komerccjalizacja oferty turystycznej regionu oraz wsparcie sieciowania oraz pakietowania atrakcji i usług.

Cel 2 Funkcjonalnie zorganizowana, zrównoważona przestrzeń turystyczna oraz wysoka dostępność regionu i jego atrakcji *działanie:* Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej oraz inwentaryzacja, waloryzacja oraz uporządkowanie szlaków turystycznych.

Cel 3 Wysoki potencjał kadrowy i organizacyjny interesariuszy rynku turystycznego; *działanie:* Wzrost rangi i atrakcyjności branży turystycznej.

Cel 4 Zintegrowany marketing regionu i efektywna komunikacja marketingowa; *działanie:* wspieranie kluczowych organizacji pozarządowych.

Strategia Rozwoju Turystyki Gminy i Miasta Busko-Zdrój; planowana do realizacji LSR LGD „Królewskie Ponidzie” uzupełnia cele ww. strategii w obszarach:

Obszar priorytetowy I Infrastruktura turystyczna; *działania w ramach celów operacyjnych:* I.1 Zamiana funkcjonalności oraz estetyzacja przestrzeni; I.2 Dalszy rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej; I.3 Rozbudowa rodzinnej infrastruktury turystycznej;

Obszar priorytetowy III. Promocja; *działania w ramach celów operacyjnych:* III.1 Wzmocnienie tożsamości lokalnej; III.2 Promocja partnerska; III.3 Wdrożenie programu identyfikacji wizualnej;

Obszar priorytetowy IV Produkt turystyczny; *działania w ramach celów operacyjnych:* IV.1 Wzmocnienie istniejących i budowa nowych produktów turystycznych; IV.2 Kreowanie nowych kategorii produktowych; IV.3 Turystyczne znaki jakości;

Obszar priorytetowy V Partnerstwo; *działania w ramach celów operacyjnych:* V.1 Wzmocnienie więzi lokalnych; V.3 Budowanie związków kooperacyjnych;

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 w zakresie następujących działań priorytetowych:

1.2.1 Tworzenie infrastruktury rekreacyjnej wykorzystującej zasoby środowiska naturalnego.

1.2.2 Organizacja przemysłu turystycznego opartego na funkcji uzdrowiskowej gminy.

1.3.2 Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej wokół dziedzictwa kulturowego regionu.

2.1.1 Wspieranie inicjatyw i partnerstw na rzecz aktywizacji społecznej i gospodarczej regionu.

2.1.2 Tworzenie warunków do rozwoju aktywności gospodarczej.

Strategia Rozwoju Gminy Solec-Zdrój na lata 2012-2020

Priorytet strategiczny nr 2: Zapewnienie sprzyjających warunków dla rozwoju działalności uzdrowiskowej i turystyki w gminie *działania:* kierunki działań: 2.1.1 Sprzyjanie działaniom zapewniającym utrzymanie należytego stanu ekologicznego gminy; 2.1.2 Sprzyjanie rozwojowi usług około uzdrowiskowych; 2.1.3 Prowadzenie działań służących promocji walorów gminy.

Priorytet strategiczny nr 3: Tworzenie warunków inwestowania w gminie oraz rozwoju rynku pracy; kierunek działania 3.1.4 Wspieranie powstawania małych i średnich przedsiębiorstw; Cel strategiczny 4.2 Wzrost dostępności do obiektów i imprez kulturalnych i sportowych; kierunek działania 4.2.1 Rozbudowa świetlic i boisk szkolnych w miejscowościach gminy; 4.2.2 Wspieranie organizacji lokalnych imprez kulturalnych; 4.2.3 Wspieranie inicjatyw służących rozbudowie infrastruktury kulturalnej; 4.2.4 Organizacja wypoczynku dzieci i młodzieży.

Strategie oraz Plany Rozwoju Gmin: Stopnica, Pacanów, Wiślica, Nowy Korczyn, Tuczępy, Gnojno w swych założeniach i obszarach priorytetowych mają cele związane z:

Cel 1. Aktywizacja Społeczności lokalnej, zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego,

Cel 2. Integracja społeczna na terenie gminy,

Cel 3 Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości,

Cel 4 Promocja gospodarcza, inwestycyjna i turystyczna gminy,

Cel 5 Rozwój bazy i usług rekreacyjnych, turystycznych, kulturalnych i sportowych.

Lokalna Strategia Rozwoju „Królewskie Ponidzie” w głównej mierze opiera się na celach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020**, w szczególności z Priorytetem 6B Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich. Konstrukcja i dobór kryteriów wyboru wspiera cele i efekty Priorytetu 5 Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu oraz Priorytetu 5 Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.

Założone do realizacji przedsięwzięcia i odpowiadające im wskaźniki w ramach celu I mają przyczynić się do ożywienia działalności gospodarczej w obszarze działania LGD. Kryteria natomiast premiuje działalność w zakresie turystyki i przedsięwzięć okolo-turystycznych a tym samym - ze względu na specyfikę obszaru - przyczyniają się **do zintegrowania rozwoju branży turystycznej, Medical, Spa & Wellness**. Podmioty działające w tych branżach żywo zainteresowane są współpracą z producentami owoców i warzyw oraz lokalnej, naturalnej żywności (produkty rolne i ich przetwory). Przedsięwzięcie związane z powstaniem centrum **przetwórstwa lokalnego** pozwoli na silne zintegrowanie ww. branż i budowanie silnej marki obszaru. Powstanie inkubatora przetwórstwa będzie innowacyjnym przedsięwzięciem na skalę regionu.

Przedsięwzięcia są tak skonstruowane by integrować obszary działania w ramach celów szczegółowych. Wyznaczone cele szczegółowe zaś służą osiągnięciu celów ogólnych a wszystkie razem przekładają się na zrealizowanie misji, jaką wyznaczyła sobie LGD w okresie programowania 2014-2020.

XI. MONITORING I EWALUACJA

XI.1 DEFINICJA POJĘĆ

Na posiedzeniu w dniu 28.12.2015 r. Zarząd stowarzyszenia przyjął w drodze uchwały **Procedurę aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju** (Uchwała 27/2015) stanowiącą Zał. nr 1 do LSR oraz **Procedurę dokonywania ewaluacji i monitoringu**.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania bądź obiektu z punktu widzenia przejętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. Jednym z głównych celów ewaluacji jest ocena rzeczywistych lub spodziewanych efektów realizacji danych interwencji publicznej. Ewaluacja jest zatem próbą znalezienia odpowiedzi na pytania, czy nasze działania przyniosły efekty (lub czy je przyniosą w przypadku ewaluacji ex-ante). Podziału na poszczególne rodzaje ewaluacji dokonujemy ze względu na moment, w którym ewaluacja jest realizowana, poziom, którego dotyczy, oraz sposób jej organizacji. Podstawowym podziałem jest klasyfikacja według momentu realizacji w cyklu interwencji publicznej, w którym ewaluacja jest podejmowana.

Ze względu na termin przeprowadzania badania względem programu, projektu możemy wyróżnić:

- ewaluację formatywną (**ex-ante**)
- ewaluację okresową (**mid-term**),
- ewaluację bieżącą (**on-going**),
- ewaluację końcową (**ex-post**)

Ewaluacja obejmuje analizę zrealizowanych w okresie od 2016 do 2023 r. działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów LSR. W trakcie przeprowadzania ewaluacji uwzględniono wskaźniki rezultatu w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć.

Ewaluacja działalności LGD „Królewskie Ponidzie” dotyczy przede wszystkim efektywności działań LGD, związanych z wdrażaniem LSR, w tym w szczególności:

- stopnia realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR (ilość i rodzaj zrealizowanych zadań w stosunku do założeń),
- poziomu realizacji wskaźników zakładanych dla poszczególnych przedsięwzięć,
- wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie przyjętych głównych celów Strategii.

Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Królewskie Ponidzie” jest na bieżąco monitorowane i poddawane autoewaluacji (samoocenie) w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działania. Ewaluacja taka jest konieczna do sprawnego i efektywnego wydatkowania środków publicznych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, a także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno – gospodarczego.

Głównym celem ewaluacji jest ocena, w jakim stopniu działania podjęte przez „Królewskie Ponidzie” w okresie 2016 -2023 są adekwatne, użyteczne i przyczyniają się do efektywnego wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie podejścia Leader.

LGD „Królewskie Ponidzie” poddane jest ewaluacji ex - post m.in. w obszarach takich jak:

1. dokonanie oceny efektów realizacji przedsięwzięć w ramach LSR, oraz ich wpływu na osiągnięcie celów zawartych w LSR.
2. zbadanie jakości pracy organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR oraz usprawnienie procedur w kierunku lepszego planowania i realizacji LSR.

LSR przewiduje ocenę funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania, która będzie się odbywać przez wykorzystaniu kilku narzędzi ewaluacyjnych:

- oceny ex ante i ex post;
- analizę jakościową i ilościową projektów złożonych do LGD w ramach ogłaszanych konkursów.

Zakres badania:

➤ **przedmiotowy**

Przedmiotem ewaluacji jest efekt rzeczowy i finansowy wdrażania LSR oraz zadań zrealizowanych przez „Królewskie Ponidzie” pod kątem skuteczności, efektywności i trafności w stosunku do założeń poczynionych w LSR.

➤ **czasowy**

Raport dotyczy okresu realizacji LSR i funkcjonowania LGD, tj. od 2016 roku do końca 2023 roku.

➤ **przestrzenny**

Zakres przestrzenny raportu obejmuje obszar funkcjonowania LGD „Królewskie Ponidzie” w okresie 2016-2023, czyli 8 gmin: Pacanów, Stopnica, Solec-Zdrój, Nowy Korczyn, Wiślica, Busko-Zdrój, Tuczepy, Gnojno.

Osobą odpowiedzialną za proces ewaluacji i monitoringu jest Dyrektor Biura LGD „Królewskie Ponidzie” jako organ wykonawczy, działający w oparciu o wytyczne zaopiniowane przez Zarząd i Walne Zgromadzenie Członków Stowarzyszenia. Dyrektor Biura powołuje i prowadzi zespół ds. ewaluacji i monitoringu składający się z 2 pracowników. Może posiłkować się badaniami zleconymi firmom zewnętrznym.

W badaniach ewaluacyjnych określono swoisty system kryteriów (standardów), które są dla ewaluatora drogowskazem określającym kierunki dociekań oraz to, co najistotniejsze z punktu widzenia istoty programu, jego celów i efektów.

Ewaluacja dokonana zostanie na podstawie poniższych kryteriów:

- a). **trafność/adekwatność/odpowiedniość** – stopień, w jakim przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanemu problemem w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów,
- b). **efektywność/wydajność** – ocena poziomu „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów, przy czym przez nakłady rozumie się zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas,
- c). **skuteczność** – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte,
- d). **użyteczność** – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji,
- e). **trwałość** – ocena faktu, pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.

Do ewaluacji LSR i LGD konieczne jest zastosowanie, zarówno danych pierwotnych jak i wtórnych oraz danych ilościowych i jakościowych. W celu zapewnienia rzetelności uzyskanych informacji, zbierania jak najpełniejszego materiału badawczego oraz formułowania poprawnych logicznie i metodologicznie wniosków konieczne jest bieżące zestawianie i porównywanie ze sobą danych.

Działanie takie przebiega w trzech etapach:

- 1) zbieranie dostępnych danych,
- 2) zbieranie informacji od różnych grup respondentów (potencjalnie prezentujących różny punkt widzenia),
- 3) realizacja badania i analiza danych przez zespół badawczy.

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Proces monitoringu obejmuje:

- a). monitorowanie rzeczowej realizacji LSR polegającej m.in. na:
 - analizie stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii,
 - monitorowaniu operacyjnym na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji,
 - wykorzystaniu partycypacyjnych metod ewaluacji (tj. angażowaniu społeczności lokalnej w proces ewaluacji),
- b). monitorowanie wydatkowania środków na poszczególne operacje.

Prowadzony jest monitoring stopnia realizacji LSR narastająco od pierwszego ogłoszonego konkursu począwszy, również w zakresie operacji będących w trakcie realizacji wg wnioskowanych kwot pomocy.

Narzędziem ewaluacji realizacji Projektu przez Beneficjenta jest Ankieta monitorująca. Ankieta monitorująca jest dostępna na stronie internetowej i w Biurze LGD. Procedura ewaluacji i monitoringu przyjęta Uchwałą Zarządu nr 28/2015 stanowi załącznik nr 2 do Lokalnej Strategii Rozwoju. Wzory ankiet monitorujących określa Uchwała Zarządu nr 30/2015 z dnia 28.12.2015 r. stanowiąca Zał. Nr 26 do WoPP.

Wypełnione przez Beneficjentów Ankiety monitorujące są przedmiotem analiz Zarządu Stowarzyszenia. Wnioski z uwag zawartych w Ankietach monitorujących mogą stać się przyczyną m.in. do:

- uruchomienia mechanizmów wsparcia dla beneficjenta w przypadku wystąpienia trudności w realizacji projektu,
- aktualizacji niektórych zapisów LSR.

XI.2 PLANOWANIE MONITORINGU I EWALUACJI

Tabela 25 Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Funkcjonowanie LGD (pracownicy biura LGD, organ decyzyjny)	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej.	Ocena na 31 grudzień 2018, 2020, 2022, wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Plan komunikacyjny	Biuro LGD (ocena własna)	Dokumenty wynikające z realizacji Planu komunikacyjnego (wydruk ze strony internetowej LGD, listy obecności, pojedyncze egzemplarze materiałów informacyjno-promocyjnych wraz z ich rozchodowaniem, kopie artykułów w prasie lokalnej).	Ocena na 31 grudzień 2018, 2020, 2022, wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena stopnia realizacji Planu Komunikacyjnego oraz jego wpływu na wdrażanie LSR, oraz określenie dziedzin w których Plan komunikacyjny powinien zostać ulepszony.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 26 Elementy wdrażania LGD podlegające ewaluacji.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Ocena na 31 grudzień 2018, 2020, 2022, wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego.	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych wskaźników.
Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco.	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco.	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27 Elementy podlegające monitorowaniu.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźnik realizacji LSR.	Biuro LGD (ocena własna)	Ankiety monitorujące dla beneficjentów wraz z oświadczeniem, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.

Harmonogram ogłaszanych konkursów.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr ogłaszanych konkursów.	Na bieżąco.	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażania w ramach LSR.
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco.	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej.	Na bieżąco.	Skuteczność przekazywania/uzyskania informacji na temat działalności LGD.
Plan komunikacyjny	Pracownicy LGD (ocena własna)	Dane LGD, Ankiety ewaluacyjne, sprawozdania Beneficjentów	Na bieżąco.	Ocena stopnia realizacji Planu komunikacyjnego oraz jego wpływu na wdrażanie LSR.

Źródło: Opracowanie własne.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Opracowana LSR wykazuje duży poziom ogólności, określa cele i kierunki rozwoju obszaru nią objętego. Niniejszy dokument nie przesądza o lokalizacji poszczególnych operacji oraz nie precyzuje konkretnych rozwiązań technicznych stosowanych przy ich wdrażaniu, a jedynie określa możliwe do realizacji zakresy i formy wsparcia. Strategia ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców na terenie swego działania, a także ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych. Proces ten jest ukierunkowany na rozwój lokalny poprzez wspieranie miejscowych inicjatyw z zakresu turystyki, kultury i w dziedzinie społecznej, a także rozwojowi mikroprzedsiębiorczości. Cel ten wymaga czynnej współpracy partnerów lokalnych, organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych przy rozwiązywaniu problemów rozwojowych. Przystępując do opracowania niniejszego dokumentu i wyznaczając kierunki rozwoju obszaru, LGD „Królewskie Ponidzie” zwróciła się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla ww. projektu dokumentu. W odpowiedzi LGD „Królewskie Ponidzie” pismem z RDOŚ o sygnaturze: WPN-II.410.218.2015.MO z dnia 25 listopada 2015 r. otrzymała uzgodnienie braku konieczności przeprowadzania tejże oceny, gdyż uznano, że LSR nie będzie wyznaczać ram dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymienionych w Rozporządzeniu RM z dnia 9 listopada 2010 r. (Dz. U. Nr 213, poz.1397 ze zm.). Dokument niniejszy stanowi Zał. nr 29 do WoPP

Z uwagi na cenne przyrodniczo obszary objęte LSR oraz dobry stan środowiska (analiza SWOT, rozdz. IV) LGD określając lokalne kryteria wyboru (ustalone w oparciu o partycypacyjne metody angażowania społeczności lokalnej) uwzględniła czynnik środowiskowy jako ważny aspekt premiujący planowane do realizacji operacje mające pozytywny wpływ na środowisko. Wprowadzanie innowacji związanych m.in. z aspektem środowiskowym i klimatycznym, (których definicję zawiera rozdział X) będzie również premiowane w LKW w ramach oceny i wyboru operacji. Dbalność o stan środowiska na obszarze LGD „Królewskie Ponidzie” jest priorytetem, gdyż powiat buski słynie w kraju i za granicą ze swych uzdrowiskowych walorów a osoby przebywające na kuracji w Busku i Solcu - Zdroju stawiają coraz to wyższe wymagania w stosunku do poziomu świadczonych usług oraz czystości środowiska i zachowania walorów przyrodniczych obszaru.

SPIS TABEL

TABELA 1. LUDNOŚĆ I POWIERZCHNIA OBSZARU OBJĘTEGO LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU WG STANU NA DZIEŃ 31.12.2013R.	4
TABELA 2. SKŁAD OSOBOWY RADY LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”	7
TABELA 3PARTYCYPACYJNE METODY WŁĄCZANIA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI W PROCES TWORZENIA LSR	11
TABELA 4 STRUKTURA LUDNOŚCIOWA OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”	13
TABELA 5 PRZYROST NATURALNY NA OBSZARZE GMIN LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” W LATACH 2007-2013.	14
TABELA 6 SALDO MIGRACJI NA OBSZARZE GMIN LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” W LATACH 2007-2013.	14
TABELA 7 WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI DLA OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”, WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I POLSKI W LATACH 2007 I 2013.	16
TABELA 8 DOCHÓD PODATKOWY GMIN LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” NA 1 MIESZKAŃCA W ROKU 2012 I 2013.	17
TABELA 9 WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE BEZROBOTNYCH I PRACUJĄCYCH NA OBSZARZE POLSKI, WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” NA DZIEŃ 31.12.2013 ROK.	18
TABELA 10 WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE POMOCY SPOŁECZNEJ DLA LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”, WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I POLSKI W ROKU 2009 I 2013.	20
TABELA 11 POWODY PRYZNANIA POMOCY I WSPARCIA NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” Z PODZIAŁEM NA GMINY W ROKU 2013.	21
TABELA 12 WSKAŹNIK DEPRYWACJI LOKALNEJ NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” Z PODZIAŁEM NA GMINY W LATACH 2009 I 2013.	22
TABELA 13 WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE DOSTĘPU DO OPIEKI ZDROWOTNEJ LUDNOŚCI OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”, WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I POLSKI W LATACH 2010 I 2013.	23
TABELA 14STRUKTURA GOSPODARSTW OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” Z PODZIAŁEM NA GMINY.	24
TABELA 15 ZABYTKI NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” PRZEDSTAWIA TABELA PONIŻEJ.	25
TABELA 16 LICZBA TURYSTÓW KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH ODWIEDZAJĄCYCH OBSZAR LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”	29
TABELA 17 LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z NOCLEGÓW NA 1000 LUDNOŚCI NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” W LATACH 2007-2013.	29
TABELA 18 LICZBA GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” Z PODZIAŁEM NA GMINY W ROKU 2008 I 2013.	30
TABELA 19 ANALIZA SWOT OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”	32
TABELA 20 TABELARYCZNA MATRYCA LOGICZNA POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZY SWOT ORAZ CELÓW I WSKAŹNIKÓW	37
TABELA 21 CELE I WSKAŹNIKI LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” ZAŁOŻONE DO REALIZACJI W LATACH 2016-2023.	42
TABELA 22 RYZYKA W PLANIE DZIAŁANIA - SPOSOBY ZAPOBIEGANIA I LUB NIWELOWANIA	57
TABELA 23 UZASADNIENIE WYBORU KANAŁU KOMUNIKACYJNEGO DO WYKONANIA CELÓW STRATEGICZNYCH.	58
TABELA 24 ELEMENTY FUNKCJONOWANIA LGD PODLEGAJĄCE EWALUACJI.	64
TABELA 25 ELEMENTY WDRAŻANIA LGD PODLEGAJĄCE EWALUACJI.	64
TABELA 26 ELEMENTY PODLEGAJĄCE MONITOROWANIU.	64

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1. PROCENT MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ.	12
WYKRES 2 LICZBA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD "KRÓLEWSKIE PONIDZIE" W LATACH 2007-2013	13
WYKRES 3 LUDNOŚĆ WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W % LUDNOŚCI OGÓLEM W 2013 ROKU – PORÓWNANIE ŚREDNIEJ DLA POLSKI, WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO	14
WYKRES 4 PIRAMIDA LUDNOŚCI OBSZARU LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE”	15
WYKRES 5 LICZBA PODMIOTÓW WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA OBSZARZE LGD "KRÓLEWSKIE PONIDZIE" W LATACH 2009-2013	16
WYKRES 6 ILOŚĆ BEZROBOTNYCH W LATACH 2008-2013	17
WYKRES 7 PROCENTOWY STOSUNEK LICZBY BEZROBOTNYCH DO LICZBY OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” W PORÓWNANIU ZE ŚREDNIĄ DLA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO I POLSKI WG DANYCH NA 31.12.2013 ROK.	18
WYKRES 8 LICZBA UCZNIÓW OBJĘTYCH SZKOLNICTWEM PRZEDSZKOLNYM, PODSTAWOWYM, GIMNAZJALNYM, PONADGIMNAZJALNYMI POLICEALNYM NA OBSZARZE LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE” W LATACH 2010 – 2013.	22

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1 OBSZAR LGD „KRÓLEWSKIE PONIDZIE	4
---	---

Procedura Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju

§ 1

Użyte sformułowania i skróty w niniejszej Procedurze Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oznaczają:

Stowarzyszenie – LGD „Królewskie Ponidzie”,

Zarząd – Zarząd LGD,

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020,

Procedura – Procedura Aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

§ 2

1. Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.
2. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne.
3. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR.
4. Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż dwa razy w roku, ale dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt.
5. Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD.

§ 3

1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać:
 - członkowie LGD;
 - organy Stowarzyszenia;
2. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na:
 - formularzu - dostępnym na stronie internetowej oraz w Biurze LGD - stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej procedury
3. Niezwłocznie po wpłynięciu formularza, o którym mowa powyżej, jego treść umieszczana jest na stronie Internetowej „Królewskiego Ponidzia” w celu umożliwienia osobom zainteresowanym wniesienia uwag.
4. Nie wcześniej niż 7 dni od opublikowania na stronie internetowej informacji o planowanych zmianach zwoływany jest Zarząd „Królewskiego Ponidzia” w celu dokonania aktualizacji LSR.
5. Zarząd Stowarzyszenia dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:
 - Analiza zgłaszanych do LGD wniosków;
 - Analiza otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR;
 - Analiza uchwał organów Stowarzyszenia wnioskujących o zmiany;
 - Analiza wniosków zawartych w Raporcie Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji.
6. W Biurze LGD powołany zostanie Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, dokonuje on ewaluacji własnej LGD i sporządza „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju” wraz z ewentualnymi rekomendacjami zmian zapisów w LSR.
7. Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia.
8. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Zarządu.

Formularz proponowanych zmian w dokumentach
„Królewskiego Ponidzia”

NAZWA DOKUMENTU	
„Królewskie Ponidzie” Lokalna Grupa Działania	
Obecny zapis:	Proponowany zapis/zmiany:
Cel dokonania zmian zapisu/ ów, przewidywane efekty tych zmian:	
Uwagi dodatkowe:	
Autor Formularza (czytelnie imię i nazwisko)	
 Data i podpis

Uchwała nr 28/2015
Zarządu „Królewskiego Ponidzia”
z dnia 28.12.2015 r.
w sprawie przyjęcia Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Na podstawie § 18 ust. 4 ppkt. 4.6 Statutu, Zarząd „Królewskiego Ponidzia” uchwala się co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Procedurę dokonywania ewaluacji i monitoringu dla „Królewskiego Ponidzia” Lokalnej Grupy Działania.

Użyte sformułowania i skróty w niniejszej uchwale oznaczają:

Stowarzyszenie – LGD „Królewskie Ponidzie”,

Zarząd – Zarząd LGD,

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020,

Procedura – Procedura ewaluacji i monitoringu.

§ 2

1. Osobą odpowiedzialną za proces ewaluacji i monitoringu jest Dyrektor Biura LGD „Królewskie Ponidzie” jako organ wykonawczy, działający w oparciu o wytyczne zaopiniowane przez Zarząd i Walne Zgromadzenie Członków LGD.
2. Dyrektor Biura powołuje i prowadzi zespół ds. ewaluacji i monitoringu składający się z 2 pracowników. Może posiłkować się badaniami zleconymi firmom zewnętrznym.

§ 3

1. Zespół dokonuje ewaluacji:
 - a). Funkcjonowania LGD:
 - Funkcjonowanie LGD (pracownicy biura LGD, organ decyzyjny) – ocena na 31 grudnia 2018, 2020, 2022 wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego. Źródłem danych będą: badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej.
 - Plan Komunikacyjny - ocena na 31 grudnia 2018, 2020, 2022 wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego. Źródłem danych będą: dokumenty wynikające z realizacji Planu komunikacyjnego (wydruk ze strony internetowej LGD, listy obecności, pojedyncze egzemplarze materiałów informacyjno-promocyjnych wraz z ich rozchodowaniem, kopie artykułów w prasie lokalnej).
 - b). Wdrażania LGD:
 - Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników - ocena na 31 grudnia 2018, 2020, 2022 wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego. Źródłem danych będą: ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD.
 - Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR – pomiar dokonywany na bieżąco. Źródłem danych będą: rejestr danych.
 - Budżet LSR - pomiar dokonywany na bieżąco. Źródłem danych będą: rejestr danych.
2. Ewaluacja dokonana zostanie na podstawie poniższych kryteriów:
 - a). trafność/adekwatność/odpowiedniość,
 - b). efektywność/wydajność,
 - c). skuteczność,
 - d). użyteczność,
 - e). trwałość
3. Zespół dokonuje monitoringu:
 - Wskaźnik realizacji LSR - pomiar dokonywany na bieżąco.
 - Harmonogram ogłaszanych konkursów - pomiar dokonywany na bieżąco.
 - Budżet LSR - pomiar dokonywany na bieżąco.

- Zainteresowanie stroną internetową - pomiar dokonywany na bieżąco.
 - Plan komunikacyjny - pomiar dokonywany na bieżąco.
4. Zespół dokonuje ewaluacji na podstawie ankiety ewaluacji własnej, stanowiącej Załącznik nr 1 do Uchwały Zarządu nr 30/2015 z dnia 28.12.2015 r.
 5. Zespół może zwrócić się do Zarządu o powołanie eksperta zewnętrznego.
 6. Praca Zespołu kończy się „Raportem z wdrożenia LSR” w formie papierowej.
 7. Raport może zawierać wnioski dotyczące:
 - a/ przeprowadzenia zmian w organizacji pracy Biura LGD
 - b/ przeprowadzenia zmian w systemie informowania o LSR
 - c/ przeprowadzenia zmian w LSR - Aktualizacji LSR
 8. „Raport z wdrażenia LSR” publikowany jest na stronie internetowej Stowarzyszenia.

§ 4

1. Narzędziem ewaluacji realizacji Projektu przez Beneficjenta jest Ankieta monitorująca.
2. Ankieta monitorująca jest dostępna na stronie internetowej i w Biurze LGD i stanowi Załącznik nr 2 do Uchwały Zarządu nr 30/2015 z dnia 28.12.2015 r.
3. Na podstawie zapisów umowy, Beneficjent jest zobowiązany do wypełnienia ankiety monitorującej na wezwanie Lokalnej Grupy Działania.
4. W przypadku realizacji dłuższych, wielodziałaniowych projektów Beneficjent może być wezwany kilkakrotnie do wypełnienia Ankiety monitorującej.
5. Wypełnione przez Beneficjentów Ankiety monitorujące są przedmiotem analiz Zarządu Stowarzyszenia.
6. Wnioski z uwag zawartych w Ankietach monitorujących mogą stać się przyczynkiem m.in. do:
 - wdrożenia pomocy beneficjentowi w przypadku, gdy ma problemy z realizacją swojego projektu;
 - aktualizacji niektórych zapisów LSR.
7. Wypełnione Ankiety monitorujące są częścią dokumentacji pracy LGD i są archiwizowane.

§ 5

Wykonanie Uchwały powierza się Dyrektorowi Biura.

§ 6

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**BUDŻET LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU
LGD "KRÓLEWSKIE PONIDZIE"**

Zakres wsparcia	Wsparcie Finansowe PROW
Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju	8 100 000,00
Współpraca (2%)	162 000,00
Aktywizacja (plan komunikacyjny)	224 500,00
Koszty bieżące	1 620 500,00
Razem	10 107 000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

XXXXXXXXXXXXXXXX	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	4 488 591,91	2 565 615,09		7 054 207 ,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	165 438,00		94 562,00	260 000,00
	500 000,00		285 793,00	785 793,00
Razem	5 154 029,91	2 565 615,09	380 355,00	8 100 000,00

**PLAN KOMUNIKACJI
DLA DZIAŁANIA
WSPARCIE DLA ROZWOJU LOKALNEGO W RAMACH INICJATYWY LEADER
OBJĘTEGO
PROGRAMEM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014 – 2020
REALIZOWANY PRZEZ
„KRÓLEWSKIE PONIDZIE”
LOKALNĄ GRUPĘ DZIAŁANIA**

SPIS TREŚCI:

WPROWADZENIE.....	72
CELE.....	72
GRUPY DOCELOWE	73
DZIAŁANIA ZAPLANOWANE W PLANIE KOMUNIKACJI	73
HARMONOGRAM DZIAŁAŃ.....	76
INDYKATYWNY BUDŻET DZIAŁAŃ	77
EWALUACJA I WSKAŹNIKI	78

WPROWADZENIE

Plan Komunikacji stanowi integralną część Lokalnej Strategii Rozwoju, wdrażanej przez „Królewskie Ponidzie” Lokalną Grupę Działania w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Podstawę prawną Planu Komunikacji stanowią następujące dokumenty:

- ustawa z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności,
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Plan Komunikacji definiuje działania informacyjne i promocyjne, które przyczynią się do osiągnięcia założonych celów, poprzez integralną współpracę z potencjalnymi beneficjentami, beneficjentami, opinią publiczną oraz wszystkimi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Priorytety Planu Komunikacji będą się zmieniały w zależności od etapu wdrażania LSR. Podczas przygotowawczego okresu wdrażania główny nacisk będzie położony na zapewnienie potencjalnym wnioskodawcom łatwego dostępu do informacji w celu uzyskania wysokiej jakości projektów. Okres ten będzie również istotny dla zaistnienia LSR w świadomości opinii publicznej.

W trakcie wykonania LSR, istotne znaczenie będzie miało nagłośniecie działań podejmowanych w jej ramach oraz komunikacja z beneficjentami w zakresie dobrych praktyk zarządzania projektem. Ponadto istotne jest, by mieszkańcy regionu LGD wiedzieli o działaniach finansowanych przez PROW 2014 – 2020 w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”.

W końcowych etapach większy nacisk zostanie położony na wyłonienie najlepszych praktyk i promowanie pozytywnych efektów ekonomiczno – społecznych z wdrożenia LSR.

CELE

Lokalna Grupa Działania przeprowadziła w latach 2013 – 2015 wnikliwą analizę problemów komunikacyjnych i wynikających z nich potrzeb, określających niezbędne kanały komunikacyjne, które należy zastosować w dążeniu do pełnowartościowej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Zidentyfikowane problemy w obszarze komunikacji mają swoje odzwierciedlenie w poniżej sformułowanych celach.

Głównym celem Planu Komunikacji jest:

- **rozpowszechnianie pełnych i jednolitych informacji dla potencjalnych beneficjentów, beneficjentów oraz opinii publicznej na temat wsparcia Unii Europejskiej udzielanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.**

Osiągnięciu głównego celu planu sprzyjać będzie wdrożenie następujących celów szczegółowych:

- podniesienie społecznej świadomości na temat Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 oraz „wartości dodanej” wynikającej z wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju,
- wzmocnienie pozytywnego wizerunku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 poprzez szerokie informowanie opinii publicznej o trwałych i rzeczywistych korzyściach wynikających z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju,
- zapewnienie potencjalnym wnioskodawcom łatwego dostępu do informacji w celu uzyskania wysokiej jakości projektów, jak również zapewnienie równych warunków konkurencji przy uzyskiwaniu wsparcia finansowego,
- zapewnienie prawidłowego wdrożenia projektów przez beneficjentów zgodnie z Lokalną Strategią Rozwoju, włącznie | z wdrożeniem planu informacji i promocji w ramach projektów.

GRUPY DOCELOWE

Plan komunikacji opiera się na bliskiej współpracy z:

- potencjalnymi beneficjentami, w tym osoby fizyczne i inne podmioty rozpoczynające lub rozwijające działalność gospodarczą na obszarze LGD, stowarzyszenia, jednostki samorządu terytorialnego i jednostki podległe, kościoły i związki wyznaniowe,
- beneficjentami,
- opinią publiczną,
- instytucjami zaangażowanymi we wdrożenie LSR,
- mediami.

Wszecstronna diagnoza obszaru i jej mieszkańców zawarta w Lokalnej Strategii Rozwoju wskazała grupy szczególnie istotne z punktu widzenia jej realizacji, tj.:

- dzieci i młodzież
- osoby starsze,
- III sektor,
- osoby o utrudnionym dostępie do rynku pracy tj. w szczególności osoby do 35 roku życia (w tym po raz pierwszy wchodzący na rynek pracy); osoby 45+, którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia oraz osoby bezrobotne (w tym długotrwale bezrobotne).

Realizacja LSR ma na celu polepszenie warunków życia, przede wszystkim osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy, które poprzez założenie własnej działalności gospodarczej lub rozwinięcie już istniejącej będą tworzyć miejsca pracy na obszarze LGD, zarówno dla siebie jak i dla innych mieszkańców tego obszaru. Realizacja wskaźników zawartych w LSR przyczyni się do zwiększenia współczynnika infrastrukturalnego dla dzieci i młodzieży o utrudnionym dostępie do oferty spędzania czasu wolnego. Konwencja strategii przewiduje tworzenie lokalnych partnerstw, które w konsekwencji przyczynią się do pełnowartościowej aktywizacji osób starszych oraz III sektora.

DZIAŁANIA ZAPLANOWANE W PLANIE KOMUNIKACJI

Rodzaj działań komunikacyjnych oraz środków przekazu jest uzależniony od grupy docelowej. Wskazany poniżej dobór kanałów komunikacyjnych dla poszczególnych grup docelowych, jest wynikiem dotychczasowych doświadczeń Lokalnych Grup Działania (Buska Lokalna Grupa Działania „Słoneczny Lider”, Stowarzyszenie „G5” Lokalna Grupa Działania), stanowiących obecnie LGD „Królewskie Ponidzie” oraz wniosków wyciągniętych z przeprowadzonych w ramach PROW 2007 – 2014 ankiet ewaluacyjnych skierowanych do mieszkańców obszaru LGD. Pod analizę poddano również kanały i narzędzia komunikacyjne przedstawione w opracowaniu „Ocena skuteczności i użyteczności działań informacyjno – promocyjnych PROW 2007 – 2013” wydanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tab. 1 Rodzaj kanałów komunikacyjnych zaplanowanych w Planie Komunikacji w zależności od grupy docelowej

Kanały komunikacji	Grupy docelowe					Uzasadnienie
	Potencjalni beneficjenci	Beneficjenci	Opinia publiczna zaangażowane we wdrożenie	Media		

<p>Strona internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook</p>	x	x	x	x	x	<p>Strony w/w LGD były najczęściej odwiedzanym miejscem, jeżeli chodzi o uzyskanie informacji o możliwości dofinansowania. Badania ewaluacyjne wskazały na prowadzenie działań informacyjno – promocyjnych z wykorzystaniem narzędzi nowoczesnej komunikacji (portale społecznościowe).</p>
<p>Szkolenia dla beneficjentów</p>		x				<p>Szkolenia wskazano jako dobrą praktykę do kontynuowania. Zarówno potencjalni beneficjenci jak również beneficjenci wskazali jako pożądane i najbardziej skuteczne te programy zajęć szkoleniowych uwzględniające komponent praktyczny/warsztatowy.</p>
<p>Wyjazdy studyjne</p>	x	x	x	x	x	<p>Wnioski wyniesione z analizy badań ewaluacyjnych wskazały na potrzebę wzmocnienia niniejszego kanału komunikacyjnego, ze względu na jego praktyczne zastosowanie, w celu pokazania „wartości dodanej” zrealizowanych przedsięwzięć.</p>
<p>Spotkania informacyjno – konsultacyjne</p>	x	x	x	x	x	<p>Wnioski wyniesione z analizy badań ewaluacyjnych wskazały na potrzebę wzmocnienia niniejszego kanału komunikacyjnego. Dotarcie do najszerszego grona odbiorców, przyczyni się</p>

						do zachowania zasady konkurencyjności w aplikowaniu o środki unijne.	
Materiały informacyjno – promocyjne		x	x	x	x	x	Druk materiałów informacyjno – promocyjnych wskazano w badaniach ewaluacyjnych jako dobrą praktykę do kontynuowania.
Prasa lokalna/regionalna	ogłoszenia o naborze wniosków	x					Wnioski wyniesione z analizy badań ewaluacyjnych wskazały na potrzebę wzmocnienia niniejszego kanału komunikacyjnego.
Bezpośrednie konsultacje	z potencjalnymi beneficjentami	x					Wnioski wyniesione z analizy badań ewaluacyjnych wskazały na potrzebę wzmocnienia niniejszego kanału komunikacyjnego.
	z beneficjentami		x				
Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych		x	x	x	x	x	Lokalne wydarzenia kulturalne są organizowane corocznie na obszarze LGD i zrzeszają dużą liczbę mieszkańców. W związku z powyższym zasadne jest zaplanowanie niniejszych punktów na obszarze wdrażania LSR.
Kampania informacyjna		x	x	x	x	x	W dążeniu do rozpoznawalności Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 i Lokalnej Grupy Działania zaplanowano stworzenie systemu identyfikacji wizualnej oraz wydarzeń promujących ideę przedsiębiorczości i lokalnego

Działania komunikacyjne Lokalnej Grupy Działania:

- 1) **Strona internetowa i profil na portalu społecznościowym Facebook.** Strona zawiera informacje oraz dokumenty niezbędne do prawidłowego wdrożenia LSR dla „Królewskiego Ponidzia” Lokalnej Grupy Działania. Na stronie publikowane będą w szczególności terminy naboru wniosków o pomoc, dokumenty niezbędne do ubiegania o pomoc finansową dostępną w LGD (wnioski o pomoc, wnioski o płatność, instrukcje wypełniania wniosków) oraz inne informacje praktyczne dla beneficjentów. Na profilu LGD zamieszczonym na Facebook-u będą publikowane najważniejsze aktualne informacje dotyczące prezentacji dobrych projektów zrealizowanych w ramach LSR.
- 2) **Szkolenia:**
 - **dla beneficjentów.** Szkolenia powinny zostać przeprowadzone za każdym razem po zatwierdzeniu projektów do dofinansowania przez LGD, tak aby podmiot, który podpisał umowę o dofinansowanie zrealizował i rozliczył przedsięwzięcie zgodnie z jej wymogami.
- **Wyjazdy studyjne.** Wyjazdy studyjne będą miały na celu pokazanie „wartości dodanych” wynikających z wdrożenia Lokalnych Strategii Rozwoju LGD o podobnej istocie działania. Do końca 2022 roku zostanie zrealizowany 1 wyjazd studyjny dla Beneficjentów konkursów grantowych.
- 3) **Spotkania informacyjno – konsultacyjne.** Spotkania będą miały na celu przekazanie informacji o możliwości przyznania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Planuje się 14 spotkań w okresie 2016 – 2022.
- 4) **Materiały informacyjno – promocyjne:**
 - **biuletyn.** Zostanie on przygotowany przez LGD i będzie rozprowadzany na spotkaniach. Biuletyn powinien być łatwo dostępny na stronie internetowej LGD. Biuletyn powinien mieć atrakcyjną formę (z wieloma zdjęciami), być napisany prostym językiem i zawierać informacje dotyczące między innymi bieżących wydarzeń w ramach PROW 2014 – 2020 oraz projektów, zarówno tych zakończonych, jak i będących w trakcie realizacji.
 - **ulotki.** Ulotki będą zawierać najważniejsze informacje na temat możliwości otrzymania dofinansowania w ramach PROW 2014 – 2020, odsyłać do właściwych stron internetowych oraz dane kontaktowe właściwych osób i instytucji. Ulotki zostaną rozdystrybuowane przed każdym konkursem na obszarze LGD.
 - **publikacje.** W okresie wdrażania LSR zakłada się opracowanie 3 publikacji promujących obszar LGD – po jednej w latach 2018, 2020, 2022.
- 5) **Prasa lokalna/regionalna.** Każdy nabór wniosków zostanie poprzedzony ogłoszeniem w prasie lokalnej/regionalnej.
- 6) **Bezpośrednie konsultacje z:**
 - **potencjalnymi beneficjentami.** Konsultacje bezpośrednie to usługa dostępna dla mieszkańców regionu, świadczona przez Specjalistę ds. doradztwa i szkoleń, w zakresie możliwości uzyskania wsparcia ze środków Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020 .
 - **beneficjentami.** Usługa dostępna dla mieszkańców regionu, którzy podpisali umowę przyznania pomocy na realizację przedsięwzięcia a wymagają wsparcia merytorycznego dot. konkretnych kroków w celu realizacji i rozliczenia projektu.
- 7) **Punkty Informacyjno – Konsultacyjne.** Podczas lokalnych wydarzeniach kulturalnych Lokalna Grupa Działania zorganizuje Punkty Informacyjno – Konsultacyjne, w których mieszkańcy obszaru LGD pozyskają informacje na temat możliwości ubiegania się o pomoc finansową w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju.
- 8) **Kampanie informacyjne** o szerokim zasięgu, mające na celu promowanie LSR i efektów jej wdrażania, w postaci systemu identyfikacji wizualnej oraz wydarzeń promujących ideę przedsiębiorczości i lokalnego partnerstwa.

Wszystkie wymienione powyżej kanały komunikacyjne zmierzają do skutecznego dotarcia do społeczności lokalnej oraz aktywnego ich włączenia w bieżącą realizację LSR. W/w zaplanowane na lata 2016 – 2023 kanały komunikacyjne będą opatrzone jednolitym systemem identyfikacji wizualnej, zapewniając czytelny przekaz informacji na każdym etapie wdrażania strategii. Ponadto LGD zamierza utrzymać stabilną mobilizację społeczną w całym kilkuletnim procesie komunikacji w trakcie wdrażania LSR, poprzez systematyczne ogłaszanie naborów wniosków i wzmożoną kampanię informacyjną, która utożsami obszar powiatu buskiego z Lokalną Grupą Działania, jako instytucją wpływającą na jej rozwój.

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu Lokalnej Grupy Działania i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. **Wnioski/opinie zebrane podczas działań komunikacyjnych (w postaci ankiet bezpośrednich, formularzy konsultacyjnych na stronie LGD) zostaną wykorzystane w procesie korygowania Planu Komunikacji jak również w procesie monitorowania, ewaluacji i aktualizacji LSR.**

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Działania informacyjno – promocyjne przyczyniające się do prawidłowego i skutecznego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju będą prowadzone w sposób systematyczny i ciągły.

Tab. 2 Ramowy harmonogram działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych w ramach Planu Komunikacji

Kanały komunikacji		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Strona internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook		x	x	x	x	x	x	x
Szkolenia	dla beneficjentów	x	x	x				
Wyjazdy studyjne			x					
Spotkania informacyjno – konsultacyjne		x	x	x				
Materiały informacyjno – promocyjne		x	x	x		x		x
Prasa lokalna/regionalna	ogłoszenia o naborze wniosków	x	x					
Bezpośrednie konsultacje	z potencjalnymi beneficjentami	x	x	x				
	z beneficjentami	x	x	x	x	x	x	x
Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych		x	x	x				
Kampania informacyjna		x	x	x				x

INDYKATYWNY BUDŻET DZIAŁAŃ

Budżet Planu Komunikacji ma charakter indykatywny. LGD będzie aktualizowało niniejszy budżet w oparciu o realizację Planu Komunikacji i nabyte doświadczenia.

Tab. 3 Indykatywny budżet Planu Komunikacji

Kanały komunikacji		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Razem
Strona internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook									
Szkolenia	dla beneficjentów	0,00	600,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	600,00
Wyjazdy studyjne		0,00	15 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15 000,00
Spotkania informacyjno – konsultacyjne		2700,00	1200,00	1200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5100,00
Materiały informacyjno – promocyjne		26 200,00	16 200,00	30 000,00	0,00	30 000,00	0,00	30 000,00	132400,00

Prasa lokalna/regionalna	ogłoszenia o naborze wniosków	1200,00	1200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2 400,00
Bezpośrednie konsultacje	z potencjalnymi beneficjentami								
	z beneficjentami								
Punkty Informacyjne – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych		10 000,00	2 000,00	2 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14 000,00
Kampania informacyjna		10 000,00	20 000,00	10 000,00	0,00	0,00	0,00	15 000,00	55 000,00
Razem		50 100,00	56 200,00	43 200,00	0,00	30 000,00	0,00	45 000,00	224500,00

Prowadzenie strony internetowej LGD oraz bezpośrednie konsultacje będą prowadzone w ramach zakresów obowiązków pracowników biura LGD.

EWALUACJA I WSKAŹNIKI

Ewaluacja Planu Komunikacji zostanie przeprowadzona w I kwartale 2019 roku. Jej celem będzie oszacowanie stopnia realizacji oraz wpływu Planu Komunikacji na wdrażanie LSR, a także określenie dziedzin, w których Plan Komunikacji powinien zostać skorygowany. Ewaluacja powinna zostać sporządzona przez pracowników biura LGD, na podstawie stosownych sprawozdań z realizacji poszczególnych działań komunikacyjnych na dzień 31 grudnia danego roku, począwszy do roku 2016. Wyniki ewaluacji zostaną przedstawione Walnemu Zebraniu Członków „Królewskiego Ponidzia”.

Realizacja Planu Komunikacji zostanie oceniona na podstawie wskaźników zdefiniowanych poniżej na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Tab. 4 Wskaźniki Planu Komunikacji do zrealizowania na dzień 31 grudnia 2018 roku

Lp.	Wskaźnik		Produkt		Rezultat	
			Wskaźnik produktu	Wartość docelowa	Wskaźnik rezultatu	Wartość docelowa
1	Strona internetowa LGD i profil na portalu społecznościowym Facebook		Działająca strona	1	Liczba odwiedzin	10 000
			Działający profil	1		
2	Szkolenia	dla beneficjentów	Liczba szkoleń	4	Liczba uczestników	60
3	Wyjazdy studyjne		Liczba wyjazdów	1	Liczba uczestników	45
4	Spotkania informacyjno –		Liczba spotkań	14	Liczba uczestników	100

		konsultacyjne				
5	Materiały informacyjno – promocyjne	Biuletyny (2 opracowane biuletyny)	Nakład	8 000	Liczba rozpowszechnionych egzemplarzy	8 000
		Ulotki (4 opracowanych ulotek)	Nakład	1200	Liczba rozpowszechnionych egzemplarzy	1200
		Publikacje (1 opracowana publikacja)	Nakład	1 000	Liczba rozpowszechnionych egzemplarzy	1 000
6	Prasa lokalna / regionalna	ogłoszenia o naborze wniosków	Liczba informacji o naborze wniosków	8	Liczba wniosków projektowych złożonych do LGD	80
7	Bezpośrednie konsultacje	z potencjalnymi beneficjentami			Liczba uczestników doradztwa	500
		z beneficjentami			Liczba uczestników doradztwa	50
8	Punkty Informacyjno – Konsultacyjne na lokalnych wydarzeniach kulturalnych		Liczba zorganizowanych Punktów Informacyjno – Konsultacyjnych	24	Liczba osób korzystających z Punktu Informacyjno - Konsultacyjnego	1 000
9	Kampania informacyjna		Liczba zorganizowanych kampanii	3	Liczba rozpowszechnionych gadżetów promocyjnych	24 000
			Liczba zorganizowanych wydarzeń	1	Liczba uczestników	200

Z ewaluacji Planu Komunikacji zostanie sporządzony raport, wskazujący stopień realizacji w/w wskaźników przyczyniających się do wdrażania LSR, oraz poziom poparcia społecznego dla działań realizowanych przez LGD. Raport określi tryb korygowania działań informacyjno – promocyjnych i stanie się źródłem do opracowania Planu Komunikacji na lata 2019 – 2022.